ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1936 – 1939

Αουγκουστίν Σούχυ

«Ένας αύτόπτης μάρτυρας μιλάει γιά τό σημαντικότερο κοινωνικό πείραμα τού 20ου αίώνα

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ»
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ 8
ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ: ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑ-ΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1936 - 1939.

ΑΘΗΝΑ 1975

ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ

ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1936-1939

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Γιώργου Βαμβαλή

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΑΘΗΝΑ

'Η μετάφραση έγινε άπό τά Γερμανικά: Augustin Souchy, Anarcho-Syndikalisten ueber Buergerkrieg und Revolution in Spanien.

Στοιχειοθετήθηκε καί τυπώθηκε στήν 'Αθήνα τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1975 στό τυπογραφείο Κ. ΜΠΑΜΠΑΗ — Ε. ΜΠΑΡΜΠΗ (Γερανίου 24, τηλ. 540.888) γιά λογαριασμό τῶν ἐκδόσεων ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ (Φυλῆς 48, 'Αθῆναι 104, τηλ. 8219780).

'Εκδόσεις «ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ», Φυλῆς 48,
'Αθῆναι 104, τηλ. 8219780

«EPICOUROS» Publications, 43, Phylis St.,
Athens 104, Greece — Tel. 8219780.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Ὅταν τὸ Μάρτιο τοῦ 1975 ἐξέδωσα τὸ βιβλίο τοῦ Μιχαήλο Μάρκοβιτς «Αὐτοδιαχείριση», εἶχα ἤδη τὴν πεποίθηση πὼς δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ τελευταῖο πάνω στὸ τεράστιο θέμα τῆς αὐτοδιαχείρισης. Ὄχι μόνο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἦταν τὸ πρῶτο ποὺ ἐκδιδόταν στὰ Ἑλληνικὰ πάνω σὲ αὐτὸ τὸ θέμα, ἀλλὰ γιατὶ καταλάβαινα πὼς τὸ καθαρὰ θεωρητικὸ κείμενο τοῦ Γιουγκοσλάβου φιλόσοφου, δὲν ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ἐξαντλήσει πέρα γιὰ πέρα τὴ συζήτηση γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Οἱ ἀντιδράσεις ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἦταν ἐνδεικτικὲς γιὰ τὸ κενὸ ποὺ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Μάρκοβιτς καὶ γιὰ τὸ νέο ποὺ δημιουργοῦσε αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἔκδοση: Πῶς εἶναι δυνατὴ στὴν πράξη ἡ αὐτοδιαχείριση; Πῶς ἔχει γίνει ἀκριβῶς στὴ Γιουγκοσλαβία; Ποῦ ἀλλοῦ ἔχει ἐφαρμοστεῖ; Πῶς; Πότε; Ὅλο ἐρωτήματα.

Προβαίνοντας τώρα στὴν ἔκδοση ἐκείνων τῶν ἐντυπώσεων τοῦ Ἀουγκουστὶν Σούχυ, ποὺ ἀφοροῦν ἀποκλειστικὰ τὸν κολλεκτιβισμὸ καὶ τὴν αὐτοδιαχείριση στὴν Ἱσπανία στὴ διάρκεια τῆς ταραγμένης ἐποχῆς τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι τὸ 1939, νομίζω πὼς ἀνταποκρίνομαι περισσότερο στὴν ἀπαίτηση γιὰ τεκμηρίωση τῆς ἔμπρακτης ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαχείρισης, γιὰ λόγους ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη. Πρῶτον, γιατὶ ἡ αὐτοδιαχείριση ἐφαρμόστηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἱσπανία, καὶ δεύτερον, γιατὶ ἐκεῖ ἐφαρμόστηκε στὴν τελειότερη μέχρι σήμερα μορφή της.

Τὸ κείμενο τοῦ Ἀουγκουστὶν Σούχυ εἶναι ἀνεκτίμητης ἀξίας ντοκουμέντο γιὰ τὴν ἱστορικὴ περίσωση μιᾶς σημαντικότατης πτυχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου: τῆς τιτάνιας προσπάθειας τῆς ἄκρας ἱσπανικῆς Ἀριστερᾶς νὰ συνδυάσει τὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμὸ μὲ βαθιὰ καὶ ριζικὴ κοινωνικὴ ἀλλαγή. Ὁ ἀγώνας αὐτὸς κράτησε στὴν ἀνώτατη ζέση του τρία περίπου χρόνια: Ἀπὸ τὶς 19 Ἰουλίου 1936, τὴ μέρα ποὺ φάνηκε πὼς κατατροπώθηκε τὸ πραξικόπημα τῶν φασιστῶν στρατηγῶν στὶς 17 καὶ 18 Ἰουλίου, μέχρι τὶς 2 Ἀπριλίου 1939, ποὺ ὁ στρατηγὸς Φρά-

κο κήρυξε, νικητής, τὸ τέλος τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦταν καὶ τὸ τέλος τῆς Ἱσπανικῆς Δημοκρατίας, ποὺ εἶχε ἀνακηρυχθεῖ τὸ 1931.

Ὁ Ἀουγκουστὶν Σούχυ, ἐκδότης φιλελεύθερων - κομμουνιστικῶν περιοδικῶν στὴ Γερμανία τὴν ἐποχὴ τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης, ἔδρασε, πολεμώντας καὶ γράφοντας, στὸ πλευρὸ τῶν Ἱσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου.

Γιῶργος Βαμβαλῆς

Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση

Τὸ παλιὸ γκρεμίζεται, ὁ καιρὸς ἀλλάζει
καὶ νέα ζωὴ φυτρώνει ἀπ' τὰ ἐρείπια.

Σίλλερ

Θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ἰσχυριστοῦμε πὼς ὁ σοσιαλισμὸς λύνει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἀνθρωπότητα πάντως θὰ ἔκανε ἕνα τεράστιο ἅλμα προόδου, ἂν οἱ κοινωνικοὶ θεσμοὶ ἐξασφάλιζαν σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εὐημερία, δικαιοσύνη καὶ ἐλευθερία καὶ στοὺς λαοὺς ἰσοτιμία καὶ εἰρήνη. Καὶ τοῦτο μπορεῖ νὰ γίνει μὲ τὸν σοσιαλισμό.

Στὸ σοσιαλιστικὸ ἐργατικὸ κίνημα, ἡ ἐπίδραση τοῦ ὁποίου αὐξήθηκε βαθμιαῖα ἀπὸ τὶς ἀρχὲς αὐτοῦ τοῦ αἰώνα σὲ ὅλες τὶς χῶρες, ὑπάρχουν δύο κύριες κατευθύνσεις: ὁ κρατικὸς σοσιαλισμὸς καὶ ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμός. Ὅλες οἱ ἄλλες τάσεις μποροῦν νὰ προσαρτηθοῦν σὲ αὐτὰ τὰ δύο ρεύματα.

Στὸν κρατικὸ σοσιαλισμὸ ὑπάρχει μιὰ ἐπαναστατικὴ καὶ δικτατορικὴ καὶ μιὰ μεταρρυθμιστικὴ κατεύθυνση. Ἐπαναστατικὴ καὶ δικτατορικὴ εἶναι ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ χῶρες τοῦ ἀνατολικοῦ μπλόκ. Μεταρρυθμιστικὸς καὶ δημοκρατικὸς εἶναι ὁ σοσιαλισμὸς στὴ Σκανδιναβία, στὴν Ἀγγλία, στὴ Γαλλία καὶ στὶς ἄλλες δυτικὲς χῶρες.

Ὁ μπολσεβικισμὸς καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχουν μιὰ κοινὴ ἰδεολογικὴ πηγὴ στὸν μαρξισμό· Τόσο οἱ κομμουνιστὲς ὅσο καὶ οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐπικαλοῦνται τὸν Κὰρλ Μὰρξ καὶ τὶς θεωρίες του. Ἐπιδιώκουν τὴν κρατικοποίηση τῶν ζωτικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπως τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀνθρακωρυχείων καὶ τῶν μεταλλωρυχείων, τῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τῆς ναυτιλίας, τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας, τοῦ τραπεζιτικοῦ καὶ πιστωτικοῦ συστήματος. Αὐτὸ τὸ πρόγραμμα κρατικοποίησης ἔχει ἤδη ἐφαρμοστεῖ ἀπόλυτα ἢ ἐν μέρει σὲ πολλὲς χῶρες. Ἐξαίρεση ἀποτελοῦν οἱ Σουηδοὶ σοσιαλδημοκράτες, οἱ ὁποῖοι μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ποὺ βρίσκονται στὴν

ἐξουσία δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐφαρμόσει καὶ οὔτε σκοπεύουν, ὅπως φαίνεται, νὰ ἐφαρμόσουν τὴν κρατικοποίηση. Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ θεωροῦνται μαρξιστές. Στὴν 'Αγγλία τὸ 'Εργατικὸ Κόμμα πραγματοποίησε τὴν ὑπόσχεσή του γιὰ κρατικοποίηση. Τὸ ἀγγλικὸ 'Εργατικὸ Κόμμα δὲν εἶναι δικτατορικό. Οἱ ἐργάτες διατηροῦν ὅπως καὶ πρὶν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας. 'Απὸ τοὺς πολίτες δὲν ἀφαιρέθηκαν τὰ δικαιώματα καὶ οἱ ἐλευθερίες. Καὶ στὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς χῶρες, ὅπου οἱ σοσιαλιστὲς ἀνέλαβαν τὴν ἐξουσία, οἱ δημοκρατικὲς καὶ φιλελεύθερες παραδόσεις συνέβαλλαν στὴ διατήρηση τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν πολιτῶν. Στὴ Ρωσία δὲν ὑπῆρχε τέτοια παράδοση. Γι' αὐτὸ ὁ ρωσικὸς κομμουνισμὸς διαμορφώθηκε διαφορετικά.

Ἕναν ἐντελῶς διαφορετικὸ δρόμο sui generis ἀκολούθησε ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμός. 'Αναπτύχθηκε ἀπὸ τὴν μπακουνικὴ πτέρυγα τῆς Πρώτης Διεθνοῦς καὶ ἐνστερνίστηκε ἕνα μέρος ἀπὸ τὶς θεωρίες τοῦ Προυντόν. Στὶς δεκαετίες τοῦ 60 καὶ τοῦ 70 τοῦ 19ου αἰώνα ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς εἶχε στὴν 'Ελβετία, στὴν 'Ιταλία καὶ στὴ Γαλλία πολυάριθμους ὀπαδούς. Στὶς γερμανικὲς χῶρες δὲν ἀπόχτησε ἰδιαίτερη σημασία. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰώνα ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμὸς ξαναζωντάνεψε στὴ Γαλλία. Βαθύτερες ρίζες εἶχε ἁπλώσει στὴν 'Ισπανία. 'Εμφανίστηκε στὴν ἀρχὴ σὰν ἀναρχισμὸς καὶ ἀργότερα σὰν ἀναρχοσυνδικαλισμός. 'Η ἐπίδραση τοῦ ἱσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ ἔγινε αἰσθητὴ καὶ στὶς γραμμὲς τῶν 'Ισπανῶν σοσιαλδημοκρατῶν σὲ ὁρισμένες τους ἐκφράσεις. Τὰ πολυάριθμα κοινωνικὰ ἐπαναστατικὰ πειράματα τοῦ ἱσπανικοῦ προλεταριάτου ἐμφοροῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναρχισμοῦ.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα ἔχει σὲ κάθε χώρα τὸν ἰδιαίτερο χαρακτῆρα του. Τὶς ἱσπανικὲς μορφὲς τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος μποροῦμε νὰ τὶς συναντήσουμε μὲ κάποια παραλλαγὴ καὶ στὴ Λατινικὴ 'Αμερική. Μποροῦμε νὰ τὶς χαρακτηρίσουμε σὰν φιλελεύθερο σοσιαλισμό. Σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν μαρξιστικὸ σοσιαλισμὸ ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς εἶναι ἐπαναστατικὸς χωρὶς νὰ εἶναι ταυτόχρονα δικτατορικός. 'Υ-

περασπίζεται τὴν ἐλευθερία καὶ κηρύσσει τὴν ἀνοχή. Ἀπορρίπτει τὴν ἐθνικοποίηση ἢ τὴν κρατικοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀντιπαραθέτει τὴν κοινωνικοποίηση. Αὐτὲς τὶς ἔννοιες δὲν πρέπει νὰ τὶς συγχέουμε. Μὲ τὴν κρατικοποίηση τὸ κράτος γίνεται ὁ νέος ἰδιοκτήτης καὶ τὴ διεύθυνση τῆς οἰκονομίας τὴν ἀναλαμβάνουν οἱ γραφειοκράτες. Σύμφωνα μὲ τὸν φιλελεύθερο - σοσιαλιστικὸ ὁρισμὸ κράτος καὶ λαὸς δὲν εἶναι ταυτόσημα. Σὲ μιὰ φιλελεύθερη σοσιαλιστικὴ κοινωνία ἡ οἰκονομία διευθύνεται ἀπὸ συνδικάτα, συνεταιρισμοὺς κάθε εἴδους καὶ κοινότητες. Ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία πάνω στὰ μέσα παραγωγῆς καταργεῖται ὅπως καὶ στὸν κρατικὸ σοσιαλισμό, δὲν μετατρέπεται ὅμως σὲ κρατική, ἀλλὰ σὲ κολλεκτιβικὴ ἢ κοινοτικὴ ἰδιοκτησία. Τὰ πολιτικὰ ὄργανα στὸν φιλελεύθερο σοσιαλισμὸ εἶναι οἱ κοινότητες ποὺ συμπτύσσονται σὲ μικρότερες ἢ μεγαλύτερες ὁμοσπονδίες. Αὐτὲς οἱ ὁμοσπονδίες πρέπει νὰ καταλάβουν τὴ θέση τῶν σημερινῶν κρατῶν.

Αὐτὸν τὸν δρόμο τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ ἀκολούθησε ὁ ἱσπανικὸς ἀναρχοσυνδικαλισμός. Σὲ ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς Ἱσπανίας, ὅπου μετὰ τὶς 19 Ἰουλίου 1936 κατεστάλη ἡ φασιστικὴ ἐξέγερση, πραγματοποιήθηκαν περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπόλυτα οἱ ἰδέες τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ. Τοῦτο ἦταν ἕνα κοινωνικὸ πείραμα μεγάλης σημασίας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἀπ' ὅλες τὶς κοινωνικὲς ἐπαναστάσεις τοῦ 20οῦ αἰώνα ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἱσπανία ἦταν ἡ περισσότερο διαποτισμένη μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ πνεῦμα. Δὲν ἀκολούθησε τὸ δρόμο τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ὅπως στὴ Ρωσία, ἀλλὰ τὸ δρόμο τῆς ἐλευθερίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο της ἐπίτευγμα. Στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση οἱ γραφειοκράτες ἐξουσιάζουν τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ τοὺς παραγωγοὺς ἀκόμη. Ὁ λαὸς εἶναι ὑποταγμένος στὸ πανίσχυρο σοβιετικὸ κάτος. Ἡ ἐλευθερία καταπιέζεται. Θὰ χρειαστεῖ μιὰ νέα ἐπανάσταση γιὰ νὰ ξανακερδίσει τὴν ἐλευθερία.

Στὴ γερμανικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1918 οἱ σοσιαλδημοκρά-

τες δὲν τόλμησαν νὰ προχωρήσουν σὲ κοινωνικὰ πειράματα. Οἱ προνομιοῦχες τάξεις διατήρησαν τὰ προνόμιά τους. Οἱ μεγαλοκτηματίες παρέμειναν ἀπόλυτοι κύριοι τῶν κτημάτων τους. Ἡ ἐπίδραση τῆς τάξης τῶν στρατιωτικῶν συνεχίστηκε ἀδιάρρηκτη, οἱ ἰδιωτικὲς καπιταλιστικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ ἑταιρεῖες ἐξουσίαζαν τὴν οἰκονομία.

Αὐτὰ τὰ παραδείγματα δείχνουν ὅτι οὔτε ὁ ἐπαναστατικὸς μαρξισμὸς ρωσικῆς προέλευσης οὔτε ὁ μετριοπαθὴς μαρξισμὸς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ὁδηγοῦν στὴν ἐλευθερία, στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ στὸν σοσιαλισμό.

Μιὰ ἄλλη πορεία μὲ ἐντελῶς διαφορετικὲς προοπτικὲς ἀκολούθησε ἡ ἱσπανικὴ ἐπανάσταση. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ χαρακτηρίσουμε τὴ διαδικασία τῆς κολλεκτιβοποίησης τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς στὴν Ἱσπανία σὰν τὸ σημαντικότερο κοινωνικὸ πείραμα τοῦ 20οῦ αἰώνα. Δὲν ἦταν μιὰ ἐπανάσταση ἐκ τῶν ἄνω. Ὅλα ἔγιναν ἀπὸ κάτω, στὴν περιφέρεια, ἀπὸ τὸ λαό. Ὀργανώθηκε μιὰ νέα οἰκονομικὴ τάξη, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία πάνω στὸ ἔδαφος καὶ στὰ μέσα παραγωγῆς καταργήθηκε. Στὴ θέση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας μπῆκε ἡ κοινωνικὴ ἰδιοκτησία. Δὲν ὑπῆρχαν πιὰ κέρδη ἀπὸ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Κύριος τῶν μέσων παραγωγῆς δὲν ἔγινε ὅμως τὸ κράτος. Στὴν Ἱσπανία φάνηκε μὲ πρακτικὰ παραδείγματα ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν κρατικὸ σοσιαλισμὸ καὶ στὸν φιλελεύθερο κολλεκτιβισμό.

Ἡ πορεία τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης εἶναι γοητευτική. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τοῦ ἐδάφους ἀπὸ τοὺς ἀγρότες, τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν ἐργαστηρίων ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς τεχνικοὺς καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους εἶχε ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Ὁλόκληρος ὁ λαὸς πῆρε μέρο στὴ νέα οἰκονομικὴ ἀνοικοδόμηση. Οἱ ἐμπειρίες τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης, ἔχουν τεράστια σημασία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ.[1]

1. **Ἡ κρίση** μου γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση στὴν Ἱσπανία στηρίζεται στίς προσωπικὲς παρατηρήσεις μου. Ἀμέσως μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἐπισκέφθηκα πολλὲς ἐπιχειρήσεις στὴ Μπαρτσελώνα γιὰ νὰ πληροφορηθῶ γιὰ τὸ χαρακτῆρα τῆς κολλεκτιβοποίησης. Ἀργότερα ταξίδεψα σὲ ἀγροτικὲς περιοχές. Ἡ

Οἱ ἐμπειρίες τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης εἶναι διαφορετικὲς ἀπ' αὐτὲς τῆς ρωσικῆς. Ἡ Ρωσία ἦταν ἡ χώρα τοῦ τσαρισμοῦ. Ἡ δουλοκτησία καταργήθηκε στὴ Ρωσία μόλις στὸ τελευταῖο τρίτο τοῦ 19ου αἰώνα. Στὴ Ρωσία δὲν ἐγκαθιδρύθηκε ποτὲ ἡ ἀστικὴ δημοκρατία. Ἡ χώρα βρέθηκε μὲ ἕνα ἅλμα ἀπὸ τὴν τσαρικὴ ἀπολυταρχία στὸν μπολσεβικικὸ ὁλοκληρωτισμό.

Ἡ Ἱσπανία εἶναι μιὰ δυτικὴ χώρα. Ὁ ἱσπανικὸς λαὸς στάθηκε παλαιότερα στὴν εὐρωπαϊκὴ πρωτοπορία· Ἀγωνίστηκε ἐπὶ αἰῶνες γιὰ τὶς πολιτικὲς ἐλευθερίες του καὶ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη.

Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς μποροῦν ἴσως νὰ διδαχτοῦν κάτι ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ πειράματα κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἱσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Οἱ Ἱσπανοὶ εἶναι διαισθητικοί, ἀναπτύσσουν πρωτοβουλίες καὶ παίρνουν γρήγορα ἀποφάσεις. Αὐτὲς ἀκριβῶς οἱ ἰδιότητες τοὺς κάνουν κατάλληλους γιὰ δημιουργοὺς νέων μορφῶν ζωῆς. Ἤδη ὁ πατέρας τῆς ἐκκλησίας Αὐγουστίνος εἶχε παρατηρήσει: ὅτι οἱ Ἴβηρες διαθέτουν πρωτότυπη δημιουργικότητα.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα τῶν δυτικῶν χωρῶν μπορεῖ νὰ ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὶς ἐμπειρίες τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης περισσότερο παρὰ ἀπὸ τὶς ἐμπειρίες τῆς Ἀνατολῆς.

Στὴ Ρωσία μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ἐνεργητικοὺς ἄνδρες ἔστησε μὲ μιὰ ἄμορφη μάζα μιὰ ἰσχυρὴ κρατικὴ ἐξουσία. Στὴν Ἱσπανία ἀτομιστὲς Λατίνοι δημιούργησαν ἀπὸ μέσα τους ἕναν δικό τους λαϊκὸ σοσιαλισμό.

Μετὰ τὴν πάταξη τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης ἔγινε μιὰ

περιγραφή μου γιὰ τὶς κολλεκτιβοποιήσεις στηρίζεται στὶς προσωπικὲς μου παρατηρήσεις καὶ ἐμπειρίες.

Τὸ 1920 ἔμεινα γιὰ ἕξι μῆνες στὴ Ρωσία. Καὶ ἐκεῖ ἀσχολήθηκα προσεχτικὰ μὲ τὶς ἐπαναστατικὲς ἀλλαγές. Τὶς ἐντυπώσεις μου τὶς δημοσίευσα στὶς ἀρχὲς τοῦ 1921 σὲ ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Πῶς ζεῖ ὁ ἐργάτης καὶ ὁ ἀγρότης στὴ Ρωσία». Ἡ παραμονή μου στὴ Ρωσία, τὸ 1920, καὶ στὴν Ἱσπανία κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι τὸ 1939 μοῦ ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ κάνω σύγκριση ἀνάμεσα στὶς δυὸ χώρες. Διαπίστωσα πὼς οἱ Ἱσπανοὶ ἀγρότες καὶ ἐργάτες ἐμφοροῦνταν τὸ 1936 πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς Ρώσους συναδέλφους τους τὸ 1920 ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ πνεῦμα.

ἀνακατάταξη τῶν δυνάμεων. Ἀνάμεσα στοὺς ἐκπρόσωπους τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τῆς ἰβηρικῆς-ἀναρχικῆς ὁμοσπονδίας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ τὸν πρόεδρο τῆς Καταλωνίας, Κόμπανυς, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἔγινε μιὰ συζήτηση. Τὸ ἐρώτημα ἦταν: Τί κάνουμε τώρα; Ὁ πρόεδρος Κόμπανυς δήλωσε στοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστές:

«Εἶστε οἱ κύριοι τῆς πόλης τῆς Μπαρτσελώνας καὶ ὁλόκληρης τῆς Καταλωνίας. Νικήσατε τοὺς φασίστες στρατιωτικούς. Ἐλπίζω πὼς δὲν ἔχετε ξεχάσει τὴ μικρὴ βοήθεια ποὺ σᾶς πρόσφερε τὸ κόμμα μου καὶ ἡ καταλανικὴ φρουρά. Νικήσατε, καὶ ὅλα τὰ ἔχετε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία σας. Ἂν δὲν μὲ χρειάζεστε ἄλλο πιά, ἢ ἂν δὲν μὲ θέλετε πιὰ σὰν πρόεδρο τῆς Καταλωνίας, σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ πεῖτε ἀνοιχτὰ κι ἀμέσως παραιτοῦμαι γιὰ νὰ ἐνταχθῶ στὶς γραμμές σας σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμό. Ἄν, ἀντίθετα, νομίζετε πὼς ἀπ' αὐτὴ τὴ θέση, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν θὰ μποροῦσαν οἱ φασίστες νὰ μὲ διώξουν ζωντανό, μὲ τὸ κόμμα μου, μὲ τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν ὑπόληψή μου μπορῶ νὰ φανῶ χρήσιμος στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμό, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν γνωρίζουμε πότε θὰ τελειώσει, τότε μπορεῖτε νὰ στηριχτεῖτε σὲ μένα καὶ στὴν πίστη μου. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι σήμερα ἔχει θαφτεῖ ὁλόκληρο τὸ παρελθὸν καὶ ἐπιθυμῶ εἰλικρινὰ νὰ μπεῖ ἡ Καταλωνία στὴν πρωτοπορία τῆς κοινωνικῆς προόδου μαζὶ μὲ τὶς πιὸ προοδευτικὲς χῶρες.»

Ἤθελε ὁ Κόμπανυς νὰ κολακέψει τοὺς ἀναρχικοὺς γιὰ νὰ τοὺς ξεγελάσει; Θὰ ἀφήνονταν οἱ νικητὲς τοῦ δρόμου νὰ τυλιχτοῦν ἀπὸ τὰ ὡραῖα λόγια τοῦ σαλονιοῦ; Γεγονὸς εἶναι πὼς παραιτήθηκαν ἑκούσια νὰ ἀναλάβουν τὴν κυβέρνηση καὶ ἄφησαν τὸν Κόμπανυς στὴ θέση του. Ὁ Κόμπανυς παρέμεινε πρόεδρος τῆς Καταλωνίας, τὸ μικρὸ του κόμμα κράτησε τὴν ἐξουσία καὶ οἱ νικητὲς ἀρκέστηκαν μὲ τὴν ἄσκηση τοῦ πολιτικοῦ ἐλέγχου.

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀξιολογήσουμε τὴ στάση τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν, πρέπει νὰ λάβουμε ὑπόψη μας τὴν πολιτικὴ κατάσταση, στὴν ὁποία βρίσκονταν, καὶ τὴ στά-

ση τους ἀπέναντι στὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας γενικά. Στὶς 23 Ἰουλίου συζητήσαμε τὸ πρόβλημα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας σὲ μιὰ γενικὴ συνέλευση τῶν ἐκπροσώπων τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν ἀναρχικῶν τῆς Μπαρτσελώνας. Μερικοὶ ὁμιλητὲς εἶπαν πὼς ἡ ἀποκλειστικὴ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς θὰ τρόμαζε τὸν κόσμο. Οἱ ἀναρχικοὶ ἔχουν χειρότερη φήμη ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους. Στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμὸ θὰ εἶναι ἴσως ἀναγκαία ἡ βοήθεια ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Οἱ Καταλανοὶ αὐτονομιστὲς καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ρεπουμπλικάνοι ἔχουν μὲ τὸ μέρος τους τὶς συμπάθειες τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ περιοριστοῦν στὸν ἔλεγχο τῆς κυβέρνησης καὶ νὰ ἀφήσουν τὸν πρόεδρο στὴν ἐξουσία.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ πολιτικοὶ λόγοι ποὺ συνηγοροῦσαν γιὰ τὴν παραίτηση ἀπὸ τὴν ἐξουσία. Σ' αὐτοὺς προστίθενται βασικὲς ἀμφιβολίες σὰν αὐτές: Ἡ ἀποκλειστικὴ ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἀναρχικοὺς σύμφωνα μὲ τὸ πρότυπο τῶν μπολσεβίκων θὰ σήμαινε πὼς ἀσπάζονται τὴ δικτατορία. Οἱ ἀναρχικοὶ ὅμως εἶχαν ἀνέκαθεν καταπολεμήσει κάθε μορφὴ δικτατορίας. Νὰ ἀναιροῦσαν τώρα μὲ τὴν πράξη τους τὶς θεωρίες τους; Ἐλευθερία καὶ ἀνοχὴ εἶναι δυὸ ἀπαράβατες βασικὲς ἀρχὲς τῆς ἀναρχικῆς κοσμοθεωρίας. Θὰ ἔπρεπε νὰ μείνουν σεβαστὲς κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Πρέπει νὰ εἴμαστε συνεπεῖς, νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴ ἄσκηση τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ δώσουμε σὲ ὅλα τὰ ἀντιφασιστικὰ κόμματα τὴ δυνατότητα νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντελῶς ἐλεύθερα.

Σὲ συμφωνία μὲ αὐτὴ τὴ στάση ἀποφασίστηκε νὰ δώσουν τὸ ἐλεύθερο στὸν πρόεδρο καὶ νὰ λάβουν μέρος, μαζὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἀντιφασιστικὰ κόμματα καὶ τὶς ὀργανώσεις, στὴν ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπή.

Αὐτὴ ἡ ἀνεκτικὴ στάση τῶν Καταλανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν ἀπέναντι στὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας ἦταν ἔκφραση ἑνὸς ψηλοῦ βαθμοῦ πολιτικῆς ὡριμότητας. Ἀνταποκρίνεται στὶς δημοκρατικὲς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ πολυκομματικοῦ

συστήματος. Τὸ μονοκομματικὸ σύστημα εἶναι ἀντιδημοκρατικό. Στηρίζεται στὴ βίαιη καταπίεση ὅλων τῶν ἀντιπάλων. Οἱ ἀναρχικοὶ δὲν εἶδαν ποτὲ στὴν πολιτικὴ δημοκρατία τὸν μοναδικό τους σκοπό. Σεβάστηκαν ὅμως πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς ἔκφρασης. Στὶς ὀργανώσεις τους ἀναγνώριζαν πάντα τὶς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας. Ἦταν πρόθυμοι νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ σεβαστοῦν τὴν ἴδια ἀρχὴ γιὰ ὁλόκληρο τὸ λαό. Προχωροῦσαν ἀκόμη πιὸ μακριά. Στὴν Καταλωνία οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν ἀριθμητικὴ ὑπεροχή. Σέβονταν ὅμως τὸ δικαίωμα τῆς μειονότητας. Ἀπόρριπταν ἐπίσης τὴν προπαγάνδα τῆς λεγόμενης ἐργατοδημοκρατίας σὰν ὕποπτη. Ἡ ἄσκηση τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ προνόμιο τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ δημοκρατικὴ ἀρχὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοστεῖ μόνο στὴν πολιτική, ἀλλὰ καὶ στὴν οἰκονομία· Οἱ Καταλανοὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς παραχωροῦσαν στοὺς πολίτες τὸ δικαίωμα νὰ δροῦν πολιτικά. Ἀπαιτοῦσαν ὅμως γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες τὸ ἴδιο δικαίωμα στὴν οἰκονομία, στὸ ἐργοστάσιο, στὸ ἐργαστήριο, στὴ γῆ. Ἡ συνεπὴς ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὁδήγησε στὴν τέλεια οἰκονομικὴ δημοκρατία καὶ ἔτσι στὴν κοινωνικοποίηση ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἔγινε σύμφωνα μὲ τὶς φιλελεύθερες βασικὲς ἀρχές τους. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς στὴν οἰκονομία σήμανε τὴν κατάργηση τοῦ προνόμιου τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας.

Μετὰ τὴν νίκη τῆς ἐργατιᾶς πάνω στοὺς φασίστες δὲν ἔγινε μόνο πολιτική, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὴ ἀνακατάταξη τῶν δυνάμεων. Ἡ πολιτικὴ ἰσοτιμία συμπληρώθηκε μὲ τὴν κατάργηση τῶν οἰκονομικῶν προνομίων. Πολυάριθμοι μεγαλοεπιχειρηματίες, ἰδιοκτῆτες τραπεζῶν, ἐργοστασίων, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων κλπ. κατέφυγαν στὸ ἐξωτερικό. Ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Φράνκο, εἶχαν πληροφορηθεῖ γιὰ τὸ ἐπικείμενο στρατιωτικὸ πραξικόπημα καὶ ἤθελαν νὰ παρακολουθήσουν τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Μὲ τὴν ἀπου-

σία τους εἶχαν ἐγκαταλείψει τὸ δικαίωμα νὰ λάβουν μέρος στὴν οἰκονομικὴ ἐπανάσταση.

Ὅταν μετὰ τὸ τέλος τῆς γενικῆς ἀπεργίας οἱ ἐργάτες γύρισαν στὶς ἐπιχειρήσεις, ἀνέλαβαν τὴν ἐργασία κάτω ἀπὸ νέες συνθῆκες. Σὲ συνελεύσεις τοῦ προσωπικοῦ ἐξέλεξαν δικά τους διοικητικὰ συμβούλια· Οἱ ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς διηύθυναν τὶς ἐπιχειρήσεις μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀπαραίτητων τεχνικῶν καὶ ἐμπορικῶν εἰδικῶν. Οἱ ἐπιχειρήσεις κολλεκτιβοποιήθηκαν. Οἱ ἐπιχειρηματίες, ποὺ ἀναγνώριζαν τὴ νέα τάξη τῶν πραγμάτων, γίνονταν δεκτοὶ σὰν ἰσότιμα μέλη τοῦ προσωπικοῦ. Τοποθετοῦνταν σὲ μιὰ θέση ἀνάλογη μὲ τὶς ἱκανότητές τους. Πολλὲς φορὲς παρέμεναν στὸ διοικητικὸ συμβούλιο. Στὴν ἀρχὴ ὅ,τι ἔλειπε ἀπὸ ἐμπειρία τὸ ἀντικαθιστοῦσε ἡ πρωτοβουλία. Μέσα σὲ λίγο χρόνο τὸ ἰδιωτικὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα εἶχε μετατραπεῖ σὲ κολλεκτιβικὴ οἰκονομία. Εἶχε πραγματοποιηθεῖ μιὰ οἰκονομικὴ ἐπανάσταση.

Ὁ Ἀνατὸλ Φρὰνς εἶπε κάποτε πὼς οἱ οὐτοπίες γιὰ τὴν πρόοδο ἔχουν μεγάλη ἀξία γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Αὐτὴ ἡ φράση βρίσκει ἐδῶ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογή της. Οἱ μαρξιστὲς χαρακτήρισαν τὶς ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς ἰδέες οὐτοπίες. Ἀκριβῶς αὐτὲς οἱ οὐτοπίες ἀποδείχτηκαν οἱ καλύτεροι ὁδοδεῖκτες γιὰ τὴν πραγματοποίηση μιᾶς νέας οἰκονομικῆς τάξης. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀντίληψη τοῦ Μὰρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ «ἀπαλλοτρίωση τῶν ἐκμεταλλευτῶν» εἶναι ὑπόθεση τοῦ προλεταρικοῦ κράτους, οἱ Ἱσπανοὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴν κατάληψη τοῦ κράτους. Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψή τους ἡ κοινωνικοποίηση ἔπρεπε νὰ ἀρχίσει στὰ ἐργοστάσια, στὰ ἐργαστήρια, στὶς ἐπιχειρήσεις καὶ στοὺς ἀγρούς. Τὸ κράτος δὲν ἦταν ἀπαραίτητο γι' αὐτὸν τὸ σκοπό· Τὴν ἐπέμβασή του τὴ θεωροῦσαν ἐπιβάρυνση γιὰ τὴν οἰκονομία καὶ ἐπιζήμια γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ἡ ἐπανάσταση δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσει, ἀλλὰ νὰ ἀποδυναμώσει τὸ κράτος σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση νὰ παρεμποδίσει τὴν κοινωνικοποίηση. Αὐτὴ ἡ προϋπόθεση εἶχε δημιουργηθεῖ μετὰ τὴν

νίκη πάνω στοὺς φασίστες. Ὁ στρατὸς εἶχε ἡττηθεῖ, ἡ ἀστυνομία εἶχε οὐδετεροποιηθεῖ καὶ ἐν μέρει ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ ἐργατικὲς περιπόλους ἐλέγχου. Μὲ τὴ συγκρότηση τῆς ἀντιφασιστικῆς πολιτοφυλακῆς οἱ ἐργάτες εἶχαν μιὰ δική τους ἔνοπλη δύναμη γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς ἐπανάστασης.

Τὸ πρῶτο σοβαρὸ καθῆκον ἦταν ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς Μπαρτσελώνας μὲ τρόφιμα. Αὐτὸ τὸ καθῆκον τὸ ἀνέλαβε τὸ συνδικάτο τῆς βιομηχανίας τροφίμων. Γιὰ δεκατέσσερες μέρες οἱ κάτοικοι τῆς πόλης ζοῦσαν χωρὶς χρῆμα. Ὁ πληθυσμὸς τρεφόταν δωρεὰν ἀπὸ τὰ συνδικάτα σὲ δημόσιες αἴθουσες φαγητοῦ. Τὸ συνδικάτο τῆς βιομηχανίας τροφίμων ἀγόραζε τὰ ἀπαραίτητα τρόφιμα καὶ πλήρωνε μὲ κουπόνια, ποὺ τὰ ἐξαργύρωνε ἀργότερα ἡ ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπή. Μὲ ἀπόφαση τῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς οἱ ἡμέρες τῆς ἀπεργίας πληρώθηκαν σὰν ἡμέρες ἐργασίας.

Ἡ ἀλλαγὴ στὶς συνθῆκες ἰδιοκτησίας ἔγινε χωρὶς ἀνακοπὲς στὴν παραγωγή. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ παρουσιάστηκαν δυσκολίες στὴν προμήθεια πρώτων ὑλῶν. Ἡ πεσέτα εἶχε ὑποτιμηθεῖ καὶ οἱ πρῶτες ὕλες ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἔγιναν ἀκριβότερες. Τὰ προϊόντα ὅμως δὲν ἀκρίβηναν παρὰ τὴ γενικὴ αὔξηση τῶν μισθῶν κατὰ 15ο)ο. Ἀντίθετα καταργήθηκαν οἱ μεγάλοι μισθοὶ τῶν διευθυντῶν καὶ τὰ μὴ παραγωγικὰ ἔξοδα γιὰ τοὺς μεσάζοντες. Αὐτὰ τὰ μέτρα ἐπέφεραν μιὰ δικαιότερη κατανομὴ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῶν ἐπιχειρήσεων ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν κοινωνικοποίηση τῆς οἰκονομίας. Τὸ δεύτερο βῆμα ἦταν ἡ οἰκονομικὴ συνεργασία ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων μέσα στὸ βιομηχανικὸ συνδικάτο. Τὰ συνδικάτα μεταβλήθηκαν σὲ κοινωνικοποιημένες βιομηχανικὲς κοινοπραξίες.

Αὐτὴ ἡ ἀναδιαμόρφωση ἐπέδρασε ἀναζωογονητικὰ στὴν οἰκονομία. Οἱ μικροεπιχειρηματίες προσαρτήθηκαν στὴν συνδικαλιστικὴ παραγωγικὴ ἕνωση καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπαλλάχτηκαν ἀπὸ πολλὲς φροντίδες. Οἱ μὴ ἀποδοτικὲς ἐπιχειρήσεις ἐγκαταλείφθηκαν ἢ ἑνώθηκαν μὲ ἄλλες. Πρα-

γματοποιήθηκε μιὰ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση τῆς οἰκονομίας σύμφωνα μὲ σοσιαλιστικὲς ἀπόψεις.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση ἐπεκτάθηκε στὴν οἰκοδόμηση, στὴ μεταλλοβιομηχανία, στοὺς φούρνους καὶ στὰ σφαγεῖα, στὰ ἑστιατόρια, στοὺς κινηματογράφους, στὰ κουρεῖα κλπ. Τὰ ξενοδοχεῖα δὲν ἔμειναν ἀπέξω. Οἱ ξενοδόχοι ὑποχρεώθηκαν νὰ μποῦν στὸ συνδικάτο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔπαιρναν τὸν μισθό τους. Οἱ μισθοὶ τῶν κατώτερων βαθμίδων αὐξήθηκαν, οἱ μεγάλοι μισθοὶ περικόπηκαν. Κέρδη ἀπὸ ἐπιχειρήσεις, μερίσματα, ποσοστὰ συμμετοχῆς σὲ κέρδη κλπ· δὲν ὑπῆρχαν πιά. Τὰ πλεονάσματα μεταβιβάζονταν στὸ ταμεῖο τοῦ συνδικάτου. Τὸ συνδικάτο βοηθοῦσε ἐπιχειρήσεις ποὺ βρίσκονταν προσωρινὰ σὲ δύσκολη θέση. Τὸ κράτος δὲν συμμετεῖχε σὲ αὐτὴ τὴν ἀναδιαμόρφωση. Ἦταν μιὰ οἰκονομική, βιομηχανικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ἡ κομματικὴ πολιτικὴ δὲν ἐπιτρεπόταν στὶς ἐπιχειρήσεις καὶ στὶς κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες. Ἡ οἰκονομία εἶχε ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ παρασιτικὰ ξένα σώματα.

Ἡ γενικὴ αὔξηση τῶν μισθῶν κατὰ 15ο) ο ἔγινε πάνω στὴ βάση τῶν παλιῶν μισθῶν. Τοῦτο εἶχε σὰ συνέπεια νὰ διατηρηθοῦν ὁρισμένες μισθολογικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς τεχνικούς, τοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς ἐργάτες κλπ. Καταργήθηκαν ὅμως οἱ ψηλοὶ παρασιτικοὶ μισθοί. Οἱ διαφορὲς ποὺ ἔμειναν δὲν γίνονταν αἰσθητὲς σὰν κοινωνικὴ ἀδικία.

Τὸ νέο σύστημα εἶχε φυσικὰ νὰ ἀντιμετωπίσει ὁρισμένες δυσκολίες. Ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης βενζίνης ἔμειναν ἄνεργοι στὴ Μαρτσελώνα 4.000 ταξιτζῆδες· Στὴν ἀρχὴ τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν τῶν μεταφορῶν πλήρωνε σὲ ὅλους τοὺς ἄνεργους μισθό. Τὸ μέτρο αὐτὸ ἔθετε ὅμως στὴ διάρκεια τεράστιες ἀπαιτήσεις στὸ ταμεῖο τοῦ συνδικάτου. Τὸ πρόβλημα συζητήθηκε σὲ μιὰ γενικὴ συνέλευση τῶν ἐκπροσώπων ὅλων τῶν συνδικάτων τῆς Μπαρτσελώνας. Τελικὰ βρέθηκε μιὰ διέξοδος μὲ τὴν ἀπασχόληση τῶν ὁδηγῶν στὴν πολεμικὴ βιομηχανία καὶ στὶς μεταφορὲς γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου.

Στὴν ὑφαντουργικὴ βιομηχανία παρουσιάστηκε μετὰ ἀ-

πὸ μερικοὺς μῆνες ἔλλειψη πρώτων ὑλῶν. Ἡ ἐργασία στὰ ἐργοστάσια περιορίστηκε σὲ τρεῖς μέρες τὴ ἑβδομάδα. Ἕνα μέρος τῶν ὑφαντουργῶν βρῆκε ἀργότερα ἀπασχόληση στὴν πολεμικὴ βιομηχανία.

Ἕνα περίεργο φαινόμενο ἦταν τὸ ἐμπόριο τοῦ δρόμου. Ὅταν ἕνας ἀναρχοσυνδικαλιστὴς ἔγινε διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τῆς Μπαρτσελώνας, οἱ μικροπωλητὲς πίστεψαν πὼς ἦρθε γι' αὐτοὺς ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀπεριόριστου ἐμπορίου τοῦ ποδαριοῦ. Στὰ ἐμπορικὰ τετράγωνα τῆς πόλης οἱ δρόμοι γέμισαν μὲ μικροπωλητές. Οἱ καταστηματάρχες τὸ εἶδαν αὐτὸ σὰν ἐπικίνδυνο συναγωνισμὸ καὶ προσπάθησαν νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν βγάζοντας κι αὐτοὶ τὰ ἐμπορεύματά τους στὸ δρόμο μπροστὰ ἀπὸ τὰ καταστήματά τους. Αὐτὸ ἔφερε ἀνωμαλίες στὴ συγκοινωνία. Οὔτε καὶ πεζὸς δὲν μποροῦσε νὰ περάσει κανεὶς στὸ δρόμο. Σὲ μιὰ συνεδρίαση οἱ ἐκπρόσωποι τῶν συνδικάτων τῆς πόλης ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ λύση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Ἀποφασίστηκε νὰ ἀσκοῦν τὸ ἐμπόριο αὐτοῦ τοῦ εἴδους μόνο ὅσοι ἦταν καὶ πρὶν μικροπωλητές. Νέα μέλη δὲν ἔγιναν δεκτά· Οἱ συνδικαλιστικὲς περιπολίες ἐλέγχου ἀνέλαβαν τὴν τήρηση τῆς ἀπόφασης. Τὴ μέρα μετὰ τὴν ἀπόφαση οἱ δρόμοι εἶχαν ἀδειάσει. Ἡ ἀπόφαση τῶν συνδικάτων ἔδρασε μὲ μαγικὴ δύναμη. Οἱ ἀστυνομικὲς ἐπεμβάσεις ἦταν περιττές.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς εἶναι παλιὸ φαινόμενο στὴν Ἱσπανία. Στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς ἦταν γνωστὸς ἀπὸ αἰῶνες. Ὁ Joaquin Costa (Χοακὶν Κόστα) ἔχει περιγράψει στὸ θεμελιῶδες ἔργο του «El Colectivismo agrario» (Ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς) τὸν κολλεκτιβισμὸ στὶς ἀγροτικὲς περιοχές, τὶς κολλεκτιβικὲς ἐργασιακὲς καὶ οἰκονομικὲς μεθόδους τῶν γεωργῶν ὅπως ὑπῆρχαν ἀπὸ αἰῶνες. Ἀμοιβαία βοήθεια σὲ ὀργανωμένη βάση, κολλεκτίβες ἐργασίας καὶ συνεταιρισμοὶ ὑπῆρχαν πάντα στὴν Ἱσπανία. Τὸ συνεταιριστικὸ κίνημα ἦταν γνωστὸ ἀπὸ παλιά. Στὸν πόλεμο τῶν Comuneros ἐνάντια στοὺς καθολικοὺς βασιλιάδες στὸ τέλος τοῦ 15ου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰώνα ἐκφράστηκε ἡ φιλελεύθερη θέληση τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Ἡ ἰδέα, ὅτι

ἡ γῆ καὶ τὰ μέσα παραγωγῆς πρέπει νὰ ἀνήκουν σὲ ὅλους, ἔχει στὴν Ἱσπανία ἱστορία αἰώνων. Ἀκόμη καὶ ὁ κατώτερος κλῆρος ὑποστήριζε αὐτὴ τὴν ἰδέα. Τὸν 16ο καὶ 17ο αἰώνα πολλοὶ κληρικοὶ κήρυτταν τὴν ἰδέα τοῦ χριστιανικοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἀμερικῆς ἔγινε γνωστὸ στὴν Ἱσπανία τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς τῶν Ἴνκας. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ τὸ χρησιμοποίησαν οἱ ὑποστηρικτὲς τοῦ κολλεκτιβισμοῦ στὸν ἀγώνα τους ἐνάντια στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ἱσπανοὶ Ἰησουίτες ἵδρυσαν στὴν Παραγουάη ἕνα κομμουνιστικὸ αὐταρχικὸ κράτος. Σὰν ὁδηγὸ χρησιμοποίησαν τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ σὰν παράδειγμα τὴν πρακτικὴ τῶν Ἴνκας. Καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βάσκο ντὲ Κιρόχα ἵδρυσε γύρω στὰ 1550 κομμουνιστικὲς κοινότητες μὲ τοὺς Ἰνδιάνους Ταράσκο, ὁδηγούμενος ἐν μέρει ἀπὸ τὶς ἰδέες ποὺ εἶχε διακηρύξει ὁ Τόμας Μόρους μὲ τὸ βιβλίο του «Οὐτοπία».

Στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα οἱ ἀναρχικοὶ καὶ οἱ συνδικαλιστὲς ξανάπιασαν τὶς παλιὲς ἰδέες τοῦ ἱσπανικοῦ κολλεκτιβισμοῦ. Ἡ ἱστορία εἶχε προετοιμάσει στὸ μεταξὺ κατάλληλο πνευματικὸ ἔδαφος γιὰ τὶς ἰδέες τους. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἄμεση ὀργανωμένη συσχέτιση ἀνάμεσα στὸν παλιὸ κολλεκτιβισμὸ καὶ στὸ σύγχρονο ἀναρχοσυνδικαλιστικὸ κίνημα.

Μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ὁ ἱσπανικὸς ἀναρχοσυνδικαλισμὸς ἀποφεύγει ὅσο εἶναι δυνατὸ νὰ χρησιμοποιήσει ἐκφράσεις ποὺ συνηθίζονται στὸ μαρξιστικὸ κίνημα. Ἡ «ἀπαλλοτρίωση» εἶναι ἀρνητικὴ ἔννοια. Σπάνια τὴ συναντοῦμε στὸ λεξιλόγιο τῶν Ἱσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν. Ὁ κολλεκτιβισμὸς καὶ ὁ φιλελεύθερος κομμουνισμὸς εἶναι θετικὲς ἔννοιες. Ἡ σύγχρονη διατύπωση τοῦ προγράμματος τῶν Ἱσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν ἔγινε τὸ 1931 στὸ συνέδριο τῆς C.N.T.* στὴ Μαδρίτη, λίγο μετὰ ἀπὸ τὴν πτώση τῆς μοναρχίας. Ὁ κολλεκτιβισμὸς τὸ 1936 πραγματοποιή-

---

* CONFEDERATION NATIONAL DEL TRABAJO (Ἐθνικὴ Ἐργατικὴ Ὁμοσπονδία).

θηκε σὲ γενικὲς γραμμὲς μὲ βάση αὐτὸ τὸ πρόγραμμα. Τὰ κυριότερα σημεῖα του εἶναι:

1. Ἀναποζημίωτη ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν, τῶν ἀκαλλιέργητων κτημάτων, τῶν θηρευτικῶν περιοχῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων γαιοκτησιῶν ποὺ εἶναι κατάλληλες γιὰ καλλιέργειες γεωργικῶν προϊόντων, μετατροπὴ ὅλης αὐτῆς τῆς γῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας σὲ κοινοτικὴ γῆ, ἀκύρωση ὅλων τῶν μισθωμάτων καὶ δημιουργία νέων θεσμῶν, οἱ βασικὲς ἀρχὲς τῶν ὁποίων θὰ καθορισθοῦν ἀπὸ τὰ συνδικάτα σύμφωνα μὲ τὶς τοπικὲς συνθῆκες.
2. Κατάσχεση τοῦ ζωοκομικοῦ κεφαλαίου, τοῦ σπόρου, τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ μηχανῶν.
3. Ἀνάληψη τῶν ἀπαλλοτριωμένων γαιῶν ἀπὸ τὰ συνδικάτα τῶν ἐργατῶν γῆς μὲ σκοπὸ τὴν ἄμεση καὶ συλλογικὴ καλλιέργεια. Διοίκηση τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὰ συνδικάτα. Κατάργηση ὅλων τῶν ἀγροτικῶν φόρων καὶ ὑποθηκῶν, ποὺ ἐπιβαρύνουν τοὺς μικρογεωργούς, ἐφόσον καλλιεργοῦν οἱ ἴδιοι τὴ γῆ καὶ δὲν ἐκμεταλλεύονται ἐργάτες.
4. Κατάργηση ὅλων τῶν μισθωμάτων ποὺ πληρώνουν οἱ μικρομισθωτὲς σὲ εἶδος στοὺς ἰδιοκτῆτες ἢ στοὺς μεσάζοντες.

Τὸ πρόγραμμα συμπληρώθηκε μὲ προτάσεις γιὰ τὴν κοινὴ ἐργασία καὶ οἰκονομία στὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Οἱ Ἱσπανοὶ γεωργοὶ ἦταν, ὅπως καὶ οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, ὀργανωμένοι σὲ συνδικάτα καὶ σωματεῖα. Αὐτὰ τὰ σωματεῖα μετατράπηκαν μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου 1936 σὲ κοινότητες παραγωγῆς καὶ διανομῆς. Οἱ γαιοκτήμονες ποὺ ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Φράνκο - καὶ σ' αὐτοὺς ἀνῆκαν ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγαλοκτηματίες - ἀπαλλοτριώθηκαν. Οἱ μικρογεωργοὶ ἦταν στὴ μεγάλη πλειοψηφία τους μὲ τὸ μέρος τῆς Δημοκρατίας. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου προσχώρησαν ἐθελοντικὰ στὰ σωματεῖα καὶ συνήθως καὶ στὶς νέες κολλεκτίβες. Δὲν ἀσκήθηκε βία γιὰ τὴν εἴσοδο στὶς κολλεκτίβες.

Μετὰ τὴ νίκη τῶν γεωργῶν ἡ γῆ καλλιεργόταν σὲ ὅλα

τὰ μέρη τῆς Δημοκρατίας συλλογικά. Τὸ σωματεῖο ἔδινε τὰ προϊόντα στὶς ὑπηρεσίες διανομῆς στὶς πόλεις. Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας ἔπαιρναν μιὰ ἑβδομαδιαία προκαταβολὴ σὲ χρῆμα καὶ τρόφιμα ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀποθήκη. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου τὰ πλεονάσματα μοιράζονταν ἐξίσου σὲ ὅλους. Ὁρισμένα ποσὰ φυλάγονταν γιὰ τὴν ἀγορὰ μηχανῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Τὸ σύστημα τοῦ μισθοῦ καταργήθηκε. Στὴ θέση του μπῆκε ἕνα νέο σύστημα: Ἡ διανομὴ τοῦ προϊόντος τῆς κοινῆς ἐργασίας. Στὶς κολλεκτίβες ἐπικράτοῦσε ἡ ἀρχή: Ἕνας γιὰ ὅλους καὶ ὅλοι γιὰ ἕναν.[2]

Ἡ ἀνάληψη τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἔγινε ἀπὸ τοὺς ἐργάτες μὲ ἐκπληκτικὴ εὐκολία χωρὶς νὰ παρατηρηθοῦν ἀνωμαλίες στὴν παραγωγή. Ἀποδείχτηκε ὁλοφάνερα ὅτι γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία μιᾶς σύγχρονης ἐπιχείρησης δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ μέτοχοι, οἱ καλοπληρωμένοι διευθυντές, ἐλεγκτὲς κλπ. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ὑπάλληλοι εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβουν αὐτόνομα τὴ διεύθυνση τοῦ πολύπλοκου μηχανισμοῦ τῆς σύγχρονης βιομηχανίας. Τὰ παραδείγματα εἶναι ἄπειρα.

Τὸ πρῶτο μέτρο κατὰ τὴν ἀνάληψη τῶν τροχιοδρόμων τῆς Μπαρτσελώνας ἦταν ἡ κατάργηση τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν χαφιέδων. Οἱ μισθοὶ τῶν διευθυντῶν ἦταν πολὺ μεγάλοι καὶ ἐντελῶς μὴ παραγωγικοί. Ἐνῶ ἕνας ἐργάτης ἔπαιρνε 250 μέχρι 300 πεσέτες τὸ μῆνα, ὁ γενικὸς διευθυντὴς ἔπαιρνε 5.000 καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς διευθυντὲς 4.441, 2.384 καὶ 2.000 πεσέτες. Μὲ τὴν κατάργηση αὐτῶν τῶν ψη-

2. Τὸ 1937, τὴν ἐποχὴ τῆς συλλογῆς τῶν πορτοκαλιῶν, ταξίδευα μὲ τὸν FENNER BROCKWAT, ἀρχηγὸ τοῦ ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας στὴν περιοχὴ τῆς Βαλέντσιας. Ὁ FENNER θέλησε νὰ ἀγοράσει μερικὰ πορτοκάλια. «Δὲν πουλᾶμε», τοῦ ἐξήγησαν οἱ ἀγρότες. «Δὲν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ πάρουμε μερικὰ πορτοκάλια ἐδῶ στὴ περιοχὴ τῶν πορτοκαλιῶν;» «Ὅσα θέλετε, ἀλλὰ ὄχι μὲ πληρωμή» ἦταν ἡ ἀπάντηση. Μᾶς γέμισαν ἕνα σακὶ μὲ πορτοκάλια καὶ μᾶς τὰ δώρησαν. Ἡ προσπάθειά μας νὰ τὰ πληρώσουμε παρέμεινε ἄκαρπη. «Ὅταν ἔλθουμε στὴ Μπαρτσελώνα», εἶπαν οἱ ἀγρότες, «θὰ μπορέσετε νὰ μᾶς δώσετε κάτι ἀπὸ τὸ πλεόνασμα τῶν προϊόντων σας». Αὐτοὶ οἱ ἀγρότες εἶχαν ἐφαρμόσει τὸν φιλελεύθερο κομμουνισμό.

λων μισθῶν ἔγινε δυνατὴ ἡ αὔξηση τῶν μισθῶν τῶν ἐργατῶν.

Τὸ δεύτερο μέτρο ἦταν ἡ καθιέρωση τῆς ἑβδομάδας τῶν 40 ὡρῶν ἐργασίας. Ἀρχικὰ ἤθελαν νὰ ὁρίσουν 36 ὧρες, ἀλλὰ ἐξαιτίας τοῦ πολέμου ἐνάντια στοὺς φασίστες συμφώνησαν γιὰ 40 ὧρες.

Τὸ τρίτο μέτρο ἦταν διοικητικό. Μέχρι τότε οἱ τροχιόδρομοι, τὰ λεωφορεῖα καὶ ὁ ὑπόγειος σιδηρόδρομος ἦταν ξεχωριστὲς ἐπιχειρήσεις. Τὸ συνδικάτο ἀποφάσισε νὰ ἑνώσει ὅλες αὐτὲς τὶς ἐπιχειρήσεις σὲ μία. Αὐτὴ ἡ συγκέντρωση εἶχε σὰ συνέπεια οὐσιαστικὴ βελτίωση τῆς συγκοινωνίας, ποὺ τὸ κοινὸ τὴ δέχτηκε μὲ ἱκανοποίηση.

Τὸ σημαντικότερο μέτρο ὅμως ἦταν ἡ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ εἰσιτηρίου ἀπὸ 15 σὲ 10 σεντίμια. Σὲ μαθητές, ἀνάπηρους πολέμου καὶ ἀνίκανους πρὸς ἐργασία δόθηκαν εἰσιτήρια ἐλευθέρας κυκλοφορίας. Ταυτόχρονα οἱ μισθοὶ τῶν κατώτερων βαθμίδων αὐξήθηκαν κατὰ 40 μέχρι 100ο)ο καὶ τῶν ἀνώτερων κατὰ 10 μέχρι 20ο)ο.

Στὰ συνεργεῖα ἐπισκευῆς δούλευαν πολλὲς βάρδιες γιὰ νὰ ἐπισκευάζουν τὰ χαλασμένα ὀχήματα. Μέσα σὲ λίγο χρόνο οἱ συγκοινωνίες λειτουργοῦσαν καλύτερα ἀπὸ πρίν, ἡ ζωὴ τῶν ἐργατῶν εἶχε βελτιωθεῖ καὶ τὰ εἰσιτήρια ἦταν φτηνότερα. Ὅλοι οἱ τροχιόδρομοι καὶ τὰ λεωφορεῖα ἔφεραν τὰ μαῦρα γράμματα C.N.T. σὲ κόκκινο φόντο. Οἱ μόνοι ζημιωμένοι ἦταν οἱ μέτοχοι καὶ οἱ ἀποδέκτες τῶν μεγάλων μισθῶν. Ἀλλὰ ὁ λαὸς δὲν ἐνδιαφερόταν γι' αὐτούς. Τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν τῶν μεταφορῶν καὶ συγκοινωνιῶν μετατράπηκε σὲ κολλεκτιβοποιημένη ἑταιρεία συγκοινωνιῶν. Ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς κατάσχεσης περιέχει ἕνα σημεῖο ποὺ εἶναι τυπικὸ γιὰ τὶς ἐνέργειες τῶν ἐργατῶν μετὰ τὶς 19 Ἰουλίου.

«Τὸ πρωὶ τῆς 24ης Ἰουλίου, ὅταν ὁ λαὸς τῆς Μπαρτσελώνας βρισκόταν ἀκόμη μὲ τὰ ὅπλα στό χέρι, γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὰ ἰδανικὰ τῆς ἐλευθερίας, μερικοὶ σύντροφοι τῆς C.N.T. ἐγκατέλειψαν τὰ ὁδοφράγματά τους καὶ ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ ἄλλους. Μὲ ἕνα θωρακισμένο ὄχημα πῆγαν

στὰ γραφεῖα τῆς ἑταιρείας τροχιοδρόμων, ὅπου ἔκαναν τὴν κατάσχεση σύμφωνα μὲ μιὰ ἀπόφαση τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν τῶν μεταφορῶν. Τὰ γραφεῖα τὰ φρουροῦσαν πολλοὶ πολιτοφύλακες. Μετὰ ἀπὸ σύντομες διαπραγματεύσεις ἡ φρουρὰ ἀπεχώρησε. Ἡ C.N.T. ἀνέλαβε τὶς συγκοινωνίες τῆς Μπαρτσελώνας. Χρήματα δὲν βρέθηκαν οὔτε στὰ ταμεῖα οὔτε στοὺς τραπεζιτικοὺς λογαριασμούς. Οἱ ἐργάτες ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ χωρὶς ἀρχικὸ κεφάλαιο.»

Στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο περισσότερες ἀπὸ τὶς μισὲς γραμμὲς εἶχαν καταστραφεῖ ἀπὸ χειροβομβίδες κατὰ τὴν διάρκεια τῶν μαχῶν. Ἡ ἀποκατάσταση τῶν γραμμῶν καὶ οἱ ἐπισκευὲς τοῦ κέντρου ἦταν κατόρθωμα τῶν ἐργατῶν. Χωρὶς νὰ ἔχουν πάρει ἀπὸ πουθενὰ ἐντολὴ οἱ ἐργάτες ρίχτηκαν στὴ δουλειά. Σὲ τρεῖς ἡμέρες ἀποκαταστάθηκαν οἱ τηλεπικοινωνίες. Μὲ πολυάριθμες νέες γραμμὲς συνδέθηκαν γραφεῖα τῶν συνδικάτων, περιφερειακὲς ἐπιτροπὲς καὶ γραφεῖα τῆς πολιτοφυλακῆς. Μετὰ τὴν ἐκτέλεση αὐτῶν τῶν ἀπαραίτητων ἐργασιῶν, ἡ συνέλευση ὁλόκληρου τοῦ προσωπικοῦ ἀποφάσισε τὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἡ διεύθυνση ἀνατέθηκε σὲ μιὰ ἐπιτροπὴ εἰδικῶν ποὺ ἐκλέχτηκε ἀπὸ τὴ συνέλευση. Ἐπειδὴ μερικοὶ ὑπάλληλοι ἦταν μέλη τῆς σοσιαλιστικῆς U.G.T.* (ἡ πλειοψηφία ἀνῆκε στὴν C.N.T.) ἡ κολλεκτιβοποίηση ἔγινε μὲ τὸ ὄνομα C.N.T. - U.G.T.

Οἱ συνδρομητὲς δήλωναν πῶς οἱ τηλεπικοινωνίες λειτουργοῦσαν καλύτερα ἀπὸ πρίν. Ὅπως καὶ στὴν ἑταιρεία τροχιοδρόμων καταργήθηκαν καὶ ἐδῶ οἱ μεγάλοι μισθοὶ καὶ αὐξήθηκαν σημαντικὰ οἱ χαμηλοί.

Οἱ σιδηρόδρομοι βρίσκονταν στὴν Ἱσπανία στὰ χέρια ἰδιωτῶν. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης οἱ συγκοινωνίες διακόπηκαν ἐξαιτίας τῆς γενικῆς ἀπεργίας. Στὴ Μπαρτσελώνα ἔγιναν ὁδομαχίες κοντὰ στὰν κεντρικὸ σταθμό, Estasion de Francia. Τὴν τρίτη μέρα τοῦ ἀγώνα οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές, βέβαιοι γιὰ τὴ νίκη, ἵδρυ-

* UNION GENERAL DE TRABAJADORES (Γενικὴ Ἕνωση Ἐργατῶν).

σαν μιὰ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ σιδηροδρομικῶν. Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἔκανε τὴν κατάληψη καὶ τὴν κατάσχεση τῶν σταθμῶν, τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τῶν κεντρικῶν γραφείων. Ὅλοι οἱ σημαντικοὶ σιδηροδρομικοὶ κόμβοι φρουροῦνταν ἀπὸ εἰδικὴ φρουρά. Οἱ διευθυντὲς εἶχαν καταφύγει στὸ ἐξωτερικό. Οἱ ἐργάτες διόρισαν νέο διοικητικὸ συμβούλιο. Ἂν καὶ οἱ συνδικαλιστὲς εἶχαν τὴν πλειοψηφία, πρόσφεραν στὸ σοσιαλδημοκρατικὸ συνδικάτο ἰσοτιμία στὸ νέο διοικητικὸ συμβούλιο. Κάθε ὀργάνωση ἔστειλε τρία μέλη στὸ συμβούλιο.

Μέσα σὲ λίγες μέρες κοινωνικοποιήθηκαν ὅλοι οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Καταλωνίας. Τεχνικὲς βελτιώσεις δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνουν, γιατὶ δὲν ὑπῆρχαν ὑλικά. Ἡ συγκοινωνία ἐπαναλήφθηκε κάτω ἀπὸ τὴ νέα συνδικαλιστικὴ διεύθυνση ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπαυση τοῦ ἀγώνα. Λειτουργοῦσε ὅπως καὶ πρίν, ἀνωμαλίες δὲν παρουσιάστηκαν. Οἱ τιμὲς τῶν εἰσιτηρίων παρέμειναν οἱ ἴδιες. Οἱ κατώτεροι μισθοὶ αὐξήθηκαν σημαντικὰ καὶ καταργήθηκαν ἐντελῶς οἱ μισθοὶ τῶν διευθυντῶν καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ψηλοὶ μισθοί. Εἶναι αὐτονόητο πὼς ἡ κολλεκτιβοποίηση σήμανε τὸ τέλος τῶν ἰδιωτικῶν σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν. Οἱ μετοχὲς ἀκυρώθηκαν, ἀποζημιώσεις δὲν πληρώθηκαν.

Μιὰ βελτίωση προῆλθε ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ διάφορες μικρὲς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις συνενώθηκαν σὲ μιὰ μοναδικὴ κολλεκτιβοποιημένη σιδηροδριμκὴ ἑταιρεία γιὰ ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία.

Στὸ σιδηροδρομικὸ συνεργεῖο ἐπισκευῆς τῆς Μπαρτσελώνας ἄρχισε ἡ κατασκευὴ θωρακισμένων ὀχημάτων καὶ βαγονιῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴν ἐπανάληψη τῆς ἐργασίας βγῆκαν ἀπὸ τὸ συνεργεῖο τὰ πρῶτα νοσοκομειακὰ ὀχήματα. Ὁ ἐξοπλισμός τους ἦταν τόσο τέλειος, ὥστε τὸ Ἰατρικὸ Συμβούλιο τῆς Καταλωνίας παρακάλεσε τὴν κυβέρνηση νὰ εὐχαριστήσει τοὺς ἐργάτες γιὰ τὸ ἐπίτευγμά τους. Ἡ πρωτοβουλία γι' αὐτὲς τὶς ἐργασίες προῆλθε ἀπὸ τοὺς συνδικαλιστὲς ἐργάτες. Τὴν ἐντολὴ δὲν τὴν εἶχαν δώσει καλοπληρωμένοι λειτουργοί. Ἐπιστασία ἀ-

πέξω δὲν ὑπῆρχε. Οἱ ἐργάτες ἐξέλεγαν τοὺς τεχνικοὺς καὶ ὀργνωτικοὺς διευθυντές τους. Δὲν χρειαζόταν τίποτε ἄλλο. Ὅλα προέρχονταν ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση γιὰ συνεργασία καὶ τὴν πρωτοβουλία στὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς.

Στὸ λιμάνι τῆς Μπαρτσελώνας μπῆκε νέα τάξη. Ἡ κατάργηση τῶν παρασιτικῶν πρακτόρων χαιρετίστηκε σὰν κοινωνικὴ ἐξυγίανση. Οἱ πράκτορες, σὰν μεσίτες ἀνάμεσα στοὺς καπετάνιους καὶ στοὺς λιμενεργάτες, εἶχαν καθημερινὰ χιλιάδες πεσέτες ἔσοδα ἀπὸ τὸ φόρτωμα καὶ τὸ ξεφόρτωμα τῶν πλοίων χωρὶς νὰ προσφέρουν μιὰ κοινωνικὰ χρήσιμη ἐργασία. Βίαιες ἀπεργίες ἦταν συχνὰ ἡ ἀναπόφευκτη συνέπεια αὐτοῦ τοῦ συστήματος.

Δὲν βλέπουμε τὸ λόγο, εἶπαν τὰ συνδικάτα, γιατὶ νὰ μὴ κάνουμε ἐμεῖς τὶς συμφωνίες μὲ τοὺς καπετάνιους ἢ τοὺς πλοιοκτῆτες. Καὶ ἔτσι ἵδρυσαν μιὰ κολλεκτίβα λιμενεργατῶν. Οἱ συμφωνίες μὲ τὶς ξένες ναυτιλιακὲς ἑταιρεῖες δὲν ἀκυρώθηκαν. Τὸ συνδικάτο ὅμως ἔλεγχε σὲ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἱσπανικῶν πρακτορείων.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μεταρρύθμισης ἦταν μιὰ σημαντικὴ αὔξηση τῶν ἐσόδων γιὰ τοὺς λιμενεργάτες. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ἱδρύθηκε - ἐνῶ πρὶν δὲν ὑπῆρχε - ἕνα ταμεῖο ἀτυχημάτων καὶ ἀνεργίας. Γιὰ κάθε τόνο φορτίο καταβάλλονταν 0,75 πεσέτες γιὰ τὸ ταμεῖο ἀτυχημάτων καὶ 0,50 πεσέτες γιὰ τὸ ταμεῖο ἀνεργίας. Τὸ λιμάνι τῆς Μπαρτσελώνας κοινωνικοποιήθηκε.

Τὴν τρίτη μέρα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στὴ στρατιωτικὴ ἐξέγερση τὰ συνδικάτα τῆς βιομηχανίας τροφίμων ἵδρυσαν στὴ Μπαρτσελώνα μαζὶ μὲ τὸ προσωπικὸ τῶν ξενοδοχείων καὶ ἑστιατορίων δημόσια ἑστιατόρια. Τὴν πέμπτη μέρα τοῦ ἀγώνα συστήθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδιασμοῦ. Ἡ σύνθεση ἦταν δημοκρατική. Δικαίωμα συμμετοχῆς εἶχαν ὅλες οἱ ὀργανώσεις καὶ ὅλα τὰ κόμματα. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχή τους οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς εἶχαν στὴν ἐπιτροπὴ τοὺς περισσότερους ἐκπρόσωπους.

Οἱ ἐνέργειες ἔγιναν μὲ σύστημα. Ἀρχικὰ τὰ συνδικάτα

ἔκαναν ἀπογραφὴ ὅλων τῶν τροφίμων· προτεραιότητα ἐφοδιασμοῦ εἶχαν τὰ νοσοκομεῖα, τὰ γηροκομεῖα καὶ ἡ πολιτοφυλακή. Κατασχέσεις τροφίμων ἀπὸ μεμονωμένες ὁμάδες δὲν ἐπιτρέπονταν.

Ἱδρύθηκε μιὰ κεντρικὴ ὑπηρεσία διανομῆς. Οἱ μεγάλες ἑταιρεῖες ἀγορᾶς τροφίμων κολλεκτιβοποιήθηκαν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδιασμοῦ ἐνεργοῦσε ὅλες τὶς ἀγορὲς τροφίμων. Οἱ μικρέμποροι κάλυπταν τὶς ἀνάγκες τους μόνο ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδιασμοῦ. Καὶ αὐτοὶ ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ δηλώνουν τὰ ἀποθέματά τους. Οἱ δηλώσεις τους ἐλέγχονταν ἀπὸ τὰ συνδικάτα. Ψευδεῖς δηλώσεις δὲν μποροῦσε νὰ κάνει κανένας ἔμπορος, γιατὶ ἐλεγχόταν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ὑπαλλήλους του. Ἡ ἀπόκρυψη τροφίμων ἦταν ἀδύνατη. Ὁ συνδικαλιστικὸς ἔλεγχος ἀποδείχτηκε ἀποτελεσματικότερος ἀπὸ τὸν ἀστυνομικὸ ἔλεγχο.

Ἡ δραστηριότητα τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς ἀνεφοδιασμοῦ ἐπεκτεινόταν σὲ ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία. Γιὰ τὴ λειτουργία τῆς τεράστιας ὑπηρεσίας διανομῆς χρειάζονταν πεντακόσιοι ὑπάλληλοι. Τριάντα ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα συνδέθηκαν μὲ τὸ συνδικάτο τῆς βιομηχανίας τροφίμων. Οἱ μυλεργάτες καὶ οἱ ἀρτοποιοὶ ἀποτελοῦσαν τοὺς σημαντικότερους τομεῖς. Ἀκολουθοῦσαν οἱ γαλακτοκόμοι καὶ οἱ κρεατοπαραγωγοί. Οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων καθορίζονταν ἀπὸ κοινοῦ στὶς συνελεύσεις τῶν μελῶν· Οἱ ἐργάτες ἔγιναν ἐργοδότες τοῦ ἑαυτοῦ τους.

Δὲν ἦταν εὔκολη δουλειὰ νὰ ἐφοδιαστεῖ μιὰ μεγαλόπολη μὲ ψωμί, γάλα, κρέας κλπ. Οἱ ἐργάτες ὅμως ἔλυσαν καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ὁ κάθε ἐργάτης αἰσθανόταν συνυπεύθυνος γιὰ τὸ σύνολο. Ἐπειδὴ ἡ Καταλωνία δὲ παρήγαγε ἀρκετὰ σιτηρὰ καὶ κρέας καὶ τὴν Ἐστρεμαδούρα, τὴ σιταποθήκη τῆς Ἱσπανίας, τὴν κατεῖχαν οἱ φασίστες, ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν εἰσαγωγὴ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Γι' αὐτὸ χρειαζόταν συνάλλαγμα. Στὴν ἀρχὴ ἀπευθύνθηκαν στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα γιὰ συναλλαγματικὴ κάλυψη. Ἀργότερα κατόρθωσαν νὰ ἀποκτήσουν μεγάλο μέρος τοῦ ἀπαιτούμενου συναλλάγματος μὲ τὴν ἐξαγωγὴ ὑφασμάτων καὶ ἄλ-

λων βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ νέα συνδικαλιστική οἰκονομία ἀπέκτησε σὲ λίγο διάστημα ἰσχυρὲς βάσεις.

Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ ἡ καταλανική κυβέρνηση ἐξέδωσε ἕνα διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο μειώθηκαν τὰ ἐνοίκια κατὰ 50ο) ο. Αὐτὸ τὸ μέτρο μαζί μὲ τὴν αὔξηση τῶν μισθῶν καὶ τὴν μείωση τῶν εἰσιτηρίων εἶχε σὰ συνέπεια τὴν ἄμεση βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ. Μόνο ἡ ἔλλειψη τῶν προϊόντων ἐξαιτίας τοῦ συνεχιζόμενου ἐμφύλιου πολέμου ὁδήγησε στὰ ἑπόμενα χρόνια πάλι σὲ αὔξηση τῶν τιμῶν. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανάστασης ὅμως ἡ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῆς ἐργατιᾶς ἦταν ἀναμφισβήτητη.

Πολυτελεῖς ἐπαύλεις καὶ παλάτια μετατράπηκαν σὲ νοσοκομεῖα, νηπιαγωγεῖα καὶ σὲ ἄλλα κοινωφελῆ ἱδρύματα. Οἱ κατοικίες σταμάτησαν πιὰ νὰ ἀποτελοῦν πηγὴ πλουτισμοῦ γιὰ τοὺς ἰδιοκτῆτες.

Οἱ ἑταιρεῖες ὑδάτων, φωταερίου καὶ ἠλεκτρισμοῦ βρίσκονταν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση σὲ ἰδιωτικὰ χέρια σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς πόλεις. Ἡ «Γενική Ἑταιρεία Ὑδάτων Μπαρτσελώνας» καὶ ἡ θυγατρική «Ἑταιρεία Ὑδάτων Λομπρεκάτ» ἔλεγχαν τὶς ἑταιρεῖες ὑδάτων καὶ φωταερίου σὲ πολλὲς πόλεις τῆς Ἱσπανίας. Ἦταν μιὰ κολοσσιαία ἐπιχείρηση μὲ μετοχικὸ κεφάλαιο 272 ἑκατομμύρια πεσέτες. Τὰ ἐτήσια κέρδη ἦταν κατὰ μέσον ὅρο πάνω ἀπὸ 11 ἑκατομμύρια. Οἱ ἰδιοκτῆτες εἶχαν ἐγκαταλείψει ἤδη τὴ χώρα πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου. Οἱ συνδικαλιστὲς ἀπεφάσισαν νὰ κολλεκτιβοποιήσουν τὶς ἑταιρεῖς. Ἐργάτες καὶ ὑπάλληλοι ἐξέλεξαν ἕνα διοικητικὸ συμβούλιο. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ στρατιωτική ἐξέγερση οἱ ἐργάτες αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων εἶχαν ζητήσει αὔξηση τῶν ἀποδοχῶν, ἡ ὁποία εἶχε ἀπορριφθεῖ. Μὲ ἀπόφαση τοῦ προσωπικοῦ παραχωρήθηκε τώρα ἡ αὔξηση σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις ποὺ εἶχαν τεθεῖ ἀπὸ πρίν. Ὁ κατώτερος μισθὸς ἦταν 14 πεσέτες τὴν ἡμέρα καὶ καθιερώθηκαν 36 ὧρες ἐργασίας τὴν ἑβδομάδα. Ἐξαιτίας τοῦ πολέμου παρουσιάστηκε ὅμως ἔλλειψη ἐργατῶν καὶ οἱ ὧρες αὐξήθηκαν ἀρχικὰ σὲ 40 καὶ ἀργότερα σὲ 48. Οἱ ἀποδοχὲς

τῶν γυναικῶν ἐξισώθηκαν μὲ αὐτὲς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἱδρύθηκε ἕνα ταμεῖο ἀσθενείας καὶ σύνταξης.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση ὠφέλησε γενικὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης. Ἡ τιμὴ τοῦ κυβικοῦ μέτρου νεροῦ ἀπὸ 0,80 μέχρι 1,50 πεσέτες μειώθηκε σὲ μιὰ ἑνιαία τιμὴ 0,40 πεσέτες. Ἔγιναν προετοιμασίες γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ τῆς γειτονικῆς πόλης Σανταμπὲλ μὲ νερὸ ἀπὸ τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς Μπαρτσελώνας. Τὰ κέρδη ποὺ μοιράζονταν στοὺς μετόχους καταργήθηκαν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλεονάσματος στελνόταν τώρα στὴν ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπή. Στοὺς πρώτους μῆνες μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου αὐτὲς οἱ ἐθελοντικὲς χορηγήσεις ξεπέρασαν τὶς 100.000 πεσέτες.

Οἱ ξένοι ἐπισκέπτες ἐκδήλωναν συχνὰ τὸ θαυμασμό τους γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀνάληψη τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς ἐργάτες εἶχε γίνει χωρὶς ἀνωμαλίες. Τὸ μυστικὸ γιὰ τὴ λαμπρὴ ἐπιτυχία τῆς κολλεκτιβοποίησης ἔγκειται κυρίως στὴ συστηματικὴ προετοιμασία τῶν συνδικαλιστῶν γι' αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση.

«Στὴν ἐπαναστατικὴ περίοδο - ἀναφέρουν σὲ μιὰ ἔκθεσή τους οἱ ἑνωμένες κολλεκτίβες ὑδάτων, φωταερίου καὶ ἠλεκτρισμοῦ - εἴχαμε σχηματίσει συνδικαλιστικὲς ἐπιτροπὲς στὶς ἐπιχειρήσεις. Αὐτὲς οἱ ἐπιτροπὲς ἐξοικειώνονταν μὲ τὶς ἐργασίες κάθε τμήματος καὶ προετοιμάζονταν γιὰ νὰ ἀναλάβουν τὴ διεύθυνση. Παρακολουθοῦσαν τὴν παραγωγή, τὴν κατανάλωση νεροῦ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμώνα, φρόντιζαν νὰ βρίσκεται σὲ κάθε θέση ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος, παρότρυναν τοὺς ἐργάτες νὰ προσέρχονται κανονικὰ στὴν ἐργασία τους, φρόντιζαν γιὰ τὴν τήρηση τῶν κανόνων ἀσφαλείας, νὰ ὑπάρχουν σὲ ὅλα τὰ τμήματα φαρμακεῖα καὶ νὰ λειτουργοῦν γιὰ τοὺς ἐργάτες λουτρὰ καὶ αἴθουσες φαγητοῦ.»

Μὲ αὐτὲς καὶ παρόμοιες προετοιμασίες οἱ ἐργάτες ἦταν σὲ θέση νὰ λύνουν ἀπρόσκοπτα δύσκολα προβλήματα. Ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμός, ποὺ ἐπεξεργάστηκε τὸ προσωπικό, φανέρωνε τὸ ὑπεραναπτυγμένο αἴσθημα εὐθύνης ποὺ εἶχαν καλλιεργήσει οἱ συνδικαλιστικὲς ὀργανώσεις στοὺς ἐργάτες. Οἱ σύμβουλοι, οἱ διευθυντές, τὸ διοικητικὸ συμβού-

λιο καὶ τελικὰ ἡ ἀνώτατη ἐπιχειρησιακὴ διεύθυνση ἐργάζονταν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες ποὺ εἶχαν συζητηθεῖ καὶ ἐγκριθεῖ σὲ γενικὲς συνελεύσεις. Ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι διευθυντὲς ἐλέγχονταν ἀπὸ ἰδιαίτερες συνδικαλιστικὲς ἐλεγκτικὲς ἐπιτροπές. Μόνο πρόσωπα ποὺ διέθεταν τὶς ἀπαιτούμενες τεχνικὲς καὶ ὀργανωτικὲς ἱκανότητες διορίζονταν στὴ διεύθυνση. Ἦταν μεγάλη τιμὴ νὰ τοποθετηθεῖ κάποιος ἀπὸ τὴ γενικὴ συνέλευση σὲ μιὰ ἀνώτερη διευθυντικὴ θέση. Τὰ συνδικάτα ἔλεγχαν ἐπίσης τὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν ἄλλων προσώπων ποὺ τοποθετοῦνταν σὲ ὑπεύθυνες θέσεις. Μόνο σοβαρά, εὐσυνείδητα καὶ ἀπὸ κάθε ἄποψη ἄψογα ἄτομα μποροῦσαν νὰ λογαριάζουν μὲ τὴν τιμὴ νὰ τοὺς ἀνατεθοῦν ψηλὰ καθήκοντα. Οἱ ὑπεύθυνες θέσεις δὲν ἀπέφεραν ὑλικὰ ὀφέλη. Τὸ ἀνώτατο διοικητικὸ συμβούλιο εἶχε καθῆκον νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξη τῆς τεχνικῆς στὸν τομέα του, νὰ ἐπεκτείνει τὶς ἐγκαταστάσεις καὶ νὰ κάνει προτάσεις γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τους, νὰ κλείνει συμφωνίες, νὰ μελετᾶ τελωνειακὰ ζητήματα κλπ. Οἱ ἀνάγκες σὲ πρῶτες ὕλες καὶ μηχανήματα ἔπρεπε νὰ καλυφθοῦν ὅσο ἦταν δυνατὸ ἀπὸ τὴν ἐγχώρια προσφορά.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση ἐπεκτάθηκε καὶ στὴ βιοτεχνία. Οἱ βιοτέχνες καὶ οἱ μικροεπιτηδευματίες σχημάτισαν μὲ τοὺς βοηθοὺς καὶ τοὺς μαθητευόμενούς τους ἐπαγγελματικὲς ἑνώσεις σὲ συνεταιρικὴ βάση. Ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς κολλεκτιβοποίησης τῶν κουρείων μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε μιὰ εἰκόνα μὲ ποιό πνεῦμα γινόταν ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸ καπιταλισμὸ στὸ σοσιαλισμό.

Οἱ κουρεῖς τῆς Μπαρτσελώνας, τῆς Μαδρίτης καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων ἀναδιοργάνωσαν μὲ δική τους πρωτοβουλία τὸ ἐπάγγελμά τους. Στὴ Μαδρίτη μάλιστα ἡ κολλεκτιβοποίηση εἶχε πραγματοποιηθεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου. Σκοπὸς τῆς κολλεκτιβοποίησης ἦταν ἡ κατάργηση τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν καταστημάτων καὶ τοὺς ὑπαλλήλους. Τὰ κουρεῖα δὲν εἶναι ἐξάλλου μεγαλοκαπιταλιστικὲς ἐπιχειρήσεις. Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τῶν Ἱσπανῶν συνδικαλιστῶν ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ὁ κολλεκτιβισμὸς

εἶναι πρόβλημα τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς ἐργασίας πάνω στὴ βάση τοῦ ἐθελοντισμοῦ καὶ τῆς συνεργασίας. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ πάρει μέρος σὲ αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ ἀναδιαμόρφωση·

Στὴ Μπαρτσελώνα ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου 1936 1.100 ἀνεξάρτητα κουρεῖα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες τους ἦταν φτωχοὶ μεροχαματιάρηδες. Τὰ καταστήματα δὲν ἐνέπνεαν πάντα ἐμπιστοσύνη σχετικὰ μὲ τοὺς ὅρους καθαριότητας καὶ ὑγιεινῆς. Οἱ 5.000 ὑπάλληλοι τῶν κουρείων τῆς πόλης ἀνῆκαν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ κακοπληρωμένες κατηγορίες ἐργατῶν. Κέρδιζαν 40 πεσέτες τὴ βδομάδα, ἐνῶ οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας ἔπαιρναν 60 μέχρι 80 πεσέτες τὴ βδομάδα. Ὅταν μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου οἱ ὧρες ἐργασίας καθορίστηκαν σὲ 40 τὴ βδομάδα καὶ οἱ μισθοὶ αὐξήθηκαν κατὰ 15ο) ο, τοῦτο σήμανε γιὰ τὰ περισσότερα κουρεῖα τὴν οἰκονομικὴ καταστροφή. Γι' αὐτὸ ἰδιοκτῆτες καὶ ὑπάλληλοι ἀποφάσισαν ἀπὸ μόνοι τους νὰ κοινωνικοποιήσουν ὁλόκληρο τὸν κλάδο.

Πῶς ἔγινε αὐτό; Πολὺ ἁπλά. Ὅλοι προσχώρησαν στὸ συνδικάτο. Σὲ μιὰ συνέλευση ἀποφάσισαν νὰ κλείσουν τὰ μὴ ἀποδοτικὰ καταστήματα. Γιὰ τοὺς πληττόμενους ἰδιοκτῆτες φρόντισε ἡ ὀργάνωση· τὰ 1.100 καταστήματα μειώθηκαν σὲ 235. Ἀπ' αὐτὸ προῆλθε μιὰ οἰκονομία 150.000 πεσέτες τὸ μήνα ἀπὸ ἐνοίκια, φῶς καὶ ἄλλα ἔξοδα. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ ἐπαγγέλματος ἀπασχολήθηκαν στὰ ὑπόλοιπα 235 καταστήματα, τὰ ὁποῖα ἐκσυγχρονίστηκαν καὶ βελτιώθηκαν. Οἱ μισθοὶ αὐξήθηκαν κατὰ 40ο) ο ἀπὸ τὶς οἰκονομίες ποὺ εἶχαν προέλθει. Οἱ πρώην ἰδιοκτῆτες δὲν ἀποζημιώθηκαν γιὰ τὶς ἐγκαταστάσεις τους ποὺ μεταβιβάστηκαν στὸ συνδικάτο· Ἀντὶ γι' αὐτὸ εἶχαν τώρα σίγουρο εἰσόδημα. Τὰ ἔσοδα μοιράζονταν ἐξίσου σὲ ὅλους. Ὁ καθένας εἶχε τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ τὰ ἴδια καθήκοντα. Στὴ θέση τοῦ ἰδιοκτήτη καὶ τοῦ ὑπάλληλου μπῆκαν ἰσότιμα μέλη ἑνὸς ἐπαγγέλματος. Ἦταν σοσιαλισμὸς ἀπὸ κάτω.

Δὲν εἶναι εὔκολη δουλειὰ νὰ στηθεῖ μιὰ παραγωγικὴ κοινότητα σὲ κολλεκτιβικὴ βάση, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ σὲ πολ-

λὰ ἐργοστάσια σὲ διάφορες πόλεις περίπου 250.000 ἐργάτες. Τὸ συνδικάτο τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας τῆς Μπαρτσελώνας τὸ πέτυχε ὅμως αὐτὸ μέσα σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα. Ἦταν ἕνα τεράστιο κοινωνικὸ πείραμα. Ἡ δικτατορία τῶν ἐπιχειρηματιῶν πῆρε τέλος. Οἱ μισθοί, οἱ ὅροι ἐργασίας καὶ ἡ παραγωγὴ καθορίζονταν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἐκλεγμένους ἐκπροσώπους τους. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας τῆς Καταλωνίας διαλύει μιὰ γιὰ πάντα τὸ μύθο ὅτι οἱ ἐργάτες εἶναι ἀνίκανοι νὰ διευθύνουν μεγάλες ἐπιχειρήσεις.

Κατὰ τὴν ἵδρυση τῆς κολλεκτίβας ἐκλέχτηκε ἕνα διοικητικὸ συμβούλιο ἀπὸ 19 ἄτομα. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μῆνες τὸ διοικητικὸ συμβούλιο δημοσίευσε μιὰ ἔκθεση γιὰ τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν κατάσταση τῆς κολλεκτίβας. Ἡ ἐργασία ἄρχισε μὲ ἐλάχιστο ρευστὸ κεφάλαιο, ἐπειδὴ οἱ ἰδιοκτῆτες εἶχαν πρὶν ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ ἐξέγερση ἀποσύρει τοὺς τραπεζιτικούς τους λογαριασμοὺς καὶ εἶχαν καταφύγει στὸ ἐξωτερικό. Ἡ ἐπιχείρηση «Espana Industrial» εἶχε πρὶν ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποίηση στὶς ἀποθῆκες της 48. 213 μπάλες ὕφασμα. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μῆνες τὰ ἀποθέματα εἶχαν αὐξηθεῖ σὲ 50.321 μπάλες. Ἐξαιτίας τῆς ὑποτίμησης τῆς πεσέτας εἶχαν αὐξηθεῖ οἱ τιμὲς τῶν πρώτων ὑλῶν. Μὲ τὴν κατάργηση τῶν περιττῶν ἐξόδων ὅμως, ὅπως καταβολὲς μερισμάτων, πρίμ καὶ μισθῶν τῶν διευθυντῶν, ἐξοικονομοῦνταν μεγάλα ποσά. Μὲ αὐτὰ μπόρεσαν νὰ καλυφθοῦν ἐν μέρει οἱ ἀνώτερες τιμὲς τῶν πρώτων ὑλῶν.

Τὸ διοικητικὸ συμβούλιο ἀγόρασε στὸ ἐξωτερικὸ δύο νέες μηχανὲς γιὰ τὴν παραγωγὴ τεχνητοῦ μεταξιοῦ. Τὸ ἀπαιτούμενο συνάλλαγμα καλύφθηκε μὲ τὸ ποσὸ ἀπὸ τὴν πώληση ὑφασμάτων στὸ ἐξωτερικό. Σὲ κάθε ἐργοστάσιο ἐκλέχθηκε ἕνα διοικητικὸ συμβούλιο, τὸ ὁποῖο, ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχείρησης, τὸ ἀποτελοῦσαν τρεῖς μέχρι ἐννέα ἀπὸ τοὺς ἱκανότερους συντρόφους. Οἱ ἐργασίες τοῦ συμβουλίου ἦταν: ἐσωτερικὴ ὀργάνωση, στατιστική, οἰκονομικὰ θέματα, ἀλληλογραφία καὶ ἐκπροσώπηση πρὸς τὰ ἔξω. Ἰδιαίτερα σημαντικὴ ἦταν ἡ σύσταση μιᾶς ἐπιτροπῆς ἀπὸ

τὰ πιὸ ἱκανὰ μέλη σὲ τεχνικὰ καὶ ὀργανωτικὰ ζητήματα. Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ μηχανικούς, τεχνικούς, ἐργάτες καὶ οἰκονομολόγους ἐπεξεργαζόταν ὅλες τὶς προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας καὶ ἔκανε καὶ ἡ ἴδια προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς παραγωγῆς, τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, τῶν ἐγκαταστάσεων ὑγιεινῆς κλπ. Μετὰ ἀπὸ λίγους μῆνες ἡ κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουγικὴ βιομηχανία τῆς Καταλωνίας βρισκόταν σὲ καλύτερη κατάσταση ἀπὸ πρίν. Τοῦτο ἦταν μιὰ περίτρανη ἀπόδειξη γιὰ τὸ ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἀπὸ κάτω δὲν σκοτώνει τὴν πρωτοβουλία. Ἡ ἀπληστία γιὰ πλουτισμὸ δὲν εἶναι ἡ μόνη κινητήρια δύναμη τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν ὑφαντουργῶν βελτιώθηκε οὐσιαστικὰ μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση. Τὸ ὡράριο, ποὺ γιὰ μερικὲς κατηγορίες ἐργατῶν, π.χ. τοὺς βαφεῖς, ἦταν 60 ὧρες τὴ βδομάδα, μειώθηκε γιὰ ὅλες τὶς κατηγορίες σὲ 40 ὧρες. Οἱ μισθοὶ κατανεμήθηκαν δικαιότερα. Ἡ ἐργασία μὲ τὸ κομμάτι (Akkord) καταργήθηκε. Οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ τεχνικοὶ ποὺ πρὶν κέρδιζαν 250 μέχρι 350 πεσέτες τὴ βδομάδα, ἔπαιρναν τώρα 200 μέχρι 250. Οἱ μισθοὶ καθορίζονταν ἀπὸ τὸ προσωπικὸ σὲ συνελεύσεις. Αἰτίες γιὰ ἀπεργίες, ἀνταπεργίες κλπ. δὲν ὑπῆρχαν πιά.

Ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουργικὴ βιομηχανία προερχόταν ἕνα μεγάλο μέρος τῶν ἀγωνιστῶν ἐνάντια στὸ φασισμό. Μόνο τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν τῆς ὑφαντουργίας τῆς Μπαρτσελώνας εἶχε προσφέρει 20.000 ἄνδρες στὴν ἐθνοφρουρά. Ὅποιος δὲν πήγαινε στὸ μέτωπο ἔδινε 10-15ο)ο τῶν ἑβδομαδιαίων ἀποδοχῶν του γιὰ τὴ χρηματοδότηση τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἀγώνα. Στοὺς πρώτους τρεῖς μῆνες συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουργικὴ βιομηχανία καὶ δόθηκαν στὴν ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ 2,5 ἑκατομμύρια πεσέτες. Ἦταν ἕνα ἐξαίρετο παράδειγμα ἐθελοντικῆς βοήθειας.

Ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα συλλογικὰ ἐπιτεύγματα τῶν Καταλανῶν ἐργατῶν ἦταν ἡ ἵδρυση μιᾶς ἀνύπαρκτης μέχρι τότε πολεμικῆς βιομηχανίας· Δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ

μηδὲν καὶ ἔφτασε νὰ ἀπασχολεῖ στὸ τέλος τοῦ πολέμου 80.000 ἐργάτες. Ἦταν ἀποκλειστικὰ ἔργο τῶν ἐργατῶν.

Ἡ μεταλλοβιομηχανία ἦταν ἐλάχιστα ἀναπτυγμένη στὴν Καταλωνία κατὰ τὴν ἔκρηξη τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ἡ μεγαλύτερη ἐγκατάσταση ἦταν τὸ ἐργοστάσιο αὐτοκινήτων Hispano - Suiza ποὺ ἀπασχολοῦσε 1.100 ἐργάτες. Ἤδη τὶς πρῶτες μέρες μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ κατασκεύαζε θωρακισμένα ὀχήματα, χειροβομβίδες, κινητὲς βάσεις γιὰ πολυβόλα, νοσοκομειακὰ αὐτοκίνητα κλπ. Τὰ πρῶτα πολεμικὰ ὀχήματα ἔφεραν τὰ ἀρχικὰ C.N.T.-F.A.I.,* τῶν δύο ἡγετικῶν ὀργανώσεων στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμό, στὶς ὁποῖες ἀνῆκαν οἱ μεταλλουργοί.

Στὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἱδρύθηκαν στὴ Μπαρτσελώνα καὶ στὴν ὑπόλοιπη Καταλωνία 400 μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια. Ἕνα μεγάλο μέρος τῶν ὅπλων κατασκευαζόταν σὲ αὐτὰ τὰ ἐργοστάσια. Ὁ ἀστὸς Καταλανὸς πρωθυπουργὸς Ταραντέλλας δήλωσε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1937:

«Ἡ πολεμικὴ βιομηχανία τῆς Καταλωνίας ἐπιτέλεσε στοὺς 14 μῆνες τῆς ὕπαρξής της ἕνα ἔπος ἐργασίας καὶ δημιουργικῆς δύναμης. Ἡ Καταλωνία πρέπει νὰ εὐγνωμονεῖ αἰώνια ἐκείνους τοὺς ἐργάτες, ποὺ μὲ τεράστια προσπάθεια, ἐνθουσιασμὸ καὶ αὐτοθυσία ἐργάστηκαν γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀδελφούς μας στὸ μέτωπο.»

Οἱ ἐργάτες τῶν πυριτιδοποιείων ἦταν κατὰ 80ο) ο συνδικαλιστές. Ἐνῶ τὰ πολιτικὰ κόμματα συνέχιζαν τὶς μηχανορραφίες τους γιὰ τὴν ἐξουσία, οἱ συνδικαλιστὲς πρόσφεραν ἐποικοδομητικὴ ἐργασία. Αὐτὴ ἡ ἐργασία ἄρχισε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936 κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἐνεργητικοῦ τεχνικοῦ Ἐουτζένιο Βαλέχο, ἑνὸς πεπειραμένου ἀναρχοσυνδικαλιστῆ. Οἱ εἰδικοὶ παρατηρητὲς ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ παρακολουθοῦσαν μὲ ἔκπληξη τὰ ἐπιτεύγματα τῶν Καταλανῶν μεταλλουργῶν,. ποὺ κατασκεύαζαν μόνοι τους τὶς μηχανὲς γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ὅπλων. Ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἔφεραν

* FEDERATION ANARQUISTA IBERICA (Ἰβηρικὴ Ὁμοσπονδία Ἀναρχικῶν).

μόνο ἕνα μικρὸ μέρος εἰδικῶν μηχανῶν. Σὲ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα κατασκευάστηκαν 200 διαφορετικὲς ὑδραυλικὲς πρέσσες μέχρι βάρους 250 τόνων, 215 τόρνοι, 178 τόρνοι γιὰ πιστόλια καὶ ἑκατοντάδες φραῖζες, δράπανοι κλπ. Ἕνα χρόνο μετὰ τὴν ἔκρηξη τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἡ παραγωγὴ βλημάτων (μέχρι 115 χιλοστόμετρα) εἶχε φτάσει τὸ ἕνα ἑκατομμύριο, τῶν ἀεροπορικῶν βομβῶν 50.000 καὶ τῶν φυσιγγίων πολλὰ ἑκατομμύρια. Μόνο στὸ τελευταῖο τρίμηνο τοῦ 1937 τὰ καταλανικὰ κολλεκτιβοποιημένα ἐργοστάσια κατασκεύασαν 15 ἑκατομμύρια κάλυκες, ἕνα ἑκατομμύριο κάψουλες γιὰ χειροβομβίδες καὶ τεράστιες ποσότητες κάθε εἴδους πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Τὸ ἔργο τῶν Καταλανῶν μεταλλουργῶν ἦταν τόσο ἐντυπωσιακό, ὥστε ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνηση, μὲ πρωθυπουργὸ τότε τὸν Νεγκρίν, ἀποφάσισε στὶς 11 Αὐγούστου 1938 νὰ προχωρήσει σὲ κατάσχεση τῶν κολλεκτιβοποιημένων ἐργοστασίων. Αὐτὸ τὸ μέτρο αἰτιολογήθηκε μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπαγωγῆς τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας στὸ ὑπουργεῖο ἀμύνης. Ἡ πραγματικὴ αἰτία ὅμως ἦταν ἡ ἐπιθυμία τῶν κομμουνιστῶν συμβούλων ἀπὸ τὴ Ρωσία νὰ τεθεῖ κάτω ἀπὸ κομμουνιστικὸ ἔλεγχο αὐτὴ ἡ τεράστια βιομηχανία. Τὸ μόνο ποὺ ἐνδιέφερε τοὺς συνδικαλιστὲς αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦταν νὰ κερδίσουν τὸν πόλεμο ἐνάντια στὸ Φράνκο. Δὲν ἤθελαν νὰ δημιουργηθοῦν φιλονικίες στὸ ἀντιφασιστικὸ μέτωπο καὶ γι' αὐτὸ κατάπιαν τὴν κομμουνιστικὴ πρόκληση. Μετὰ τὸ νικηφόρο πέρας τοῦ πολέμου, σκέφτονταν, θὰ μποροῦσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴ χοῦφτα τῶν κομμουνιστῶν πρακτόρων.

Μὲ τὸν κρατικὸ ἔλεγχο πάνω στὰ πολεμικὰ ἐργοστάσια μπῆκε προσωρινὸ τέρμα στὸ δικαίωμα αὐτοδιαχείρισης τῶν Καταλανῶν μεταλλουργῶν. Τὸ τεράστιο συλλογικὸ ἐπίτευγμά τους παραμένει ὅμως παντοτινὸ ὁρόσημο τοῦ ἱσπανικοῦ συνδικαλισμοῦ.

Πρὶν ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο ἡ Ἱσπανία εἰσήγαγε κάθε χρόνο ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ὀπτικὰ ὄργανα ἀξίας 40 - 50 ἑκατομμυρίων πεσετῶν. Αἰσχροκερδεῖς καιροσκόποι κέρδι-

ζαν τεράστια ποσά μὲ τὸ ἐμπόριο ὀπτικῶν ὀργάνων.

Ἡ χαμηλὴ στάθμη ἀνάπτυξης τῆς ὀπτικῆς βιομηχανίας στὴν Καταλωνία ἦταν συνέπεια μιᾶς ἐσφαλμένης καὶ ἐπιζήμιας ἐμπορικῆς πολιτικῆς. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ τεχνικοὶ τῆς ὀπτικῆς βιομηχανίας αἰσθάνονταν ἱκανοὶ νὰ κατασκευάζουν οἱ ἴδιοι μέσα στὴ χώρα τὰ περισσότερα ὀπτικὰ ὄργανα. Τὸ σύστημα τοῦ ἰδιωτικοῦ καπιταλισμοῦ ὅμως δὲν τοὺς πρόσφερε τὴ δυνατότητα. Οἱ εἰσαγωγεῖς εἶχαν καταφέρει νὰ παρεμποδίσουν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐγχώριας βιομηχανίας σὲ αὐτὸν τὸν τομέα. Μόνο ἡ κολλεκτιβοποίηση ἄνοιξε στὴν ἐγχώρια βιομηχανία νέες δυνατότητες ἀνάπτυξης. Ἡ ἀνοικοδόμηση τῆς νέας βιομηχανίας ἀκολούθησε πορεία παρόμοια μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση σὲ ὅλους τοὺς ἄλλου τομεῖς.

Μετὰ τὴ νίκη στὰ ὁδοφράγματα οἱ ἐργάτες τοποθέτησαν σὲ ὅλες τὶς ἐπιχειρήσεις συνδικαλιστικὲς ἐπιτροπὲς ἐλέγχου γιὰ νὰ παρεμποδίζουν τοὺς ἰδιοκτῆτες νὰ ἀφαιροῦν ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις μηχανήματα καὶ χρήματα. Οἱ ἰδιοκτῆτες ποὺ δέχονταν νὰ συνεργαστοῦν κάτω ἀπὸ τὶς νέες συνθῆκες, γίνονταν δεκτοὶ σὰν ἰσότιμα μέλη στὴν κολλεκτίβα. Τὸ συνδικάτο εἶχε μετατραπεῖ σὲ κολλεκτίβα παραγωγῆς. Μὲ ἀπόφαση τῆς γενικῆς συνέλευσης ἐξισώθηκαν ὅλοι οἱ μισθοί. Ὁ μηνιαῖος μισθὸς καθορίστηκε γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους καὶ τῶν δύο φύλων σὲ 400 πεσέτες. Καθιερώθηκε ὁ λεγόμενος οἰκογενειακὸς μισθός. Γιὰ κάθε ἀνίκανο πρὸς ἐργασία μέλος τῆς οἰκογένειας δινόταν ἕνα μηνιαῖο ἐπίδομα ἀπὸ 50 πεσέτες.

Ὁ μεγάλος νεωτερισμὸς ἦταν ἡ ἵδρυση ἑνὸς ἐργοστασίου γιὰ ὀπτικὰ μηχανήματα καὶ ὄργανα. Τὸ κεφάλαιο γι' αὐτὸ τὸ νέο ἐργοστάσιο συγκεντρώθηκε μὲ χρήματα ποὺ κατέβαλλαν ἐθελοντικὰ ὅλα τὰ μέλη· Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἄρχισαν νὰ κατασκευάζονται κυάλια, τηλέμετρα, γωνιόμετρα καθὼς καὶ ὅλα τὰ ὀπτικὰ ἐξαρτήματα ποὺ χρειάζονταν στὸ πυροβολικό. Κατασκευάζονταν ἐπίσης ἰδιαίτερα εἴδη γυαλιῶν γιὰ ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς σὲ ὅλα τὰ χρώματα. Ὅλα τὰ ὀπτικὰ μηχανήματα ἀπὸ τὸ μέτωπο ἐπιδιορθώ-

νονταν στὸ τμῆμα ἐπισκευῶν τοῦ ἐργοστασίου. Ἱδρύθηκε ἐπίσης καὶ ἕνα ὀπτικὸ ἰνστιτοῦτο ὅπου δίδασκαν εἰδικοὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικό.

Οἱ ὀπτικοὶ εἶχαν κάθε λόγο νὰ εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὸ ἔργο τους. Αὐτὸ ποὺ δὲν εἶχε καταφέρει ὁ ἰδιωτικὸς καπιταλισμός, τὸ πέτυχε ἡ συλλογικὴ δημιουργικὴ δύναμη τῶν ἐργαζόμενων.

Στὴ δεκαετία τοῦ 1920 ἡ μοναρχικὴ κυβέρνηση κατάργησε τὶς ἐπιδοτήσεις γιὰ τὴν ὑπερατλαντικὴ ναυσιπλοΐα. Ἀπὸ τότε ἡ ναυτιλία τῆς Ἱσπανίας ἔπεσε σὲ παρακμή.

Τὸν καιρὸ τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης ἡ ἑταιρεία διέθετε ἕξι μεγάλα ὑπερωκεάνια συνολικοῦ ἐκτοπίσματος 100.000 τόνων. Οἱ ναυτικοὶ ἦταν ὀργανωμένοι κυρίως στὴ συνδικαλιστικὴ C.N.T. καὶ τὸ προσωπικὸ τῶν γραφείων στὴ σοσιαλδημοκρατικὴ U.G.T. Ἡ U.G.T. δὲν ἦταν προετοιμασμένη γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση. Δεκατέσσερες ἡμέρες μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου, ἀφοῦ οἱ συνδικαλιστὲς εἶχαν ἤδη κολλεκτιβοποιήσει τὰ πάντα, ἔκαναν οἱ ὑπάλληλοι μὲ παρότρυνση τῶν ναυτικῶν τὰ πρῶτα βήματα γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση τῆς ἑταιρείας. Καὶ τὰ ἕξι πλοῖα βρίσκονταν στὴν κατοχὴ τῶν ρεπουμπλικάνων, κανένα δὲν ἦταν σὲ φασιστικὸ λιμάνι.

Μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἀπολύθηκαν οἱ παπάδες τῶν πλοίων καὶ μισθοδοτήθηκαν μέχρι τὴν 18η Ἰουλίου. Ἡ νέα κολλεκτίβα δὲν θεωροῦσε ἀπαραίτητη τὴν ὑπηρεσία τῶν παπάδων πάνω στὰ πλοῖα. Μὲ τὴν κατάργηση τῶν μεγάλων μισθῶν τῶν διευθυντῶν ἐξοικονομοῦνταν πάνω ἀπὸ 250.000 πεσέτες τὸ χρόνο. Αὐτὸ ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ αὐξηθοῦν οἱ ἀποδοχὲς τῶν ναυτικῶν καὶ τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ. Οἱ ναυτικοὶ καθόρισαν σὲ μιὰ συνέλευση τοὺς ὅρους ἐργασίας. Ἀποφάσισαν ὁμόφωνα νὰ ἐργάζονται 48 ὧρες τὴ βδομάδα στὴ θάλασσα καὶ 40 ὧρες στὸ λιμάνι.

Ἐπειδὴ ἦταν ἑταιρεία ποὺ τὴν ἐπιδοτοῦσε ἄλλοτε τὸ κράτος, τὸ κράτος διατήρησε δικαιώματα ἐπέμβασης. Ἡ κυβέρνηση τοποθέτησε ἕναν γενικὸ διευθυντὴ ποὺ ἔπαιρνε μεγαλύτερο μισθὸ ἀπ' ὅ,τι εἶχε ἀποφασίσει ἡ συνέλευση τῶν

ναυτικῶν. Ὁ νέος διευθυντής ἦταν ἕνας σοσιαλδημοκράτης βουλευτής· Ἐδῶ φάνηκε καθαρὰ ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν κολλεκτιβοποίηση ἀπὸ κάτω καὶ στὴν κρατικοποίηση ἀπὸ πάνω. Ἡ κολλεκτιβοποίηση σήμαινε δικαιοσύνη στὴν οἰκονομικὴ ζωή. Ἡ κρατικοποίηση ἦταν συνέχιση τῆς ἱεραρχίας καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν.

Ὅλες οἱ μεγάλες κοινωνικὲς ἀλλαγὲς στὴν ἱστορία ἔχουν γίνει κυρίως μὲ ἐπαναστάσεις ἢ μὲ ἄμεσες ἐπεμβάσεις τοῦ λαοῦ. Οἱ νόμοι ἐπικυρώνουν μετὰ τετελεσμένα γεγονότα.

Ἔτσι ἔγινε καὶ μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση. Οἱ συνδικαλιστὲς δὲν ἦταν ἀντίθετοι νὰ ἐπικυρωθεῖ ἡ νέα κατάσταση μὲ νόμο. Συνεργάστηκαν μάλιστα στὴν ἐπεξεργασία τοῦ νόμου τῆς κολλεκτιβοποίησης. Ὅταν στὶς 24 Ὀκτωβρίου 1936 δημοσιεύτηκε ὁ καταλανικὸς νόμος τῆς κολλεκτιβοποίησης, ἡ κολλεκτιβοποίηση εἶχε ἤδη ἐπιβληθεῖ παντοῦ. Ὁ νόμος δὲν δημιουργοῦσε νέες καταστάσεις. Περιεῖχε διατάξεις ποὺ δὲν εἶχαν προβλέψει οἱ ἐργάτες καὶ δὲν τοὺς ἐνθουσίαζαν, ἀλλὰ τὶς ἀποδέχτηκαν, ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους καὶ πίστευαν πὼς σὲ κάθε περίπτωση αὐτοὶ ἦταν ποὺ θὰ καθόριζαν τὶς λεπτομέρειες στὴν πράξη. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς διατάξεις ἦταν ἡ τοποθέτηση κυβερνητικῶν ἐκπροσώπων σὲ ὅλες τὶς μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἡ διάταξη δὲν εἶχε πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ἦταν ὅμως κατάλληλη νὰ περικόψει τὴν ἀπόλυτη αὐτοδιαχείριση τῶν ἐργατῶν πρὸς ὄφελος τοῦ κράτους. Οἱ συνδικαλιστὲς δὲν ἔβλεπαν κίνδυνο σὲ αὐτὴ τὴ διάταξη, γιατὶ οἱ κυβερνητικοὶ ἐκπρόσωποι ἐκλέγονταν ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῶν συνδικαλιστῶν· Οἱ ἀκραῖοι ἀναρχικοὶ ὅμως δὲν ἦταν ἐνθουσιασμένοι μὲ αὐτὴ τὴ διάταξη. Φοβοῦνταν ἀπὸ τὶς ἐπεμβάσεις τοῦ κράτους περικοπὴ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτευγμάτων τῶν ἐργατῶν.

Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ἐπιχειρήσεις μὲ λιγότερους ἀπὸ ἑκατὸ ἐργάτες μποροῦσαν νὰ μείνουν σὲ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Ὑπόκεινταν ὅμως στὸν ἔλεγχο τῶν ἐργατῶν. Αὐτὸς ὁ ἔλεγχος σήμαινε ἐξουδετέρωση τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ εἰσαγωγὴ πλήρους οἰκονομικῆς δημοκρα-

τίας σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

Ἐπιχειρήσεις μὲ περισσότερους ἀπὸ 50 καὶ λιγότερους ἀπὸ 100 ἐργάτες κολλεκτιβοποιοῦνταν ἂν συμφωνοῦσαν γι' αὐτὸ τὰ δύο τρίτα τοῦ προσωπικοῦ. Σὰν ἐργάτες χαρακτήριζε ὁ νόμος τὸ σύνολο τῶν ἐργαζόμενων σὲ μιὰ ἐπιχείρηση.

Ὁ νόμος ὅριζε τὴ σύσταση ἑνὸς ἀνώτατου οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Ὅλα τὰ σημαντικὰ ζητήματα ἔπρεπε νὰ ὑποβάλλονται στὴν κρίση τοῦ συμβουλίου. Ἐπιχειρήσεις μὲ ξένους ἰδιοκτῆτες μποροῦσαν νὰ κολλεκτιβοποιηθοῦν μόνο μὲ τὴ συγκατάθεση τῶν ἰδιοκτητῶν.

Ὁ νόμος τῆς κολλεκτιβοποίησης ἦταν ἕνα πλαίσιο· περιελάμβανε μόνο ἕνα μέρος τῆς ὅλης διαδικασίας τῆς οἰκονομικῆς ἀλλαγῆς. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο οἱ μικρὲς ἐπιχειρήσεις μποροῦσαν νὰ μὴν κολλεκτιβοποιηθοῦν. Καὶ ὅμως κολλεκτιβοποιήθηκαν χωρὶς νὰ ὑποχρεώνονται ἀπὸ τὸ νόμο τὰ κουρεῖα, οἱ φοῦρνοι, τὰ ξενοδοχεῖα, οἱ κινηματογράφοι κλπ. Οἱ ἰδιοκτῆτες παραιτοῦνταν ἐθελοντικὰ ἀπὸ τὴν ἀνεξαρτησία τῶν ἐπιχειρήσεών τους. Τὸ πνεῦμα τοῦ κολλεκτιβισμοῦ εἶχε ἐξαπλωθεῖ παντοῦ.

Ὁ τοποθετημένος ἀπὸ τὸ νόμο ἐλεγκτὴς στὶς κολλεκτιβοποιημένες μεγαλύτερες ἐπιχειρήσεις, ἀνῆκε στὴν ἐπιχείρηση. Ἐκλεγόταν μόνο μὲ τὴ συγκατάθεση τῶν ἐργατῶν. Ἡ διεύθυνση τῆς κολλεκτιβοποιημένης ἐπιχείρησης βρισκόταν στὰ χέρια τῶν ἐργατῶν. Τὸ κράτος δὲν ἀσκοῦσε καμιὰ ἐπιρροὴ στὴν κολλεκτιβοποιημένη ἐπιχείρηση. Κύριοι τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς ἦταν οἱ ἐργάτες.

Ὁ νόμος δὲν ἐφαρμοζόταν στὶς μεγάλες οἰκονομικὲς κοινότητες τῶν κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων, ὅπως π.χ. στὶς κολλεκτίβες τῶν κινηματογράφων καὶ τῶν κουρείων. Ἡ νέα σοσιαλιστικὴ οἰκονομικὴ μεταρρύθμιση πήγαζε ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἐργαζόμενων. Δὲν ἦταν νομικὸς θεσμός, ἀλλὰ μιὰ νέα μορφὴ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τῆς πράξης καὶ τῆς σκέψης. Ἦταν ἔργο τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι τοῦ κράτους. Οἱ σοσιαλιστικὲς κολλεκτίβες ἀποτελοῦσαν τὴν πρώτη δοκιμὴ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ. Καὶ ἡ Ἱσπανία ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ ἀποτολμοῦ-

σε αὐτή τήν ἐπαναστατική δοκιμή.

Ἀπό τήν ἐποχή τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ ἡ τοποθέτηση ἐπαναστατικῶν κοινοτικῶν συμβουλίων ἦταν ἕνας ἀπό τούς σκοπούς τοῦ κοινωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καί οἱ Ἱσπανοί ἀναρχοσυνδικαλιστές θεωροῦσαν τή συμμετοχή στά κοινοτικά συμβούλια σάν κοινωνικό καθῆκον.

Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο συστήθηκαν τά κοινοτικά συμβούλια στήν Ἱσπανία μετά τήν 19η Ἰουλίου ἦταν ἀρκετά διαφορετικός ἀπό τίς συνηθισμένες κοινοτικές ἐκλογές. Δέν ἔγιναν νέες ἐκλογές. Σέ ὅλες τίς πόλεις καί στά χωριά, ὅπου οἱ ρεπουμπλικάνοι καί οἱ ἐργάτες εἶχαν νικήσει τούς φασίστες, τά ἀντιφασιστικά κόμματα καί οἱ ὀργανώσεις συμφώνησαν γιά μιά νέα σύσταση τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων. Ὅπου ὑπῆρχε μόνο ἕνα κόμμα ἤ μόνο μιά ὀργάνωση τό νέο κοινοτικό συμβούλιο ἦταν μονοκομματικό. Αὐτό ὅμως σπάνια συνέβαινε. Συνήθως ὑπῆρχαν περισσότερες ὁμάδες καί σέ καθεμιά ἀναγνωριζόταν τό δικαίωμα τῆς ἐκπροσώπησης. Τό δικαίωμα γιά ἕδρα καί ψῆφο ἀναγνωριζόταν καί στίς μειονότητες. Ἀκόμη καί τά κόμματα πού σέ ἕναν ὁρισμένο τόπο δέν εἶχαν ἐκλογεῖς, ἐκπροσωποῦνταν στό κοινοτικό συμβούλιο μέ ἕνα τουλάχιστον μέλος. Ἡ πλειοψηφία μοιραζόταν ἐθελοντικά τή δύναμή της μέ τή μειοψηφία. Τοῦτο ἦταν μιά νέα ἐφαρμογή τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς, ὅπως εἶχαν ἀπαιτήσει μέχρι τότε μόνο ὁρισμένοι Ἄγγλοι θεωρητικοί. Ὅλα τά κόμματα καί οἱ ὀργανώσεις, μέ ἐξαίρεση τούς φασίστες, πού προσπαθοῦσαν νά ἐπιβάλλουν μέ τή βία δικτατορία, συμμετεῖχαν στήν ἐξουσία.

Τό καλύτερο παράδειγμα γιά τή λειτουργία τοῦ ἀντιφασιστικοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου τό προσφέρει ἡ Μπαρτσελώνα. Τά ἀντιφασιστικά κόμματα καί οἱ ὀργανώσεις ἔκλεισαν μιά συμφωνία κυρίων. Οἱ ἀναρχικοί καί οἱ συνδικαλιστές εἶχαν τήν πλειοψηφία, ἀλλά παραιτήθηκαν ἀπό τήν ἄσκηση τῶν δικαιωμάτων τῆς πλειοψηφίας. Πῆραν ἐννέα ἕδρες καί παραχώρησαν στό πολύ μικρότερο καταλανικό ἀριστερό κόμμα ἐπίσης ἐννέα ἕδρες. Στό «Ἑνιαῖο Σοσιαλιστικό Κόμ-

μα Καταλωνίας» (P.S.U.C*) - κομμουνιστὲς ποὺ εἶχαν δεσμοὺς μὲ τὴ Μόσχα - παραχωρήθηκαν ἕξι ἕδρες, στὸ μαρξιστικὸ ἑνιαῖο κόμμα (P.O.U.M.**) τρεῖς, στὴν Καταλανικὴ Δράση ἄλλες τρεῖς καὶ τρεῖς πῆρε ἀκόμη τὸ κόμμα τῶν μισθωτῶν τῆς γῆς, ποὺ δὲν δροῦσε στὴ Μπαρτσελώνα, ἀφοῦ τὰ μέλη του ζοῦσαν στὸ ὕπαιθρο.

Εἶναι δύσκολο νὰ διαπιστώσουμε κατὰ πόσο αὐτὴ ἡ σύνθεση ἀντιστοιχεῖ στὴν πραγματικὴ δύναμη τῶν κομμάτων. Ἡ δύναμη τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν ἦταν ὁπωσδήποτε μεγαλύτερη. Καὶ ὅμως παραιτήθηκαν ἀπὸ ἐκλογές. Ἡ χώρα βρισκόταν σὲ κατάσταση ἀνάγκης, στὴν ὁποία τὴν εἶχε ὠθήσει τὸ πραξικόπημα τοῦ Φράνκο. Αὐτὸ ποὺ προεῖχε ἦταν ἡ συνεργασία ὅλων τῶν ἀντιφασιστικῶν ὁμάδων. Ὁ καθένας γινόταν δεκτὸς στὴ συνεργασία. Τὸ μέτρημα τῶν ψήφων δὲν ἦταν τόσο σημαντικὸ ὅσο ἡ συμβολὴ στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸν ξένο καὶ στὸν ντόπιο φασισμό. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1936 ἔλεγαν στὴν Ἱσπανία πῶς μποροῦν νὰ κυβερνήσουν χωρὶς τοὺς συνδικαλιστές, ἀλλὰ ὄχι ἐνάντια σ' αὐτούς. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου ἦταν πιὰ ἀδύνατο νὰ κυβερνήσουν χωρὶς αὐτούς. Ἡ συνδικαλιστικὴ C.N.T. ἦταν στὴν Καταλωνία ὁ ἰσχυρότερος παράγοντας δύναμης καὶ παρέθετε καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ἱσπανία τουλάχιστον τοὺς μισοὺς ἀπὸ τοὺς ἀντιφασίστες ἀγωνιστές.

Στὴν ἀρχὴ τὸ ἀντιφασιστικὸ μέτωπο ἦταν ἀδιάσπαστο καὶ ἀνάμεσα στὰ κόμματα ἐπικρατοῦσε συμφωνία. Στὴ διάρκεια τῶν ἑπόμενων μηνῶν παρουσιάστηκαν ὅμως διαφωνίες. Αὐτὸ ὀφειλόταν στὴ φύση τῶν πραγμάτων. Πολλοὶ κρέμονταν ἀπὸ τὰ παλιά. Ἡ νέα κατάσταση τοὺς φαινόταν πολὺ τολμηρὴ καὶ πολὺ ἐπαναστατικὴ καὶ ἤθελαν νὰ μετριάσουν τὴ ριζοσπαστικὴ πορεία ποὺ ἀκολουθοῦσε ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ οἰκονομία μετὰ τὶς 19 Ἰουλίου. Συγκεντρώνονταν στὸ καταλανικὸ ἀριστερὸ κόμμα καὶ στὸ σοσιαλιστικὸ ἑνιαῖο κόμμα Καταλωνίας. Οἱ τελευταῖοι-οἱ κομμουνιστὲς-ὑποστήριζαν τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ τὴν καπιταλιστικὴ

* PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA
** PARTIDO OBRERO DE UNIFICATION MARXISTA

οἰκονομία παρὰ τὴ σύνδεσή τους μὲ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ. Πολιτικὰ ἀκολουθοῦσαν μιὰ ἀδιάκριτη τακτικὴ γιὰ ἐπέκταση τῆς ἐξουσίας τους, ὅπως τοὺς συμβούλευαν οἱ Ρῶσοι ἀπεσταλμένοι. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἐνδιαφέρονταν νὰ διατηρήσουν τὰ ἐπιτεύγματα τῆς 19ης Ἰουλίου, νὰ ὑποστηρίξουν τὶς κολλεκτιβοποιήσεις καὶ νὰ γενικεύσουν καὶ ἐμπεδώσουν τὸ νέο κοινωνικὸ καθεστώς.

Σὲ λίγο παρουσιάστηκαν ἀντιθέσεις στὴν πολιτική. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιὰ τὴ νέα κατάσταση τῶν πραγμάτων προερχόταν ἀπὸ τὶς ἀνατρεπτικὲς κινήσεις τῶν κομμουνιστῶν. Ἡ Μόσχα δὲν ἔστελνε μόνο ἀεροπλάνα καὶ τάνκς, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ συνθήματα καὶ πράκτορες ποὺ ἐπέμβαιναν στὴν πολιτικὴ πρὸς ὄφελος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς τοὺς ἦταν ἐμπόδιο. Οἱ κομμουνιστὲς ἤθελαν νὰ μειώσουν τὴν ἐπιρροὴ τῶν συνδικαλιστῶν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐπιβάλλουν τὴ δική τους πολιτική. Καὶ τὰ μέλη τοῦ P.O.U.M. ἦταν δηλωμένοι ἐχθροὶ τῶν πρακτόρων τῆς Μόσχας· Ὁ Τροτσκισμὸς σὰ μικότερος ἀδελφὸς τοῦ σταλινισμοῦ αἰσθάνθηκε ὁλόκληρο τὸ βάρος τοῦ χεριοῦ τῆς Μόσχας. Μέσα στὸ κοινοτικὸ συμβούλιο δημιουργήθηκαν προστριβὲς ἀνάμεσα στὶς διάφορες κατευθύνσεις καὶ στὰ κόμματα.

Οἱ ἀντιθέσεις ὀξύνθηκαν τὴν πρώτη ἑβδομάδα τοῦ Μαΐου τοῦ 1937. Τὸ P.O.U.M. ἀπωθήθηκε ἀπὸ τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο τῆς Μπαρτσελώνας. Τὶς θέσεις του τὶς πῆραν οἱ ρωσόφιλοι «ἐνιαῖοι σοσιαλιστές». Ἐκλογὲς δὲν ἔγιναν. Τὸ πνεῦμα τῆς Μόσχας διαπερνοῦσε τὴν ἰσπανικὴ πολιτική. Ἡ Μόσχα πουλοῦσε στὴν Ἰσπανικὴ Δημοκρατία ὅπλα καὶ ἀπαιτοῦσε γι' αὐτὸ πολιτικὰ ἀνταλλάγματα.

Τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλης τῆς Μπαρτσελώνας βρίσκονταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πρίμο ντὲ Ριβέρα σὲ κακὴ κατάσταση. Τὰ μεγάλα δημόσια ἔργα καὶ τὰ τεράστια κτίρια ἐκθέσεων ποὺ εἶχε κάνει ὁ δικτάτορας, ὑπερέβαιναν τὴν οἰκονομικὴ ἀντοχὴ ὄχι μόνο τῆς πόλης, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας. Ὁ πόλεμος ἐνάντια στὸ φασισμὸ ἔθετε στὴ διοίκηση τῆς πόλης μεγάλες οἰκονομικὲς ἀπαιτήσεις. Στὰ ταμεῖα τῆς Τράπε-

ζας τῆς Ἱσπανίας τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Μπαρτσελώνας βρίσκονταν 300 ἑκατομμύρια πεσέτες. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς δὲν ἄγγιξαν αὐτὲς τὶς ρεζέρβες κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μαχῶν τοῦ Ἰουλίου. Οὔτε καὶ τὸ κάτω ἀπὸ ἕναν ἀναρχοσυνδικαλιστὴ πρόεδρο κοινοτικὸ συμβούλιο ἄγγιξε αὐτὰ τὰ χρήματα. Ἡ καταλανικὴ κυβέρνηση τοῦ ἀστοῦ προέδρου ὅμως εἶχε λιγότερους ἠθικοὺς ἐνδοιασμούς. Ὁ πρόεδρος Κόμπανυς κατέσχεσε τὰ χρήματα καὶ τὰ χρησιμοποίησε γιὰ τοὺς σκοπούς του.

Πολλοὶ φοβοῦνταν πὼς σὲ μιὰ κολλεκτιβικὴ οἰκονομία ἡ διοίκηση τῆς πόλης δύσκολα θὰ κατάφερνε νὰ πραγματοποιήσει ἔσοδα. Ἔγινε τὸ ἀντίθετο. Οἱ κολλεκτιβοποιημένες μεγάλες ἐπιχειρήσεις κατέβαλλαν στὴν πόλη μεγαλύτερες εἰσφορὲς ἀπ' ὅ,τι πρὶν οἱ ἰδιωτικὲς καπιταλιστικὲς ἐπιχειρήσεις. Οἱ καπιταλιστὲς ἐπιχειρηματίες θεωροῦσαν τὶς εἰσφορὲς ἀναγκαῖο κακό· οἱ διευθυνόμενες ἀπὸ τοὺς ἐργάτες κολλεκτιβοποιημένες ἐπιχειρήσεις θεωροῦσαν τιμή τους νὰ ὑποστηρίζουν οἰκονομικὰ τὴν πόλη.

Μερικὰ παραδείγματα: Οἱ κολλεκτιβοποιημένες ἑταιρεῖες ὑδάτων, φωταερίου καὶ ἠλεκτρισμοῦ χάρισαν στὴν πόλη τὰ σημαντικὰ χρέη της. Ἡ συλλογικὴ διοίκησή τους ἀποφάσισε μάλιστα νὰ προσφέρει στὴν πόλη, ὅσο διαρκοῦσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, δωρεὰν νερό, φωταέριο καὶ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Ἡ κολλεκτιβοποιημένη ἑταιρεία μεταφορῶν τῆς Μπαρτσελώνας ἔθεσε στὴ διάθεση τῆς πόλης 10ο) ο ἀπὸ τὰ γενικὰ ἔσοδά της. Αὐτὸ ἔδινε ἕνα ἐτήσιο ποσὸ 10 ἑκατομμυρίων πεσετῶν· Γιὰ σύγκριση μποροῦμε νὰ παραθέσουμε τὸ ποσὸ τῶν 400.000 πεσετῶν μόνο ποὺ πλήρωνε κάθε χρόνο στὴν πόλη σὰ φόρο ἡ ἰδιωτικὴ ἑταιρεία μεταφορῶν πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου 1936. Ταυτόχρονα ἡ τιμὴ τῶν εἰσιτηρίων μειώθηκε ἀπὸ 15 σὲ 10 σεντίμια.

Σὲ σύγκριση μὲ τὶς τεράστιες εἰσφορὲς τῶν συνδικαλιστικῶν κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων, οἱ εἰσφορὲς τῶν σοσιαλιστικῶν-κομμουνιστικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων

τῆς Καταλωνίας ἦταν ἀσήμαντες[3]. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν Καταλωνία καὶ στὴ Μπαρτσελώνα δὲν ὑπῆρχε κοινοτικὸς σοσιαλισμός. Οἱ ὑπηρεσίες κοινῆς ὠφελείας βρίσκονταν πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου στὰ χέρια ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νὰ περάσουν αὐτὲς οἱ ἐπιχειρήσεις στὴν κατοχὴ τῆς κοινότητας. Σὲ αὐτὸ ἀπέβλεπαν ἐν μέρει οἱ σοσιαλιστὲς σύμφωνα μὲ παραδείγματα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Ἡ ἰδέα τῆς κοινοτικοποίησης δὲν ἐπικράτησε ὅμως. Οἱ ἐργάτες ἔτειναν περισσότερο στὴ συνδικαλιστικὴ λύση, καὶ αὐτὴ ἦταν ἡ κολλεκτιβοποίηση. Τὴν κοινοτικοποίηση τὴ θεωροῦσαν καπιταλιστικὴ λύση. Οἱ κοινοτικὲς ἐπιχειρήσεις ἐργάζονται μὲ τὴ μορφὴ ἀνωνύμων εταιρειῶν. Ἀκόμη κι ὅταν ἡ κοινότητα κατέχει τὴν πλειοψηφία τῶν μετοχῶν, πραγματοποιοῦνται κέρδη, μοιράζονται μερίσματα καὶ ἡ διεύθυνση διορίζεται ἀπέξω. Σὲ μιὰ κολλεκτιβικὴ ἐπιχείρηση δὲν ὑπάρχουν κέρδη, δὲν μοιράζονται μερίσματα καὶ δὲν καταβάλλονται μισθοὶ διευθυντῶν. Μιὰ φιλελεύθερη κολλεκτιβικὴ ἐπιχείρηση χωρὶς κρατικὴ ἐποπτεία εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν παρασιτισμὸ καὶ τὰ γραφειοκρατικὰ ἐμπόδια. Στοὺς Ἱσπανοὺς ἐργάτες ὁ κολλεκτιβισμὸς φαινόταν σὰν ἡ δικαιότερη καὶ προοδευτικότερη οἰκονομικὴ μορφή·

Παντοῦ ὅπου εἶχε νικήσει ὁ λαὸς μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου ἔγιναν ριζικὲς ἀλλαγὲς στὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας καὶ στὸν τρόπο παραγωγῆς. Πραγματοποιήθηκε ἡ μακρόχρονη ἐπιθυμία τῶν ἐργατῶν τῆς γῆς καὶ τῶν μικρογεωργῶν νὰ ἐξουσιάσουν ἐπιτέλους τὴ γῆ ποὺ καλλιεργοῦσαν. Ἡ γῆ ἀνῆκε κάποτε στοὺς προπάτορες τῶν γεωργῶν, ἀλλὰ μὲ τὶς πιὸ διαφορετικὲς προφάσεις τοὺς τὴν εἶχαν ἁρπάξει οἱ πολεμιστές, οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀργότερα ἡ μπουρζουαζία. Οἱ μονάρχες εἶχαν ἐπικυρώσει στὴν πορεία τῆς ἱστορίας αὐτὴ τὴν ἁρπαγὴ τῆς γῆς καὶ ἐν μέρει εἶχαν συμμετάσχει σὲ αὐτή. Γι' αὐτὸ ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἔβλεπε στὴ μοναρχία καὶ στοὺς εὐγενεῖς τοὺς φυσικούς του ἐχθρούς. Ἡ ἀ-

3. Τὰ ἄλλα κόμματα μιμήθηκαν τοὺς συνδικαλιστὲς καὶ ἵδρυσαν κολλεκτίβες. Ὁ ἀριθμός τους ἦταν ὅμως πολὺ περιορισμένος.

γροτικὴ ἐπανάσταση ἐξαπλώθηκε γρήγορα σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἱσπανία.

Ἡ ἀπαίτηση γιὰ τὴν ἀπόκτηση γῆς ἦταν ἀπὸ αἰῶνες ἡ ἴδια. Οἱ ἐπιδιώξεις τῶν ἀγροτῶν στράφηκαν ὅμως στὴ διάρκεια τοῦ περασμένου αἰώνα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ κοινωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν καὶ ἀναρχικῶν θεωριῶν σὲ ἄλλους σκοπούς. Τὴν ἐποχὴ τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης οἱ ἀγρότες κυρίεψαν τὴ γῆ, τὴ μοίρασαν μεταξύ τους καὶ τὴν καλλιεργοῦσαν γιὰ δικό τους ὄφελος. Ἀπὸ τότε δημιουργήθηκε στὴ Γαλλία μιὰ ἰσχυρὴ τάξη μικρογεωργῶν. Ὁ μικροκτηματίας ὑπερασπίζεται τὴ γῆ του ἀνυποχώρητα. Εἶναι συντηρητικός. Ἡ γῆ του εἶναι ὁ κόσμος του· Ὁ τρόπος παραγωγῆς εἶναι ἀτομικός. Ἡ συνεταιρικὴ συνεργασία συνάντησε ἀρχικὰ ἀντιδράσεις· ὁ ἀτομικὸς ὅμως τρόπος παραγωγῆς παρεμπόδιζε τὴν τεχνικὴ πρόοδο. Ἡ σύγχρονη τεχνικὴ διαδιδόταν ἀργὰ στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς καὶ ἰδιαίτερα ἀργὰ στοὺς μικρογεωργούς.

Μὲ τὴν ἔκρηξη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης τὸ 1917 οἱ Ρῶσοι ἀγρότες ἐνέργησαν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τοὺς Γάλλους ἀγρότες πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια: Ἀπαλλοτρίωσαν τοὺς εὐγενεῖς μεγαλοκτηματίες καὶ μοιράστηκαν τὴ γῆ. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν μπολσεβίκων ἱδρύθηκαν ἀργότερα τὰ κολχὸζ καὶ μὲ κρατικὴ ἀπόφαση τὰ σοβχόζ. Οἱ ρωσικὲς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες δὲν ἦταν ὅμως ἔργο τῶν ἀγροτῶν. Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς παροτρύνθηκε ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα νὰ δημιουργήσει τὶς κολλεκτίβες. Αὐτὲς οἱ κολλεκτίβες ὑπόκεινται στὸν ἔλεγχο τοῦ κράτους. Μόνο σὲ ἐλάχιστες περιπτώσεις χρωστοῦν τὴν ἵδρυσή τους στὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν. Ἂν οἱ μπολσεβίκοι ἔχαναν τὴν ἐξουσία στὴ Ρωσία, θὰ διαλυόταν ἴσως καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν κολχόζ. Οἱ ἀγρότες θὰ ἐπέστρεφαν στὸν ἀτομικὸ τρόπο παραγωγῆς.

Στὴν Ἱσπανία τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Ἐδῶ ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς ἔχει παλιὲς ρίζες. Ὁ Χοαχὶν Κόστα ἔχει ὑπογραμμίσει στὸ βασικὸ ἔργο του «Ὁ ἀγροτικὸς

κολλεκτιβισμός» τὴν παλιὰ ἱστορία τοῦ ἱσπανικοῦ ἀγροτικοῦ κολλεκτιβισμοῦ. Ἤδη ἀπὸ τὸν 9ο μ.Χ. αἰώνα συναντοῦμε στοὺς Ἱσπανοὺς ἀγρότες κολλεκτιβιστικὲς τάσεις. Ὅταν διώχτηκαν ἀπὸ τὴ χώρα οἱ Ἄραβες, ἄφησαν πίσω τους περιοχὲς ποὺ δὲν ἀνῆκαν σὲ κανέναν. Αὐτὴ τὴ γῆ τὴν πῆραν οἱ ἀγρότες πρὶν προλάβουν νὰ τὴν ἰδιοποιηθοῦν οἱ φεουδάρχες. Οἱ ἀγρότες ἀλληλοβοηθοῦνταν στὴν καλλιέργεια. Ἔτσι ὑπῆρχαν ἤδη στὴν Ἱσπανία συλλογικοὶ τρόποι ἐργασίας καὶ παραγωγῆς. Σὲ αὐτὴ τὴν παλιὰ παράδοση στηρίχτηκε τὸ σύγχρονο σοσιαλιστικό-συνδικαλιστικὸ κίνημα στὴν Ἱσπανία. Ἡ ἀρχικὴ μορφὴ τοῦ ἱσπανικοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ὁ ἀναρχισμὸς καὶ ὁ συνδικαλισμός. Οἱ μαρξιστικὲς θεωρίες ἦλθαν ἀργότερα στὴ χώρα σὰν κάτι ξένο. Ὁ κολλεκτιβισμὸς καὶ ὁ κοινοτισμὸς ἦταν γνωστοὶ στὴν Ἱσπανία πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ σύγχρονου σοσιαλιστικοῦ κινήματος.

Σὲ αὐτὲς τὶς παραδόσεις στηρίχτηκαν οἱ ἀγρότες τῆς Ἱσπανίας τοῦ 36. Παντοῦ ὅπου εἶχαν νικήσει τοὺς φασίστες, χαρακτήριζαν τὴ γῆ κοινὴ κτήση. Ὁ κολλεκτιβισμὸς ἐξαπλώθηκε ἀκόμη καὶ στὴν Καταλωνία, στὴν τυπικὴ χώρα τοῦ μικρομισθωτοῦ, τοῦ λεγόμενου Rabassairc. Μιὰ συνέλευση τῶν Καταλανῶν ἀγροτῶν, ποὺ ἔγινε ἀμέσως μετὰ τὴ νίκη ἐνάντια στοὺς φασίστες στὴν Καταλωνία, ἔκανε τὴν παρακάτω ἔκκληση στοὺς ἀγρότες:

«Ἡ ἀγροτικὴ μικροϊδιοκτησία ἔχει τὶς ρίζες της στὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ λαοῦ μας. Στὴν προσπάθειά του νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ καὶ τὴν ἐκμετάλλευση ποὺ τοῦ ἐπέβαλλαν οἱ μεγαλοκτηματίες καὶ οἱ ἐκμισθωτές, ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς εἶχε μιὰ μόνο ἐπιθυμία, νὰ λέει δική του τὴ γῆ ποὺ καλλιεργεῖ. Ὅταν ὁ ἀγρότης ἀποκτοῦσε ἐπιτέλους τὸ δικό του κομμάτι γῆς, ἐργαζόταν μέρα καὶ νύχτα μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά του καὶ δὲν κατάφερνε παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ ἔχει ἀρκετὰ γιὰ νὰ ζήσει. Κατάστρεφε τὴν ὑγεία του καὶ φυτοζωοῦσε ὅπως τὰ ζῶα του.»

«Ἡ κοπιαστικὴ ἐργασία τοῦ μικρογεωργοῦ καὶ ἡ ἀφοσίωσή του στὸ κομμάτι τῆς γῆς του εἶχαν τὴν ἀξία τους γιὰ

μιὰ καλύτερη ὑπόθεση. Αὐτὴ ἡ καλύτερη ὑπόθεση εἶναι ἡ ἀγροτικὴ κολλεκτίβα, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ σύγχρονη καὶ ὀρθολογικὴ ἐργασιακὴ κοινότητα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Δυστυχῶς πολλοὶ ἀγρότες ἀντιδροῦν στὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἡ ἰδιοκτησία εἶναι γιὰ τὸν μικρογεωργὸ ἡ ζωή του. Μὲ τὸν κολλεκτιβισμὸ τὴ βλέπει νὰ κινδυνεύει. Ὁ Καταλανὸς μικρογεωργὸς εἶναι δύσπιστος ἀπέναντι στὴν κολλεκτιβικὴ κοινότητα ἐργασίας. Ἡ δυσπιστία του εἶναι δικιολογημένη, γιατὶ τὸν ἔχουν ἐξαπατήσει πολλὲς φορές.»

Ἡ συνέλευση ἔλαβε ὑπόψη της ὅλες αὐτὲς τὶς συνθῆκες καὶ τὴν ἀτομιστικὴ στάση τῶν μικρογεωργῶν. Ἀποφάσισε νὰ μὴν ἐξαναγκάζεται κανένας νὰ μπαίνει στὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἡ συνέλευση ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἀναγκαστικὴ κολλεκτιβοποίηση θὰ δημιουργοῦσε μόνο μίση καὶ θὰ δυσφημοῦσε τὸ μεγάλο ἔργο τῆς προόδου καὶ τοῦ φιλελεύθερου κολλεκτιβισμοῦ. Ὅποιος ἐξαναγκάζεται νὰ μπεῖ σὲ κολλεκτίβα παρὰ τὴ θέλησή του, κάνει σαμποτάζ. Μόνο μὲ τὸ παράδειγμα ποὺ δίνουν κολλεκτίβες ποὺ λειτουργοῦν ἤδη, εἶναι δυνατὸ νὰ προσηλυτιστοῦν οἱ μικρογεωργοὶ στὸν κολλεκτιβισμό. Ἂν οἱ κολλεκτίβες μὲ σύγχρονες μεθόδους ἐργασίας καὶ μὲ τὴ χρησιμοποίηση νέων γεωργικῶν μηχανῶν, λιπασμάτων κλπ. παρουσιάζουν μὲ λιγότερη δαπάνη ἐργασίας καλύτερα ἀποτελέσματα ,ἀπὸ τοὺς μικρογεωργούς, θὰ προσηλυτιστοῦν οἱ δύσπιστοι στὸν κολλεκτιβισμό.

Ἡ γῆ ποὺ κατασχέθηκε καλλιεργήθηκε καὶ διαχειρίστηκε ἀπὸ τὸ συνδικάτο τῶν ἀγροτῶν πρὸς ὄφελος τῶν μελῶν. Τὸ συνδικάτο βοηθοῦσε τοὺς μικρογεωργοὺς μὲ διάθεση μηχανῶν, ἀγορὰ τῆς παραγωγῆς κλπ. Τὸ συνδικάτο μεσολαβοῦσε γιὰ τὴ μετοίκηση ἀγροτῶν ἀπὸ μιὰ κολλεκτίβα μὲ λίγη γῆ σὲ ἄλλη μὲ περισσότερη γῆ.

Γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς κολλεκτιβοποίησης προσέχτηκαν οἱ παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές: Ἂν σὲ ἕνα χωριὸ ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ συμπεριλάβει ἡ κολλεκτιβοποίηση χωρὶς ἐξαναγκασμὸ ὅλους τοὺς κατοίκους, ἡ κολλεκτίβα μπορεῖ νὰ ἐξαπλωθεῖ σὲ ὅλο τὸ χωριό. Κανένας δὲν πρέπει νὰ μπεῖ στὴν κολλεκτίβα παρὰ τὴ θέλησή του· Οἱ μι-

κρογεωργοὶ καὶ οἱ μικρομισθωτὲς ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ συνεχίσουν νὰ ἐργάζονται ἀνεξάρτητα, ἂν δὲν θέλουν νὰ μποῦν στὴν κολλεκτίβα τοῦ χωριοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὶς ὁμοσπονδιακὲς ἀρχὲς τοῦ συνδικαλισμοῦ ἀποφεύχθηκε ἡ ἑνιαία ἀναγκαστικὴ κολλεκτιβοποίηση. Σὲ κάθε χωριὸ οἱ κολλεκτίβες εἶχαν τὴν ἐλευθερία νὰ ὀργανώνουν τὴ συνεργασία τους μὲ τὸν δικό τους τρόπο ἀνάλογα μὲ τὶς τοπικὲς συνήθειες.

Ἕνα παράδειγμα γιὰ τὴν ὀργάνωση μιᾶς ἀγροτικῆς κολλεκτίβας ἀποτελοῦσε τὸ χωριὸ Βὰλς στὴν Καταλωνία. Σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ ὁ διαμελισμὸς τῆς γῆς σὲ μικρὲς ἰδιοκτησίες ἔφερνε ἐμπόδια στὸν ἐκσυγχρονισμὸ τῆς γεωργίας. Γι' αὐτὸ πολλοὶ μικρογεωργοὶ ἀποφάσισαν νὰ ἱδρύσουν μιὰ κοινότητα ἐργασίας ἢ κολλεκτίβα παραγωγῆς καὶ κατανάλωσης.

Ἡ εἴσοδος στὴν κολλεκτίβα ἦταν ἐθελοντική. Ἴσχυε γιὰ ἕνα χρόνο ποὺ ἄρχιζε τὴν 1η Νοεμβρίου καὶ τελείωνε τὴν 31η Ὀκτωβρίου. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου οἱ γεωργοὶ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ παραμείνουν στὴν κολλεκτίβα ἢ νὰ βγοῦν ἀπ' αὐτή, ἂν δὲν εἶχαν μείνει εὐχαριστημένοι.

Ἡ κολλεκτίβα εἶχε σὰ σκοπὸ νὰ καλλιεργεῖ κοινὰ τὴ γῆ τῶν μελῶν. Ἡ κολλεκτιβοποιημένη γῆ προερχόταν ἀπὸ τὴν ἐθελοντικὰ προσφερόμενη γῆ ποὺ βρισκόταν στὰ ὅρια τῆς κοινότητας, καὶ ἀπὸ κατασχεμένη γῆ, ποὺ οἱ ἰδιοκτῆτες της εἶχαν πάρει ἄμεσα μέρος στὴν ἐξέγερση ἐνάντια στὸ λαὸ καὶ εἶχαν ἀκολουθήσει τοὺς φασίστες.

Κάθε μέλος ἔπαιρνε μιὰ ἀπόδειξη γιὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ ἐργαλεῖα ποὺ ἔφερνε στὴν κολλεκτίβα. Μὲ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ξαναπάρει. Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα γινόταν μόνο στὸ τέλος τοῦ γεωργικοῦ ἔτους.

Οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες ἐκτελοῦνταν ἀπὸ ὁμάδες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων καθοριζόταν ἀπὸ τὴ συνέλευση τῶν μελῶν. Κάθε ὁμάδα εἶχε ἕναν συντονιστὴ ποὺ ἐκλεγόταν ἀπὸ τὴ συνέλευση. Ὅλοι οἱ συντονιστὲς μαζὶ ἀποτελοῦσαν μιὰ ἐπιτροπὴ ἐργασίας ποὺ ὀργάνωνε τὴν ἐργασία. Τὰ μέλη εἰ-

χαν δμως τὸ δικαίωμα νὰ τροποποιοῦν τὶς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίας σὲ γενικὴ συνέλευση.

Οἱ ἀποδοχὲς εἶχαν καθοριστεῖ σὲ τρεῖς κλάσεις ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τῆς οἰκογένειας. Ἕνα ἄτεκνο ζευγάρι ἔπαιρνε 32 πεσέτες τὴ βδομάδα. Ἕνα ζευγάρι μὲ ἕνα παιδὶ ἔπαιρνε 36 πεσέτες. Ἂν ἡ οἰκογένεια εἶχε περισσότερα παιδιὰ ἔπαιρνε 39 πεσέτες. Σὲ περίπτωση ἀρρώστιας καταβαλλόταν ὁλόκληρο τὸ ποσό. Οἱ πολύτεκνες οἰκογένειες ἔπαιρναν περισσότερα, ἀνάλογα μὲ τὶς ἑκάστοτε ἀποφάσεις τῶν συνελεύσεων. Καυσόξυλα μοιράζονταν στὰ μέλη δωρεάν. Ἂν ἕνα μέλος πέθαινε, ἡ οἰκογένεια ἔπαιρνε ὁλόκληρο τὸν ἑβδομαδιαῖο μισθὸ μέχρι τὸ τέλος τοῦ γεωργικοῦ ἔτους. Μετὰ ἦταν ἐλεύθερη νὰ παραμείνει στὴν κολλεκτίβα ἢ νὰ ἀποχωρήσει. Τὰ μέλη ἡλικίας ἀπὸ 14 ἐτῶν μέχρι 16 ἔπαιρναν τὸν μισὸ μισθό· ἀπὸ 16 μέχρι 18 ἐτῶν δύο τρίτα καὶ ἀπὸ 16 μέχρι 60 ὁλόκληρο τὸ μισθό. Μέλη πάνω ἀπὸ 65 ἐτῶν ἔπαιρναν τὸν μισὸ μισθὸ καὶ ἐπίδομα γηρατειῶν.

Ἡ κολλεκτίβα ἐξέλεγε ἕνα διοικητικὸ συμβούλιο ποὺ κρατοῦσε βιβλία γιὰ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα καὶ λογοδοτοῦσε στὴ γενικὴ συνέλευση. Μιὰ ὁμάδα ἐργασίας ἀνέλαβε τὴν τροφοδοσία τῆς κολλεκτίβας μὲ λαχανικὰ καὶ ἔστησε στὴν ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ ἕνα περίπτερο καὶ τὰ πουλοῦσε σὲ πολὺ χαμηλὲς τιμές. Οἱ τιμὲς ἦταν οἱ ἴδιες γιὰ μέλη καὶ μὴ μέλη· Τὰ ζῶα ἐργασίας ποὺ ἔφερναν τὰ μέλη στὴν κολλεκτίβα τὰ ξανάπαιρναν ὅταν ἐξέρχονταν. Ἂν ἕνα ζῶο ψοφοῦσε, ὁ ἰδιοκτήτης του ἔπαιρνε κατὰ τὴν ἔξοδό του ἕνα ἰσάξιο ζῶο ἢ πληρωνόταν τὴν ἀξία του σὲ χρῆμα.

Ἡ κολλεκτίβα ἵδρυσε γιὰ τὰ μέλη ἕνα ταμιευτήριο. Τὰ χρήματα τοκίζονταν μὲ 3ο)ο. Μέλη ποὺ ζοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα σὰ μεροκαματιάρηδες, μποροῦσαν νὰ συνεχίζουν τὴν ἐργασία τους, ἀλλὰ παρέδιδαν τὰ μεροκάματά τους στὴν κολλεκτίβα. Ἂν οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες εἶχαν ἀρχίσει, δὲν γίνονταν δεκτὰ νέα μέλη μέχρι τὸ τέλος τοῦ γεωργικοῦ ἔτους. Ἐξαίρεση γινόταν μόνο γιὰ πολεμιστὲς ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὸ μέτωπο, μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ἀναγνώρι-

ζαν τὸ καταστατικό. Μέλη ποὺ παραμελοῦσαν τὰ καθήκοντά τους ὑποχρεώνονταν νὰ λογοδοτήσουν στὴ συνέλευση τῶν μελῶν. Κυρώσεις ἐπιβάλλονταν ἂν συμφωνοῦσαν τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν. Ἡ συνέλευση τῶν μελῶν ἤταν ἡ ἀνώτατη ἀρχὴ τῆς κολλεκτίβας. Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τροποποιεῖ τὸ καταστατικὸ καὶ νὰ παίρνει ὅλες τὶς ἀποφάσεις γιὰ τὴν πρόοδο τῆς κολλεκτίβας.

Ἡ ἀγροτικὴ κολλεκτίβα τοῦ Βάλς ἦταν τὸ παράδειγμα ἑνὸς συνεταιρισμοῦ παραγωγῆς. Στηριζόταν στὴν ἐθελοντικὴ εἴσοδο τῶν μελῶν. Μικρογεωργοὶ καὶ μισθωτές, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ μποῦν στὴν κολλεκτίβα ὑπῆρχαν στὸ χωριὸ ὅπως καὶ πρίν.

Στὴν κωμόπολη Σολάνα ἐφαρμόστηκε ἕνας ἄλλας τύπος κολλεκτιβοποίησης. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἦταν συνδικαλιστές. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ μειονότητα σοσιαλιστῶν. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν γεγονότων οἱ κάτοικοι ἀποφάσισαν νὰ κολλεκτιβοποιήσουν ὁλόκληρη τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ νὰ ἱδρύσουν μιὰ φιλελεύθερη-σοσιαλιστικὴ κομμούνα. Ἡ ἀπόφαση πάρθηκε σὲ μιὰ δημόσια συγκέντρωση. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ τὸ ἐμπόριο θὰ ὀγανώνονταν σὲ κολλεκτιβικὴ βάση. Οἱ συνδικαλιστὲς καὶ οἱ σοσιαλιστὲς συμφώνησαν νὰ ἀναδιαμορφώσουν τὴν οἰκονομία βῆμα πρὸς βῆμα σύμφωνα μὲ ἕνα ἀπὸ κοινοῦ καθορισμένο πρόγραμμα. Θὰ καταργόταν ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία καὶ θὰ εἰσαγόταν ἡ σοσιαλιστική.

Ἡ γῆ τῶν φασιστῶν κατασχέθηκε. Σὰν ἀνώτατο ὅριο ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καθορίστηκαν 12 στρέμματα. Οἰκογένειες μὲ περισσότερα ἐνήλικα παιδιὰ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κατέχουν 18 στρέμματα. Οἱ ἰδιωτικὲς ἐκτάσεις ἐλέγχονταν ὅμως ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς κολλεκτίβας σχετικὰ μὲ τὴν ἀξιοποίηση καὶ τὴν ἀποδοτικότητά τους.

Στὴν τοπικὴ κολλεκτίβα ἔγιναν δεκτοὶ καὶ οἱ ἐπιτηδευματίες. Ἡ κολλεκτίβα ἀνέλαβε τὶς ἐγκαταστάσεις τους, τὶς πρῶτες ὕλες, τὰ ἐμπορεύματα κλπ. καὶ πλήρωσε τὰ χρέη τους. Οἱ ἐπιτηδευματίες ποὺ δὲν προσχώρησαν στὴν κολλεκτίβα ἐλέγχονταν ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς κολλε-

κτίβας όπως οἱ ἀνεξάρτητοι ἀγρότες. Ἐπειδὴ οἱ μισθοὶ εἶχαν καταργηθεῖ, οἱ ἀνεξάρτητοι ἐπιτηδευματίες δὲν μποροῦσαν νὰ ἀπασχολοῦν ὑπαλλήλους. Εἶχαν ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ ἀπασχολοῦν στὰ καταστήματά τους τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τους.

Ἡ κολλεκτίβα κατέβαλλε σὲ ὅλα τὰ μέλη ἕναν διαβαθμισμένο οἰκογενειακὸ μισθό. Ὁ μισθὸς δινόταν σὲ κουπόνια. Τὰ κουπόνια ἦταν ἕνα εἶδος νόμισμα τῆς πόλης, τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι τὰ ἄλλαζαν, ἂν ἤθελαν, μὲ ἐθνικὸ νόμισμα. Τὸ νόμισμα τῆς κολλεκτίβας ἦταν ἰσότιμο μὲ τὸ ἐθνικό. Ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων ἀνῆκε στὴν κολλεκτίβα ἢ ἐλεγχόταν ἀπ' αὐτή. Τὸ παλιὸ σύστημα τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας εἶχε σταματήσει νὰ λειτουργεῖ.

Ἡ Γκερόνα[4] εἶναι μιὰ τυπικὴ μικρὴ πόλη μὲ μεσαιωνικὸ χαρακτήρα, μιὰ ἱσπανικὴ Ρότενμπουργκ ὂπ ντὲρ Τάουμπερ. Σὲ κάθε βῆμα σου πατᾶς σὲ ἴχνη τοῦ παρελθόντος. Κομψὰ ἀρχοντικὰ σπίτια, παλιὲς γοτθικὲς ἐκκλησίες, πολλὰ μοναστήρια μὲ χοντροὺς τοίχους, πίσω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχει σταματήσει ὁ χρόνος. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Γκερόνας εἶναι ἕνα διαμάντι καταπληκτικῆς γοτθικῆς τέχνης. Ἡ ἐκκλησία ἔρριχνε τὴ σκιά της σέ ὅλη τὴν πόλη. Οἱ ἱερωμένοι καθοδηγοῦσαν τὸν πληθυσμό, ὁ καθολικισμὸς ἔλεγχε τὴ συνείδησή του. Ὁ ἰσχυρὸς ἀρχιεπίσκοπος ἔστεκε στὴν κορυφὴ μιᾶς ὑπεροπτικῆς τάξης γαιοκτημόνων καὶ μεγαλοαστῶν. Οἱ μικροαστοὶ ὑπάκουαν δουλόπρεπα στοὺς ἀξιωματούχους τῆς ἐκκλησίας. Συνταξιοῦχοι ὑπάλληλοι καὶ ἀποτραβηγμένοι ἔμποροι ζοῦσαν ἐδῶ εἰρηνικὰ τὶς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς τους.

Στὶς 19 Ἰουλίου ὁ κλῆρος ἦταν σίγουρος γιὰ τὴ νίκη τῶν στρατηγῶν. Ἡ φρουρὰ θὰ ἅπλωνε τὸ προστατευτικὸ της χέρι πάνω στοὺς προνομιούχους. Στὴ Γκερόνα δὲν θὰ

4. Τὴν παρακάτω περιγραφὴ τὴ μεταφέρω ἐδῶ ἀπὸ τὸ ταξιδιωτικὸ βιβλίο μου «ENTRE CAMPESINOS» (Ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες), ποὺ τὸ δημοσίευσα τὸ 1937 στὴ Μπαρτσελώνα σὲ ἱσπανικὴ γλώσσα.

ἄλλαζε τίποτε, ὅ,τι κι ἂν γινόταν στίς μεγάλες πόλεις.

Οἱ ἐργάτες ὅμως σκέφτονταν διαφορετικά. Ἤξεραν τί τούς περίμενε ἂν οἱ στρατηγοί νικοῦσαν τὸ λαό. Τὸ κεφάλι τους δὲν θὰ τὸ ἔσκυβαν ἐθελοντικὰ στὸ ζυγό. Ἔπρεπε νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴν ἐλευθερία ἀκόμη καὶ μὲ θυσία τῆς ζωῆς τους.

Οἱ φασίστες τῆς πόλης περίμεναν γρήγορη νίκη τῶν στρατηγῶν στὴ Μπαρτσελώνα. Ἔφτιαξαν ὁμάδες μάχης καὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ νὰ προϋπαντήσουν τὰ φασιστικὰ στρατεύματα, στὴ νίκη τῶν ὁποίων δὲν ἀμφέβαλλαν. Ὅταν ἔφτασε ἡ εἴδηση γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης στὴ Μπαρτσελώνα, οἱ φασίστες τῆς Γκερόνας τὰ εἶχαν χαμένα. Ἡ φρουρὰ δὲν ὑπάκουε πιὰ στοὺς ἀξιωματικούς. Στρατιῶτες καὶ ἐργάτες συναδελφώνονταν στοὺς δρόμους. Οἱ μιλιταριστὲς κατέβασαν τὰ ὅπλα χωρὶς ἀγώνα. Ὁ λαὸς εἶχε κερδίσει μιὰ ἀναίμακτη νίκη.

Στὴν καθυστερημένη πόλη φύσηξε νέος ἀέρας. Ἡ ἐπανάσταση προχωροῦσε.

Ἡ Γκερόνα εἶχε 30.000 κατοίκους. Οἱ ἐργάτες ἦταν ὀργανωμένοι στὴ συνδικαλιστικὴ C.N.T. Ἡ ὀργάνωση αὐτὴ μὲ τὰ 6.000 μέλη ἀνέλαβε τὴν τύχη τῆς πόλης. Εἶχε ἐκπληρωθεῖ τὸ τόσο συχνὰ ἀκουσμένο ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ρητό: «Οἱ ἔσχατοι ἔσονται πρῶτοι». Τοὺς ἐργάτες ὅμως δὲν τοὺς ἐνθουσίαζε νὰ εἶναι πρῶτοι στὴν ἄλλη ζωή. Ἤθελαν νὰ δημιουργήσουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν στὴ γῆ.

Ὁ Χριστὸς εἶχε κηρύξει τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ τὸ κήρυγμα ἔπρεπε τώρα νὰ πραγματοποιηθεῖ. Τὸ σωματεῖο τῶν οἰκοδόμων ἀποφάσισε νὰ καταργήσει τὶς μισθολογικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς εἰδικευμένους καὶ τοὺς ἀνειδίκευτους ἐργάτες· Ὅλοι ἔπαιρναν πιὰ ἕναν ἑβδομαδιαῖο μισθὸ ἀπὸ 70 πεσέτες. Οἱ ἐπιχειρηματίες οἰκοδόμοι ποὺ ἀρέσκονταν πρὶν στὸ ρόλο τοῦ κυρίου δὲν ἦταν πιὰ ἀπαραίτητοι. Τὸ σωματεῖο εἶχε μετατραπεῖ σὲ μιὰ μεγάλη οἰκοδομικὴ ἐπιχείρηση. Οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ οἱ ἀρχιμάστορες ἔγιναν ἰσότιμα καὶ ὄχι προνομιοῦχα μέλη. Ἡ κοινωνικοποίηση ἐξαπλώθηκε γρήγορα σὲ ὁλόκληρη τὴν ἐπαρχία

τῆς Γκερόνας. Ἡ ζωὴ τῶν ἐργατῶν βελτιώθηκε σημαντικά. Οἱ παλαιοί, ἀνίκανοι πρὸς ἐργασία οἰκοδόμοι πῆραν σύνταξη ἀπὸ τὸ σωματεῖο.

Ἡ βιοτεχνία ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν οἰκοδόμων. Οἱ ἀλευρόμυλοι, οἱ μεταφορές, τὰ μεταλλουργεῖα κλπ. κολλεκτιβοποιήθηκαν ἢ κοινωνικοποιήθηκαν. Ἡ ἀσήμαντη μειονότητα τῶν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν δὲν ἤθελε νὰ μείνει μὲ σταυρωμένα χέρια. Δὲν πῆραν ὑποδείξεις ἀπὸ τὰ κεντρικά τους γραφεῖα στὴ Μπαρτσελώνα, ἀλλὰ πίστευαν πὼς ἐνεργοῦν σωστά, ἂν ἀκολουθοῦσαν στὴν κολλεκτιβοποίηση τοὺς συνδικαλιστές. Οἱ κινηματογράφοι, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ ἑστιατόρια καὶ τὰ θέατρα μπῆκαν στὸ κίνημα τῆς κοινωνικοποίησης. Οἱ κοινωνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις ἔδιναν 10ο) ο τῶν ἐσόδων στὴν πόλη. Οἱ ἐργαζόμενοι στοὺς κινηματογράφους καὶ στὰ ἑστιατόρια παραιτήθηκαν ἀπὸ αὔξηση τοῦ μισθοῦ τους καὶ χρησιμοποίησαν ἕνα μέρος τῶν ἐσόδων γιὰ τὴν βελτίωση τῶν καταστημάτων τους·

Ὁ καθένας ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόλου παρὰ γιὰ τὸ δικό του. Ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς διαπνεόταν ἀπὸ πνεῦμα κοινωνικῆς ἀνανέωσης, ἀπὸ πνεῦμα ἀφοσίωσης στὸ γενικὸ καλό. Ἠθοποιοί, σερβιτόροι, ὑπάλληλοι κινηματογράφων κλπ. πρόσφεραν κάθε μέρα τρεῖς ὧρες ἐργασία δωρεὰν στὰ ραφεῖα τῆς πόλης, ὅπου κατασκευάζονταν ροῦχα γιὰ τοὺς στρατιῶτες τοῦ μετώπου.

Οἱ συνδικαλιστὲς δὲν εἶχαν διατελέσει ποτὲ στὸ παρελθὸν δήμαρχοι καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι. Ὅταν ἀνέλαβαν τὴ διοίκηση τῆς πόλης, δὲν ξέχασαν πὼς πρὶν ἦταν οἰκοδόμοι, ἐργάτες, δάσκαλοι κλπ. Ἔκαναν πολλὰ νέα ἔργα. Τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Ὀνὰρ εἶχαν μολύνει πολλοὺς δρόμους τῆς πόλης. Ἔφτιαξαν ἀποχετευτικοὺς ἀγωγοὺς καὶ ἐξυγίαναν τὴν πόλη. Στὴν πεδιάδα Τάλ, ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὴν πόλη, θὰ ἔχτιζαν ἕνα φράγμα, ὅπου θὰ χύνονταν τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Τέρ. Ἔτσι θὰ ποτίζονταν οἱ ἀγροὶ στὴν περιφέρεια τῆς πόλης καὶ θὰ ἀναπτυσσόταν περισσότερο ἡ γεωργία. Ἡ παλιὰ ἀνθυγιεινὴ ἀγορὰ θὰ γκρεμιζόταν καὶ στὴ θέση της θὰ χτιζόταν νέα. Οἱ οἰκοδόμοι ἐπεξεργάστη-

καν ἕνα πρόγραμμα γιὰ τὸ χτίσιμο ἐργατικῶν κατοικιῶν σύμφωνα μὲ τὸ γνωστὸ παράδειγμα τῆς Βιένης.

Τὰ χρήματα γιὰ τὶς ἐργατικὲς κατοικίες θὰ τὰ πλήρωναν οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν μεγάλων κατοικιῶν καὶ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ αὐξήθηκαν τὰ νοίκια τους. Γιὰ τὶς πολυτελεῖς κατοικίες κατὰ 75ο)ο, γιὰ τὶς εὐρύχωρες ἀστικὲς κατοικίες κατὰ 50ο)ο. Γιὰ τὰ τρόφιμα καθορίστηκαν ἀνώτατες τιμὲς πώλησης· παραβάσεις καὶ ὑπερτιμήσεις συνεπάγονταν κλείσιμο τῶν καταστημάτων καὶ κατάσχεση τῶν ἐμπορευμάτων. Οἱ ἐργάτες τῆς Γκερόνας δέν εἶχαν μέχρι τότε διοικητικὴ πεῖρα. Εἶχαν ὅμως ὑγιὲς λογικὸ καὶ αἴσθημα εὐθύνης καὶ δικαιοσύνης.

Δυὸ χιλιάδες ἄνδρες ἀπὸ τὴ Γκερόνα πῆγαν ἐθελοντικὰ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ πολεμήσουν τὸ φασισμό. Οἱ σερβιτόροι ἄφησαν τὴ δουλειά τους σὲ γυναῖκες. Οἱ τραπεζιτικοὶ ὑπάλληλοι δήλωσαν πὼς λογαριασμοὺς μποροῦν νὰ κάνουν καὶ τὰ κορίτσια. Ἦταν ἄνδρες, καὶ τὸ μέτωπο τοὺς χρειαζόταν. Οἱ οἰκοδόμοι πῆγαν ἐθελοντικὰ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ χτίσουν ὀχυρώματα.

Ἡ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ἔπιασε καὶ τὴ νέα γενιὰ τοῦ κλήρου. Πενήντα μαθητευόμενοι παπάδες τῆς ἱερατικῆς σχολῆς πέταξαν τὰ ράσα. Μὲ ἀξίνες καὶ φτυάρια ἐργάζονταν στὰ ἐξυγιαντικὰ ἔργα τῆς πόλης. Ξαναγύρισαν στὴ ζωὴ καὶ βρῆκαν νύφες καὶ παντρεύτηκαν.

Ἡ μεσαιωνικὴ Γκερόνα ἔγινε φιλικὴ καὶ εὔθυμη. Τὸ πνεῦμα τῆς ψευδευλάβειας ὑποχώρησε καὶ τὴ θέση του τὴν πῆραν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Ὁ σοσιαλισμὸς προχωροῦσε.

Στὰ νότια τῆς Καταλωνίας βρίσκεται στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἴβηρου ἡ μικρὴ πόλη Ἀμπόστα μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἄσπρα σπίτια της. Τὰ σπίτια εἶναι παλιά, ἀλλὰ οἱ ἐργατικὲς γυναῖκες τοὺς δίνουν κάθε χρόνο μὲ ἄσπρισμα τὴν ὡραία ἐξωτερικὴ τους ἐμφάνιση.

Μὲ γρήγορη ροὴ κυλᾶ ὁ Ἴβηρος τὰ κίτρινα νερά του στὴ θάλασσα. Οἱ πηγὲς του βρίσκονται στὴ βόρεια Ἱσπανία, διασχίζει μὲ ἀμέτρητες στροφὲς τὴ χώρα σὲ μῆκος 928

χλμ. καὶ ἑνώνεται μὲ τὰ γαλάζια κύματα τῆς Μεσογείου. Ὁ Ἴβηρος ἔδωσε τὸ ὄνομά του στὴν Ἰβηρικὴ χερσόνησο. Στὶς ἐκβολές του ἡ κοίτη του ἔχει πλάτος 300 μέτρα. Δεξιὰ κι ἀριστερὰ ἁπλώνεται ἡ πεδιάδα ποὺ χάνεται στὸ βάθος. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ἡ μονοτονία τοῦ τοπίου διακόπτεται ἀπὸ κάποιο μοναχικὸ ἀγρόκτημα. Ὁ Ἴβηρος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐφορίας. Τὰ πολυάριθμα κανάλια του διασχίζουν τὴν πεδιάδα καὶ ποτίζουν τὶς φυτεῖες τοῦ ρυζιοῦ.

Γι' αὐτὴ τὴν εὐλογημένη χώρα ἔκαναν οἱ λαοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα αἱματηροὺς πολέμους. Οἱ Ἰβηροκέλτες πρῶτοι κάτοικοι ἀπωθήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ἐδῶ ἔμαθε ὁ Ἀννίβας ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν τέχνη τοῦ πολέμου. Ἀργότερα τὴ χώρα τὴν κυρίεψαν οἱ Βησιγότθοι καὶ οἱ Βάνδαλοι· Τὸ ἤπιο κλίμα ἐξασφάλιζε στοὺς κατοίκους σίγουρη ζωή. Τὶς ταραγμένες πολεμικὲς περιόδους τὶς διαδέχονταν ἐποχὲς εἰρηνικῆς ἀνοικοδόμησης. Φυγόπονοι πολεμιστὲς δυνάστευαν τοὺς φιλόπονους ἀγρότες. Ἀργότερα ἦλθαν ἀπὸ τὰ νοτιοδυτικὰ οἱ Ἄραβες. Ἔχτισαν παλάτια καὶ φύτεψαν ὡραίους κήπους. Οἱ Ἄραβες ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὸ βαβυλωνιακὸ ἀρδευτικὸ σύστημα. Μέχρι σήμερα δὲν ἔχει ἐφευρεθεῖ καλύτερο. Τὰ παλιὰ ὑδραγωγεῖ λειτουργοῦν ἀκόμη. Κάτω ἀπὸ τὴν κατοχὴ τῶν Ἀράβων ἡ χώρα ἔφτασε σὲ μεγάλη πολιτιστικὴ ἀκμή. Ὁ πληθυσμὸς ζοῦσε σὲ εἰρήνη καὶ εὐημερία. «Ὅταν τὴ χώρα τὴν ἐξουσίαζαν οἱ μαῦροι, ντυνόσαστε στὸ μετάξι. Μετὰ ἦλθαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ντύνεστε τώρα μὲ κουρέλια», ἔλεγε ἕνας Ἀνδαλουσιάνος ποιητὴς στοὺς πατριῶτες του. Ὁ τελευταῖος Ἄραβας βασιλιὰς ἔκλαψε σὰ γυναίκα τὴ χώρα ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσει σὰν ἄνδρας.

Ἡ περίοδος τῶν χριστιανῶν βασιλιάδων διάρκησε μέχρι τὴν ἐποχή μας. Ὁ τελευταῖος Βουρβῶνος, ὁ Ἀλφόνσος XIII, ἐκθρονίστηκε τὸ 1931 ἀπὸ τὸ λαό. Μὲ τὴν ἀνακήρυξη τῆς δημοκρατίας, ὁ ἱσπανικὸς λαὸς πίστεψε σὲ μιὰ νέα ἐποχὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Οἱ ἀγρότες τῆς Ἀμπόστα καλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι ὅπως οἱ πρόγονοί τους ἀπὸ αἰῶνες. Μὲ τοὺς 10.000 κατοίκους της

ἡ πόλη ζεῖ ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴ γεωργία. Ἡ Ἀμπόστα εἶναι τὸ κέντρο τῆς παραγωγῆς ρυζιοῦ τῆς Ἱσπανίας. Ἡ ἐπανάσταση δὲν τάραξε τὸν αἰώνιο ρυθμὸ τῆς ἐργασίας. Ἀντίθετα τῆς ἔδωσε νέα ὤθηση. Ἡ παραγωγὴ ἦταν τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἐπανάστασης καλή: 36.000 τόνοι ἀποφλοιωμένο ρύζι.

Μὲ τὴν ἐπανάσταση τὰ κτήματα κολλεκτιβοποιήθηκαν. Ἔτσι ἐκπληρώθηκε μιὰ παλιὰ ἐπιθυμία τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ἀγρότης δὲν ἦταν πιὰ σκλάβος. Ἡ ἐργασία γινόταν συλλογικά, οἱ καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις ἐπεκτάθηκαν.

Πρὶν ὁ μικρογεωργὸς πέθαινε στὴ δουλειὰ καὶ ἀπολαβὴ δὲν εἶχε. Μὲ τὴ συλλογικὴ ἐργασία στὰ κτήματα ἀνακουφίστηκε. Ἡ κολλεκτίβα ἄρχισε τὴ λειτουργία της μὲ δεκατέσσερα τρακτέρ, δεκαπέντε ἁλωνιστικὲς μηχανὲς καὶ ἑβδομήντα ἄλογα. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς περιφερειακῆς ἕνωσης ἀγροτῶν κατάφερε νὰ φτιάξει ἕνα μεγάλο πτηνοτροφεῖο. Ἔφερε ἐκκολαπτικὲς μηχανὲς ποὺ ἔβγαζαν 2.000 νεοσσοὺς τὴ βδομάδα. Ἔκανε προσπάθειες γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ δανικῶν μηχανῶν παραγωγῆς βουτύρου.

Ἡ εἴσοδος στὴν κολλεκτίβα ἦταν ἐθελοντική. Σὲ ὅποιον ἤθελε νὰ ἐργάζεται μὲ τὴν οἰκογένειά του ἀτομικά, τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο παραχωροῦσε ἕνα ἀντίστοιχο κομμάτι γῆς.

Τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο, ποὺ στὴν πλειοψηφία τὸ ἀποτελοῦσαν ἀναρχοσυνδικαλιστές, προσπάθησε κυρίως νὰ ἀναδιοργανώσει τὴν παιδεία. Τὸ ὅτι ἡ γνώση εἶναι δύναμη, τὸ ἤξεραν ἀπὸ παλιὰ οἱ ἀγρότες αὐτῆς τῆς πολιτισμένης χώρας, καὶ τώρα ἤθελαν νὰ ἐφαρμόσουν στὴν πράξη αὐτὸ τὸ ρητό. Στὴν παλιὰ Ἱσπανία ὑπῆρχαν πολλὲς ἐκκλησίες καὶ λίγα σχολεῖα· Τώρα θὰ ἔπρεπε νὰ λειτουργήσουν περισσότερα σχολεῖα, στὴν ἀνάγκη στὶς ἄδειες ἐκλησίες. Οἱ πολλοὶ ἀναλφάβητοι θεωροῦνταν ντροπὴ γιὰ τὴν κοινότητα. Τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴ δημιουργία νυχτερινῶν σχολείων γιὰ ἐνήλικους. Δημιουργήθηκαν ἐπίσης μιὰ τεχνικὴ σχολὴ καὶ μιὰ δημόσια βιβλιοθήκη καὶ γίνονταν πολλὲς διαλέξεις γιὰ ἀγροτικὰ θέματα. Ὅλα αὐτὰ δὲν ὑπῆρχαν πρίν. Οἱ ἀναρχικοὶ ἔδειχναν πῶς

ἤξεραν ὄχι μόνο νὰ καταπολεμοῦν τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ νὰ φέρνουν πρόοδο καὶ μόρφωση στὸ λαό.

Μὲ πρωτοβουλία τους ἱδρύθηκε σὲ μιὰ ἄδεια ἐκκλησία ἕνας καταναλωτικὸς συνεταιρισμός. Ἐκεῖ πωλοῦνταν τὰ προϊόντα σὲ χαμηλότερες τιμὲς ἀπ' ὅ,τι στοὺς ἐμπόρους. Ἡ νέα κοινότητα ἵδρυσε ἐπίσης μιὰ ἀσφάλεια γηρατειῶν καὶ ἀσθενείας. Ἡ νοσοκομειακὴ περίθαλψη ἦταν δωρεὰν στὸ νέο δημόσιο νοσοκομεῖο. Σὲ ἕνα πρώην ἀρχοντικὸ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη ἐγκαταστάθηκε ἕνα σανατόριο γιὰ φυματικούς.

Αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ ἀνοικοδομητικὴ ἐργασία ἀναλήφθηκε μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τὴν ἀναρχικὴ νεολαία, τὴν Juventud Libertaria. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε ἀπελευθερώσει νέες δημιουργικὲς δυνάμεις. Οἱ νέοι καὶ οἱ νέες δὲν εἶχαν ἀκόμη οἰκογενειακὲς φροντίδες, οἰκογένειά τους ἦταν ἡ κοινότητα. Ἔδιναν ἄφοβα τὴ ζωή τους στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ φασισμό. Τὰ θυσίαζαν ὅλα γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς καλύτερου μέλλοντος·

Ἑξήντα χιλιόμετρα στὰ νότια τῆς Μπαρτσελώνας, στὰ παράλια τῆς Μεσογείου, βρίσκεται ἡ πόλη Βιλανουέβα ὑ Γκελτρού, μὲ 20.000 κατοίκους, κυρίως ψαράδες. Ἡ πλειοψηφία τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ ἀνῆκε στὶς ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς ὀργανώσεις. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὶς περισσότερες ἕδρες στὸ κοινοτικὸ συμβούλιο τὶς κατεῖχαν ἡ C.N.T. καὶ ἡ F.A.I. Στὸ συμβούλιο ἐκπροσωποῦνταν ἐπίσης οἱ σοσιαλιστές, οἱ κομμουνιστές, τὸ P.O.U.M. καὶ οἱ μικρομισθωτές.

Τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο συνεδρίαζε μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα. Κάθε φορὰ ἐκλεγόταν νέος πρόεδρος τῆς συνεδρίασης. Ἡ διοικητικὴ ἐργασία χωρίστηκε σὲ τμήματα. Ὁ προϊστάμενος κάθε τμήματος ἔκανε ἔκθεση στὶς συνεδριάσεις γιὰ τὶς ἐργασίες του, ὑποβάλλονταν προτάσεις, συζητιοῦνταν καὶ λαμβάνονταν ἀποφάσεις.

Αὐτὸ τὸ σύστημα λειτουργοῦσε πρὸς ἱκανοποίηση ὅλων. Ἦταν - ἂν μποροῦμε νὰ παραδεχτοῦμε τὴν ἔκφραση - μιὰ ἀναρχικὴ τάξη. Ἡ πόλη εἶχε ἐξαίρετη διοίκηση. Ὅλες οἱ

πολιτικὲς κατευθύνσεις, ἀκόμη καὶ τὰ ἀστικὰ κόμματα, ἀποδέχονταν τὴν ἀντιαυταρχικὴ διοικητικὴ ἀρχή. Παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴν πολυτέλεια τοῦ δήμαρχου μὲ τὸν ψηλὸ μισθό. Ὅλα τὰ κόμματα συμφωνοῦσαν μὲ αὐτὸν τὸν ἀναρχικὸ νεωτερισμό. Κανένας δὲν ἀπέβλεπε σὲ δικτατορικὴ δύναμη. Τὸ συμβούλιο τῆς πόλης ἦταν ἕνα εἶδος τοπικοῦ κοινοβούλιου, ὅπου οἱ ἀποφάσεις παίρνονταν μὲ τὴ συγκέντρωση τῶν περισσότερων ψήφων. Αὐτὸς ὁ ἀναρχισμὸς ἦταν μιὰ συνεπῶς ἐφαρμοσμένη δημοκρατία.

Στὴν περιφέρεια τῆς Βιλανουέβα ὑ Γκελτροὺ ὑπῆρχαν τρεῖς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες. Τὴ μιὰ τὴν ἵδρυσαν οἱ ἀναρχικοί, τὴν ἄλλη οἱ σοσιαλιστὲς καὶ τὴν τρίτη οἱ μικρομισθωτές, χωρὶς ἰδιαίτερη σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία. Καὶ οἱ τρεῖς βασίζονταν στὴν ἀρχὴ τῆς συνεργασίας, τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἰσότητας.

Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς διαπνεόταν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνικῆς ἀναδημιουργίας. Τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἐπανάστασης δὲν γινόταν χωρὶς βία. Σὲ λίγο ὅμως ὁ ἐπαναστατικὸς δυναμισμὸς μετατράπηκε σὲ ἐργατικὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόδου. Ὑπῆρχαν ἀξιοθαύμαστα παραδείγματα αὐτοθυσίας. Ἐργάτες ποὺ πρὶν ἔχαναν πολύμηνους μισθολογικοὺς ἀγῶνες, γιὰ νὰ πάρουν μερικὰ σεντίμια παραπάνω, παραιτοῦνταν τώρα ἀπὸ τὶς καθορισμένες ἀπὸ τὴν κυβέρνηση αὐξήσεις τοῦ μισθοῦ. Οἱ ἐπιχειρήσεις τοὺς ἀνῆκαν, οἱ ἀγροτικὲς κολλεκτίβες ἦταν ἔργο δικό τους. Ὁ πόλεμος ἐνάντια στὸ φασισμὸ ἀπαιτοῦσε θυσίες. Ὅλοι ἦταν πρόθυμοι νὰ ἀναλάβουν ἐθελοντικὰ αὐτὲς τὶς θυσίες. Ἔκαναν ἀπλήρωτες ὑπερωρίες γιὰ νὰ τροφοδοτήσουν τοὺς ἀγωνιστὲς στὸ μέτωπο. Τὶς Κυριακὲς καὶ μετὰ τὸ σχόλασμα ἔβλεπε κανεὶς ἐργάτες νὰ δουλεύουν ἐθελοντικὰ γιὰ τὸ χτίσιμο νέων σχολείων καὶ νοσοκομείων.

Στὴ Βιλανουέβα ὑ Γκελτροὺ ὑπῆρχε ἕνα ἐργοστάσιο ἐλαστικοῦ ποὺ ἀπασχολοῦσε 1.500 ἐργάτες. Ὁ Pirelli ὁ Ἰταλὸς ἰδιοκτήτης, εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ χώρα καὶ οἱ ἐργάτες συνέχισαν τὴν παραγωγὴ σὲ κολλεκτιβικὴ βάση. Σὲ μιὰ συνέλευση τοῦ προσωπικοῦ ἀποφάσισαν νὰ μειώσουν τὶς

ὥρες ἐργασίας σὲ 40 τὴ βδομάδα. Καθὼς ὅμως τὸ μέτωπο χρειαζόταν ἐλαστικὰ καὶ ἄλλα προϊόντα τοῦ ἐργοστασίου, οἱ ἐργάτες αὔξησαν ἐθελοντικὰ τὶς ὧρες σὲ 48 τὴ βδομάδα. Ὅσο ἡ ἐπιχείρηση ἦταν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, οἱ ἐργάτες δὲν θὰ συμφωνοῦσαν ἐθελοντικὰ μὲ ἕνα τέτοιο μέτρο· Ἐπειδὴ ὅμως δὲν χρειάζονταν πιὰ νὰ ὑπακούουν σὲ κανέναν κύριο, πρόσφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους ἐθελοντικὰ στὴν κοινότητα.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ καλύτερη παιδεία.

Ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς στὴν Ἀραγωνία

Νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι ἦταν τὸ σύνθημα τῶν ἀγροτῶν τῆς Ἀραγωνίας. Μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης στὴ Μπαρτσελώνα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες δημιουργήθηκε παντοῦ στὴν Ἱσπανία ἀντιφασιστικὸς στρατός. Μιὰ 6δομάδα μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου εἶχαν ἤδη ὀργανωθεῖ τρεῖς ἀναρχικὲς φάλαγγες. Ἡ δύναμη μιᾶς φάλαγγας ἀντιστοιχοῦσε σὲ αὐτὴ μιᾶς μεραρχίας. Οἱ ἀναρχικὲς φάλαγγες μπῆκαν στὴν Ἀραγωνία μέχρι τὴν πόλη Χουέσκα. Τὴν πρώτη φάλαγγα τὴν ὁδηγοῦσε ὁ γνωστὸς ἀναρχικὸς Μπουεναβεντούρα Ντουρούτι.

Ἡ προέλαση τοῦ ἀναρχικοῦ στρατοῦ σταμάτησε στὴ Χουέσκα καὶ μετατράπηκε σὲ πόλεμο χαρακωμάτων. Τὶς μάχες τῶν ὁδοφραγμάτων στὶς πόλεις τὶς διαδέχτηκε ὁ πόλεμος στὰ χαρακώματα τοῦ μετώπου. Στὴ θέση τῶν αὐτοσχέδιων ἐνεργειῶν ἔπρεπε νὰ μπεῖ ἡ πολεμικὴ στρατηγική. Τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα ἐξελισσόταν σὲ ἐμφύλιο πόλεμο·

Παντοῦ ὅπου προχωροῦσαν οἱ ἀντιφασιστικὲς φάλαγγες, γίνονταν βαθιὲς κοινωνικὲς ἀλλαγές. Ἡ Ἀραγωνία ἦταν ἀνέκαθεν προπύργιο τοῦ ἀναρχισμοῦ. Γιὰ τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῆς Ἀραγωνίας ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση ἦταν ζήτημα ὕπαρξης. Οἱ ἀγρότες προχώρησαν μὲ θρησκευτικὸ ζῆλο στὴν ἀνακήρυξη τοῦ «φιλελεύθερου κομμουνισμοῦ». Ὁ κολλεκτιβισμὸς ἦταν γνωστὸς ἀπὸ παλιὰ στὴν Ἀραγωνία.

Οἱ κοινωνικὲς ἀλλαγὲς μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου ἔγιναν χωρὶς διαταγὴ ἀπὸ πάνω, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄμεση ἐπέμβαση τοῦ λαοῦ. Τετρακόσια πενήντα χωριὰ εἰσήγαγαν μιὰ νέα κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ τάξη. Περισσότεροι ἀπὸ μισὸ ἑκατομμύριο ἀγρότες ἄλλαξαν ἐθελοντικὰ τὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας τους, τὸν τρόπο ἐργασίας καὶ τὸ κοινωνικὸ καθεστώς. Τὸ νέο σύστημα δὲν ἦταν ἑνιαῖο.

Κανένας δὲν ἐξαναγκαζόταν νὰ μπεῖ στὴν κολλεκτίβα. Κολλεκτίβες ὑπῆρχαν πολλῶν εἰδῶν: ἀπὸ τὴν ἁπλὴ συνεργασία ἀνεξάρτητων ἀγροτῶν μέχρι τὴν πλήρη κοινότη-

τα παραγωγῆς. Κάθε χωριὸ ὀργανωνόταν μὲ τὸν δικό του τρόπο. Πολλὲς φορὲς οἱ γείτονες ἔφτιαχναν ὁμάδες ἐργασίας ἀπὸ 5 ἢ 10 ἄτομα καὶ πήγαιναν μαζὶ τὸ πρωΐ στὴ δουλειά. Ἡ κολλεκτίβα μοίραζε τὴ γῆ στὶς ὁμάδες ἐργασίας. Κάθε μέλος κρατοῦσε ἕνα βιβλίο παραγωγῆς. Ἐκεῖ καταγράφονταν οἱ προσφερόμενες ὑπηρεσίες καθὼς καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ζῶα ποὺ συνεισέφερε κάθε μέλος.

Κατὰ κανόνα γίνονταν στὰ χωριὰ γενικὲς συνελεύσεις, ὅπου οἱ ἀγρότες ἀποφάσιζαν νὰ ἱδρύσουν μιὰ κολλεκτίβα. Ἡ γῆ χαρακτηριζόταν σὰν κοινοτικὴ ἰδιοκτησία. Τὰ προϊόντα τὰ ἔφερναν στὸ κοινοτικὸ κατάστημα. Ἡ συνέλευση τῶν ἀγροτῶν ἀποφάσιζε τί θὰ ἔμενε στὸ χωριὸ καὶ τί θὰ ἀνταλλασσόταν μὲ ἄλλα προϊόντα.

Οἱ κολλεκτίβες ἀποτελοῦσαν περιφερειακὲς ἑνώσεις. Ἡ περιφερειακὴ ἕνωση ἦταν ἕνα οἰκονομικὸ κέντρο ὅπου συγκεντρώνονταν τὰ προϊόντα τῆς ἀνταλλαγῆς ἀπὸ ὁλόκληρη τὴν περιφέρεια. Ὑπῆρχε ἕνα οἰκονομικὸ συμβούλιο γιὰ ὁλόκληρη τὴν περιφέρεια. Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν περισσότερων προϊόντων γινόταν ἀπὸ κολλεκτίβα σὲ κολλεκτίβα ἢ ἀπὸ μιὰ περιφερειακὴ ἕνωση σὲ ἄλλη· Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι χωρὶς λόγο πολύπλοκη. Οἱ ἀγρότες τῆς Ἀραγωνίας ἦταν ἐχθροὶ τῆς κρατικῆς οἰκονομίας. Τὰ χωριὰ ἤθελαν νὰ εἶναι οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητα καὶ νὰ ἀνταλλάσσουν τὰ προϊόντα μεταξύ τους. Τὰ χωριὰ τῆς Ἀραγωνίας ἀντάλλασσαν τὰ δημητριακά τους μὲ τὸ ρύζι τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Ταραγκόνα. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἐχθροὶ τῆς προγραμματικῆς οἰκονομίας. Ἀργότερα οἱ κολλεκτίβες ἀποφάσισαν σὲ ἕνα συνέδριο νὰ μεταβιβάσουν στὸ οἰκονομικὸ συμβούλιο τῆς Ἀραγωνίας ἁρμοδιότητες γιὰ ὁρισμένα γενικὰ θέματα ὁλόκληρης τῆς περιοχῆς.

Τὸ ἀνώτατο οἰκονομικὸ συμβούλιο τῆς Ἀραγωνίας ἦταν ὑπεύθυνο γιὰ τὶς συγκοινωνίες, τὴν κατασκευὴ ὑπεραστικῶν δρόμων καὶ ἀνέλαβε τὴν τοποθέτηση τηλεφωνικῶν γραμμῶν. Οἱ κολλεκτίβες τῆς περιοχῆς τῆς πόλης Μπαρμπάστρο τροφοδότησαν ἐπὶ ἐννέα μῆνες τὶς ἀντιφασιστικὲς φάλαγγες ποὺ πολεμοῦσαν στὴν περιοχὴ τῆς Σαραγκόσα. Τελικὰ οἱ

ἀγρότες δὲν μποροῦσαν νὰ καλύψουν τὶς δικές τους ἀνάγκες. Τότε μόνο ζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς κυβέρνησης.

Πρωτοπόροι στὴν κολλεκτιβοποίηση ἦταν οἱ συνδικαλιστές. Τὰ σοσιαλιστικὰ συνδικάτα ἀποτελοῦσαν μειονότητα. Συνεργάστηκαν ὅμως στὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἑφτὰ μῆνες μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὸ συνέδριο τῶν ἐλεύθερων κοινοτήτων ἀπαίτησε ἀπὸ τὴ δημοκρατικὴ κυβέρνηση τὴ νομικὴ ἀναγνώριση τῆς ἀπαλλοτρίωσης. Οἱ κολλεκτίβες καθαυτὲς δὲν χρειάζονταν νομικὴ ἀναγνώριση· στηρίζονταν στὴν ἐθελοντικὴ συνεργασία τῶν ἀγροτῶν· Ὁ κολλεκτιβισμὸς δὲν ἦταν ὑπόθεση τῆς νομοθεσίας. Στηριζόταν στὴν ἐλεύθερη συμφωνία.

Οἱ σοσιαλιστὲς συνεργάστηκαν στὴν κολλεκτιβοποίηση μὲ τοὺς ἀναρχικοὺς σὲ πολλὰ χωριά. Τὸ προεδρεῖο τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἱσπανίας ὅμως ἀπέφευγε νὰ πάρει καθαρὴ θέση ἀπέναντι στὶς κολλεκτίβες. Τὸ κόμμα ἀνεχόταν τὴν κολλεκτιβοποίηση, ἀλλὰ δὲν τὴν προπαγάνδιζε. Οἱ κομμουνιστὲς δὲν συμμετεῖχαν στὴν κολλεκτιβοποίηση. Δὲν εἶχαν πάρει ὑποδείξεις ἀπὸ τὴ **Μόσχα**. Ὅταν ἀργότερα ἔφτασαν τὰ συνθήματα τῆς **Μόσχας**, καταπολεμοῦσαν τὸν κολλεκτιβισμό. Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι ἐφάρμοζαν ἐξαναγκαστικὰ τὸν κολλεκτιβισμὸ στὴν **ΕΣΣΔ**, οἱ Ἱσπανοὶ κομμουνιστὲς καταπολεμοῦσαν τὶς ἐλεύθερες κολλεκτίβες τῶν ἀναρχικῶν.

Ὁ Στάλιν εἶχε ἀποτρέψει τὸν Λάργκο Καμπαλέρο ἀπὸ ἐπαναστατικὲς ἀλλαγές. Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα τῆς Ἱσπανίας εἶχε λίγους ὀπαδοὺς ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς ἐργάτες. Τὸ ἀποτελοῦσαν κυρίως διανοούμενοι, ἀξιωματικοὶ καὶ μικροαστοί· Αὐτὲς οἱ κοινωνικὲς τάξεις ὅμως ἀντιδροῦσαν στὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἕνα χρόνο μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα παρουσίασε ἕνα ἀγροτικὸ πρόγραμμα ποὺ ἀναγνώριζε τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τῆς γῆς. Τὸ πρόγραμμα ἀπέρριπτε τὴν κολλεκτιβοποίηση καὶ ὑποστήριζε τὴ δημιουργία ἀγροτικῶν παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν.

Οἱ κομμουνιστὲς πίστευαν πὼς μὲ αὐτὴ τὴν πολιτικὴ θὰ

κέρδιζαν τοὺς μεσαίους κτηματίες καὶ τοὺς μικροαστούς.

Σύμφωνα μὲ μιὰ ἱσπανικὴ παροιμία ὑπάρχουν δάση χωρὶς δέντρα καὶ ποτάμια χωρὶς νερό. Ἡ παροιμία δὲν εἶναι ὑπερβολική, ἂν τὴν ἐφαρμόσει κανεὶς σὲ ὁρισμένα κομμάτια τῆς ἱσπανικῆς γῆς. Στὴν Ἀραγωνία μπορεῖς νὰ διασχίσεις μεγάλες ἐκτάσεις χωρὶς νὰ συναντήσεις οὔτε δέντρο οὔτε νερό. Ἀγροκτήματα χωρὶς κήπους λαχανικῶν καὶ χωρὶς ζῶα καὶ ὁλόκληρα χωριὰ χωρὶς νερὸ δὲν εἶναι σπάνια. Νεροκουβαλητὲς κατεβάζουν στὸ χωριὸ τὸ πολύτιμο ὑγρό.

Στὴ μέση μιᾶς πλατιᾶς στέπας βρίσκεται μιὰ εὔφορη κοιλάδα καὶ στὸ κέντρο της ἡ μικρὴ πόλη Ἀλκανίζ. Ἐδῶ κατοικοῦν 8.000 μικρογεωργοί. Ὁ πληθυσμὸς γνώριζε ἀπὸ παλιὰ τὶς ἀντιαυταρχικὲς ἰδέες. Γῆ καὶ ἐλευθερία ἦταν οἱ δυὸ μεγάλες ἐπιθυμίες τῶν ἀγροτῶν, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη ὅτι ἡ γῆ πρέπει νὰ ἀνήκει σὲ αὐτοὺς ποὺ τὴν καλλιεργοῦν.

Τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν συνδικαλιστὲς καὶ προσχώρησαν στὶς τοπικὲς κολλεκτίβες, ποὺ συγκέντρωναν 6.000 μέλη.

Ἡ Ἀλκανίζ πρόσφερε τὸ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῆς συνύπαρξης καπιταλιστικῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ ἄλλο. Οἱ «ἀτομιστὲς» ἢ ὀπαδοὶ τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας ἔχαναν τὶς δουλειές τους ὅπως καὶ πρίν. Ἀνάμεσά τους ὑπῆρχαν ἀγρότες, βιοτέχνες καὶ ἔμποροι. Συνήθως δὲν ἀπασχολοῦσαν ἐργάτες ἢ ὑπαλλήλους· ἐργάζονταν μὲ τοὺς γιοὺς καὶ τὶς κόρες τους. Παράλληλα εἶχε δημιουργηθεῖ ἡ μεγάλη κολλεκτιβικὴ οἰκονομία. Σὲ αὐτὴ ἀνῆκαν ἡ ὕδρευση καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς τῆς πόλης· ὀργάνωνε τὶς ἀγροτικὲς ἐργασίες, ἵδρυσε ἕνα κοινοτικὸ σφαγεῖο καὶ ἕνα ἀρτοποιεῖο, ἄλεθε τὸ στάρι στὸν κολλεκτιβοποιημένο ἀλευρόμυλο καὶ παρήγαγε ὅλα τὰ τρόφιμα καὶ τὰ χρήσιμα ἀντικείμενα γιὰ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχαν τοπικὲς πρῶτες ὕλες.

Ἡ κοινὴ ἀποθήκη ἐγκαταστάθηκε στὴν ἐκκλησία ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος κατάλληλος χῶρος στὸ χωριό. Ὅλα τὰ προϊόντα ἦταν ταξινομημένα κατὰ τμήματα ὅπως σὲ μιὰ

μοντέρνα ἀγορά. Στὸ παλιὸ ἱερὸ ἐγκαταστάθηκε ἕνα ἐργαστήριο παραγωγῆς μπισκότων. Ὁ πόλεμος ὁδήγησε σὲ ἔλλειψη τροφίμων. Τὸ ψωμὶ καὶ τὰ ζυμαρικὰ δίνονταν μὲ δελτίο. Ἡ κολλεκτίβα συγκέντρωσε ἀπὸ τὴ δική της παραγωγὴ 36 τόνους ἐλαιόλαδο. Ἕνα μέρος καταναλώθηκε στὸ χωριὸ καὶ τὸ ὑπόλοιπο ἀνταλλάχτηκε μὲ ἄλλα προϊόντα.

Μεγάλη πρόοδο σημείωσε ἡ κολλεκτίβα στὴν παιδεία. Πρὶν ἡ ἐκπαίδευση ἦταν προνόμιο τῶν παιδιῶν τῶν πλουσίων. Τὰ πράγματα ἄλλαξαν τώρα. Κάθε παιδὶ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ πάει στὸ σχολεῖο.

Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας διατήρησαν τὸ παλιὸ ἰσπανικὸ ἔθιμο τῆς ἐπίσκεψης τοῦ καφενείου καὶ ἔφτιαξαν ἕνα κολλεκτιβικὸ καφενεῖο. Τὰ τρόφιμα καὶ τὰ ροῦχα τὰ ἔπαιρναν δωρεάν. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ κάθε μέλος ἔπαιρνε πέντε πεσέτες τὴ βδομάδα γιὰ ἔξοδα κινηματογράφου, καφενείου, τσιγάρα καὶ ἄλλα «μικρὰ ἐλαττώματα». Μικρὲς ποσότητες καπνοῦ μοιράζονταν δωρεάν.

Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας δούλευαν σκληρά. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεξάρτητοι ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ δουλεύουν πολὺ καὶ ἀποπάνω εἶχαν καὶ τὶς φροντίδες γιὰ τὸ αὔριο, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἦταν ἀπαλλαγμένα τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας. Ἡ κολλεκτίβα φρόντιζε σὰ μεγάλη οἰκογένεια γιὰ ὅλα τὰ μέλη της.

«Πῶς εἶναι δυνατό; Διατηροῦν λοιπὸν καὶ οἱ ἀναρχικοὶ στρατόπεδα συγκεντρώσεως; Φαίνεται πὼς δὲν γίνεται χωρὶς βία στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὅσο οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι ὅπως σήμερα, ἡ βία θὰ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ πειθαρχοῦν.»

Αὐτὰ τὰ λόγια μοῦ εἶπε ὁ συνοδός μου καθὼς πηγαίναμε στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῆς F.A.I. Τὸ στρατόπεδο βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν Ἀλκανὶζ καὶ στὴν Τερουέλ. Τὴ γειτονικὴ πόλη Τερουὲλ τὴν κατεῖχαν οἱ φασίστες. Ἀπὸ τὴν Τερουὲλ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Φράνκο ὀργάνωναν δολιοφθορὲς στὴ δημοκρατικὴ περιοχή. Οἱ ἀναρχικοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν ἀλλιῶς παρὰ νὰ κλείσουν τοὺς φασίστες σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κρατούμενους τοῦ στρατόπεδου εἶναι αἰχμάλωτοι πολέμου. Μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι πολέμησαν ἐνάντια στὴ δημοκρατία.

Τὸ στρατόπεδο βρίσκεται σὲ μιὰ ἔρημη ἄγονη περιοχή. Ὄχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ δῶ σηκώνονται οἱ λόφοι τῆς Τερουέλ.

Οἱ κρατούμενοι ζοῦν σὲ παράγκες ποὺ τὶς ἔχτισαν μαζὶ μὲ τοὺς φύλακές τους. Τοῖχοι καὶ ἀγκαθωτὸ σύρμα δὲν ὑπάρχουν. Οἱ κρατούμενοι μποροῦν νὰ κινοῦνται ἐλεύθερα. Οἱ φύλακες ζοῦν κάτω ἀπὸ τὶς ἴδιες συνθῆκες, τρῶνε τὸ ἴδιο φαγητὸ καὶ κοιμοῦνται σὲ ξυλοκρέβατα ὅπως καὶ οἱ κρατούμενοι. Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σὲ κρατούμενους καὶ φύλακες εἶναι φιλικές.

Μπροστὰ σὲ μιὰ παράγκα κάθεται ἕνας νεαρὸς κρατούμενος. Ἐπειδὴ οἱ φύλακες δὲν φορᾶνε στολὴ καὶ διακριτικὰ καὶ δὲν φαίνεται νὰ κρατοῦν ὅπλα, δὲν μπορεῖς νὰ ξέρεις ἂν ἔχεις νὰ κάνεις μὲ φύλακα ἢ κρατούμενο.

«Εἶμαι κρατούμενος», μοῦ λέει ὁ νεαρός. «Τὸ ὄνομά μου εἶναι Μπενεντίκτο Βαλές. Ἀνῆκα στὴν Καθολικὴ Δράση, τὸ κόμμα τοῦ Ζὶλ Ρόμπλες.»

«Πόσον καιρὸ εἶσαι ἐδῶ;»

«Τρεῖς μῆνες. Σήμερα δὲν πῆγα στὴ δουλειά, γιατὶ δὲν αἰσθάνομαι καλά.»

«Σοῦ ἐπιτρέπουν νὰ δέχεσαι ἐπισκέψεις;»

Ὁ Μπενεντίκτο Βαλὲς μὲ κοίταξε ἔκπληκτος. Φαινόταν σὰ νὰ μὴν εἶχε καταλάβει τὴν ἐρώτησή μου. Ἔγινα πιὸ σαφής.

«Ἐννοῶ», εἶπα, «ἂν τὸ ἐπισκεπτήριο εἶναι περιορισμένο καὶ οἱ φύλακες παρακολουθοῦν τὴ συζήτηση.»

«Τέτοια δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ. Ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου ἔρχεται κάθε Κυριακὴ πρωί. Μετὰ πηγαίνουμε στὰ χωράφια.»

«Χωρὶς φύλακες;»

«Φυσικά. Ὅταν ἔρχεται ἡ ἀρραβωνιαστικιά, θέλει κανεὶς νὰ εἶναι μόνος μαζί της.»

«Δὲν ἀμφιβάλλω γιὰ τὸ ὅτι θέλει. Μπορεῖ ὅμως;»

«Κανένας δὲν μᾶς ἐμποδίζει.»

Σὲ σύγκριση μὲ τὰ γνωστὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, τοῦτο τὸ στρατόπεδο τῆς F.A.I. μοῦ φάνηκε σὰν τόπος παραθερισμοῦ. Φαγητὸ ὑπῆρχε στὸ στρατόπεδο ἄφθονο. Οἱ κρατούμενοι δὲν εἶχαν λόγο νὰ παραπονοῦνται. Μαζὶ μὲ τοὺς φύλακες ἔτρεφαν γουρούνια, κότες καὶ κουνέλια. Τοὺς ἔλειπε ὅμως τὸ νερό. Τὸ πόσιμο νερὸ τὸ ἔφερναν μὲ βυτία.

Τὸ στρατόπεδο τὸ ἐγκατέστησαν σὲ αὐτὸ τὸ μέρος, γιατὶ ἐδῶ εἶχαν ἀρχίσει ἐργασίες γιὰ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς ἀρδευτικοῦ συστήματος. 180 κρατούμενοι καὶ 125 ἐλεύθεροι ἐργάτες ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα τῆς 'Αλκανὶζ ἀπασχολοῦνταν στὸ ἔργο. Ἄνοιγαν κανάλια, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἔφερναν τὸ νερὸ ἀπὸ ἕνα φράγμα. Κρατούμενοι καὶ ἐλεύθεροι ἐργάτες ἐργάζονταν ἐννέα ὧρες τὴν ἡμέρα. Ἐπειδὴ ἡ 'Αλκανὶζ βρίσκεται ἀρκετὰ μακριά, ἔμεναν καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἐργάτες ὁλόκληρη τὴ βδομάδα στὸ στρατόπεδο. Μόνο τὴν Κυριακὴ πήγαιναν στὰ σπίτια τους.

Τὸ ἀρδευτικὸ σύστημα τὸ ἐπεξεργάστηκε ἕνα νεαρὸ μέλος τῆς κολλεκτίβας τῆς 'Αλκανίζ. Λίγες μέρες μετὰ τὴν κατατρόπωση τῶν φασιστῶν ὑπέβαλλε τὸ σχέδιό του στὴ συνέλευση τῆς κολλεκτίβας. Τὸ σχέδιο ἔγινε δεκτό. Ὅλα τὰ ἄγαμα μέλη τῆς κολλεκτίβας πῆραν μέρος στὸ ἔργο. Μηχανικοὶ δὲν ὑπῆρχαν. Ὑπῆρχαν ὅμως μερικοὶ νεαροὶ ἐργάτες ποὺ εἶχαν μάθει λίγη Φυσικὴ καὶ λίγα Μαθηματικὰ στὴ Μπαρτσελώνα. Τώρα τοὺς δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ κάνουν ὠφέλιμη χρήση τῶν γνώσεών τους. Προμηθεύτηκαν βιβλία, κάλεσαν ἕναν τεχνικὸ ἀπὸ τὴν Μπαρτσελώνα καὶ ἄρχισαν τὴ δουλειά.

Στὸ χωριὸ Καλάντα ψυχὴ τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἡ νεολαία. Ὅλες οἱ ἀλλαγὲς ποὺ ἔγιναν μετὰ τὴν 19η 'Ιουλίου, ὀφείλονταν στὴ νεολαία.

Καθὼς πλησιάζαμε στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, ἀκούγαμε τὸ ἐπαναστατικὸ τραγούδι τῆς 19ης 'Ιουλίου. Ἡ ἐπωδός:

«Στὰ ὁδοφράγματα! Στὰ ὁδοφράγματα!

Τὰ πάντα γιὰ τὴ νίκη τοῦ λαοῦ!»

ἀκουγόταν σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἱσπανία. Στὴν Καλάντα ἡ νεολαία εἶχε καὶ μερικοὺς δίσκους μὲ τὸν παλιὸ ὕμνο τῶν

ἀναρχικῶν «Hijo del Pueblo» (Παιδὶ τοῦ λαοῦ), ποὺ θύμιζε τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνες τοῦ προηγούμενου αἰώνα.

Ἡ νεολαία τῆς Καλάντας ἔχτισε στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ μιὰ ἐπιβλητικὴ βρύση. Σὲ μιὰ πλάκα εἶχαν χαραχτεῖ τὰ ἀρχικὰ «F.A.I. - C.N.T. καὶ J.J.L.L.» «Φιλελεύθερη Νεολαία). Ἡ βρύση ἦταν τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ. Χτίστηκε μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα τῆς συναδελφικότητας, μὲ τὸ ὁποῖο πολλοὺς αἰῶνες πρὶν οἱ Καταλανοὶ εἶχαν χτίσει τὶς γοτθικὲς ἐκκλησίες τους.

Ἀπὸ τοὺς 4.500 κατοίκους οἱ 3.500 ἀνῆκαν στὴν ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ ὀργάνωση. «Ἀμέσως μετὰ τὸ κίνημα», ὅπως ἔλεγαν, καὶ ἐννοοῦσαν μ' αὐτὸ τὴν 19η Ἰουλίου καὶ τὶς ἑπόμενες ἡμέρες, «κατάργησαν τὴν παλιὰ κοινωνικὴ τάξη καὶ τὴν ἀντικατέστησαν μὲ τὸν κολλεκτιβισμό». Τὸ χρῆμα καταργήθηκε φυσικὰ καὶ ὅλα ἀναδιοργανώθηκαν σύμφωνα μὲ σοσιαλιστικὲς ἀρχές. Πρὶν ἀπὸ τὸ «κίνημα» στὸ χωριὸ ὑπῆρχαν μόνο ἀναρχικοί. Μετὰ οἱ ἀναρχικοὶ εὐνόησαν τὴν δημιουργία σοσιαλιστικῶν καὶ ρεπουμπλικανικῶν ὁμάδων.

Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας ζοῦν εἰρηνικὰ μὲ τοὺς ἀνεξάρτητους. Τὸ χωριὸ ἔχει δυὸ καφενεῖα. Τὸ ἕνα ἀνήκει στὴν κολλεκτίβα. Ἐκεῖ πίνουν τὰ μέλη τὸν καφέ τους δωρεάν. Στὸ ἄλλο καφενεῖο οἱ ἀνεξάρτητοι πληρώνουν τὸ καφέ τους.

Τὸ κύριο προϊὸν τοῦ τόπου εἶναι τὸ ἐλαιόλαδο. Τὸν προηγούμενο χρόνο ἡ παραγωγὴ ἔφτασε τοὺς 1.750 τόνους. Καλλιεργοῦν ἐπίσης πατάτες, δημητριακά, φροῦτα καὶ ἀμπέλια. Ἡ συνδικαλιστικὴ διοίκηση διαχειρίζεται μὲ περίσκεψη τὰ χρήματα. Τὰ πλεονάσματα τῆς κολλεκτίβας μεταβιβάζονται στὴν κοινότητα. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ βρίσκονται 23.000 πεσέτες στὸ ταμεῖο τῆς κοινότητας.

Μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση βελτιώθηκε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἀγρότες δὲν εἶχαν πρὶν χρήματα οὔτε γιὰ νὰ ξυριστοῦν μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα. Ἡ κολλεκτίβα ἔφτιαξε τώρα ἕνα κουρεῖο, ὅπου μποροῦν νὰ ξυρίζονται τὰ μέλη δωρεὰν δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα. Κάθε μέλος παίρνει πέντε λίτρα κρασὶ τὴ βδομάδα. Κάθε μέρα μοιράζονται σὲ σαράντα ἄτομα ροῦχα. Ὁ καθένας παίρνει ὅ,τι χρειάζεται. Ὁ για-

τρὸς καὶ τὰ φάρμακα εἶναι δωρεάν. Ἡ κολλεκτίβα πληρώνει ἀκόμη καὶ τὰ γραμματόσημα.

Ἡ κολλεκτίβα εἶναι ὑπερήφανη γιὰ τὸ νέο σχολεῖο Φερὲρ* ποὺ στεγάστηκε στὸ παλιὸ μοναστήρι. Πρὶν ὑπῆρχαν στὸ χωριὸ μόνο ὀχτὼ δάσκαλοι ποὺ ἐπαρκοῦσαν μόνο γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν πλουσίων. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου ἡ κατάσταση ἄλλαξε. Ἡ κολλεκτίβα εἶδε στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα καθήκοντά της. Ἀπὸ τὸ συνδικάτο τῶν δασκάλων στὴ Μπαρτσελώνα ζήτησε ὀχτὼ δασκάλους. Συγκεντρώθηκε σχολικὸ ὑλικό, θρανία καὶ καθίσματα κατασκευάστηκαν δωρεὰν ἀπὸ μέλη τῆς κολλεκτίβας. Τὰ 1.233 παιδιὰ τοῦ χωριοῦ μποροῦσαν νὰ πᾶνε τώρα ὅλα στὸ σχολεῖο. Τὰ παιδιά, ποὺ οἱ πατέρες τους βρίσκονταν στὸ μέτωπο, ἔπαιρναν συσσίτιο στὸ σχολεῖο. Ὅσα εἶχαν καλὴ ἐπίδοση στὰ μαθήματα στέλνονταν στὸ Γυμνάσιο στὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, στὴν Κάσπε, μὲ ἔξοδα τῆς κολλεκτίβας.

Τὸ συνδικαλιστικὸ κοινοτικὸ συμβούλιο ἀποφάσισε νὰ καταργηθοῦν τὰ νοίκια γιὰ τὰ σπίτια. Τὰ σπίτια τὰ διαχειρίζεται ἡ κοινότητα, ἡ ὁποία ἀναλαμβάνει καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἐπισκευῶν. Τὸ νερὸ καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ εἶναι δωρεὰν ὄχι μόνο γιὰ τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀνεξάρτητους. Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας θέλουν νὰ ἀπωθήσουν τὸν ἐγωϊσμὸ τοῦ καπιταλιστικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος μὲ τὸν ἀλτρουϊσμὸ τῆς νέας κοινωνικῆς τάξης. Ὅσοι βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα ὠφελοῦνται ἐξίσου ἀπὸ τὴ νέα κατάσταση καὶ τρέφουν μεγάλες συμπάθειες γιὰ τὸ νέο πείραμα.

Οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες ἐκτελοῦνται μαζικά. Ὁμάδες ἀποτελούμενες ἀπὸ δέκα ἄτομα τραβοῦν κάθε πρωὶ γιὰ τὴ δουλειά. Ὅλοι αἰσθάνονται σὰ μέλη μιᾶς μεγάλης οἰκογένειας. Οἱ ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὸ μέτωπο στέλνουν τὶς οἰκονομίες τους ἀπὸ τὸ μισθό τους ὄχι στοὺς συγγενεῖς τους,

---

* Φερὲρ (FERRER): 1859 - 1909, ἐπαναστάτης μὲ παιδαγωγικὴ δράση. (Σ.τ.Μ.).

ἀλλὰ στὴν κολλεκτίβα. Αὐτὴ εἶναι ἡ κοινὴ οἰκογένεια ποὺ φροντίζει γιὰ ὅλους.

Ἀπὸ τοὺς 4.000 κατοίκους τοῦ χωριοῦ Ἀλκορίζ οἱ 3. 700 μπῆκαν ἐθελοντικὰ στὴν κολλεκτίβα. Πρωτεργάτης τοῦ κολλεκτιβισμοῦ σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ ἦταν ὁ νεαρὸς δικηγόρος Χαΐμ Ντεντέν, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸν φιλελευθερισμὸ στὸν ἀναρχισμό. Τὴν οἰκογενειακή του ἰδιοκτησία τὴν ἔθεσε στὴ διάθεση τῆς κολλεκτίβας. «Οἱ δικηγόροι δὲν χρειάζονται στὸ νέο καθεστὼς» εἶπε ὁ Χαΐμ Ντεντὲν καὶ ἀφοσιώθηκε στὸ ἐπάγγελμα τοῦ δάσκαλου. Ἡ νέα κοινότητα ὀργανώθηκε πάνω σὲ φιλελεύθερη κομμουνιστικὴ βάση. Κρασὶ καὶ λαχανικὰ μοιράζονταν δωρεάν. Ἐπειδὴ ὑπῆρχε ἔλλειψη κρέατος, δίνονταν 150 γραμμάρια κατ' ἄτομο τὴν ἡμέρα. Μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ κομμουνισμοῦ δόθηκαν σὲ κάθε μέλος ἕνα γουρούνι καὶ δυὸ κότες γιὰ ἐκτροφὴ καὶ οἰκογενειακὴ κατανάλωση. Ἡ ἐκτροφὴ κουνελιῶν ἦταν ἐλεύθερη.

Τὸ χρῆμα καταργήθηκε. Τὸ ἐμπόριο μὲ τὸν «ἔξω κόσμο» βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ κολλεκτιβικοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Τὸ συμβούλιο ἵδρυσε ἕνα ἐργοστάσιο ἀλλαντικῶν μὲ παραγωγὴ 500 κιλὰ τὴν ἡμέρα. Ἀλλαντικὰ ἔστελναν στὸ μέτωπο γιὰ τοὺς ἀγωνιστές. Ἱδρύθηκε ἐπίσης ἕνα μικρὸ ἐργοστάσιο ὑποδημάτων καὶ ἕνα ραφεῖο. Κάθε μέρα κατασκευάζονταν 50 ζευγάρια δερμάτινα καὶ 100 ζευγάρια πάνινα παπούτσια. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ στέλνονταν στὸ μέτωπο. Τὸ οἰκονομικὸ συμβούλιο ἀγόραζε μὲ τὰ χρήματα ποὺ ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν πώληση τῶν ἀλλαντικῶν ὑφάσματα ἀπὸ τὰ ὑφαντουργεῖα τῆς Καταλωνίας. Τὸ ραφεῖο ἔφτιανε δωρεὰν κοστούμια γιὰ τοὺς ἄνδρες καὶ φορέματα γιὰ τὶς γυναῖκες. Κανένας δὲν ἔπαιρνε μισθό, ἀλλὰ καὶ κανένας δὲν χρειαζόταν νὰ ἀγοράσει κάτι. Ὅ,τι χρειάζονταν, τὸ ἔπαιρναν δωρεὰν ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα.

«Πεῖτε μου, σύντροφοι! Ἂν ὁ καθένας πηγαίνει καὶ παίρνει ὅ,τι χρειάζεται, χωρὶς νὰ πληρώνει, δὲν γίνονται καταχρήσεις; Δὲν ὑπάρχουν ἄτομα ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν κατάσταση;»

«Ἐδῶ ὁ ἕνας γνωρίζει τὸν ἄλλο. Ξέρουμε πολὺ καλά, ποιός χρειάζεται καὶ ποιός δὲν τὸ χρειάζεται. Μέχρι τώρα δὲν εἴχαμε καμιὰ περίπτωση ἐγωϊστικῆς ἐνέργειας. Ὅποιος θὰ προσπαθοῦσε νὰ ἐξαπατήσει τὴν κολλεκτίβα, δὲ θὰ εἶχε θέση στοὺς κόλπους της. Θὰ ἦταν δαχτυλοδειχτούμενος. Ὁ καθένας θεωρεῖ τιμή του νὰ συνεργάζεται ἀνιδιοτελῶς γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόλου. Ὁ καθένας παίρνει ὅ,τι χρειάζεται, ἐφόσον ὑπάρχει. Ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἀμοιβαία. Ἐξάλλου κανένας δὲν ἐξαναγκάζεται νὰ μπεῖ στὴν κολλεκτίβα. Ὁ κομμουνισμός μας στηρίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας. Δὲν ἐπιβάλλουμε σέ κανένα τὸ νέο σύστημα. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἀσκήσει δημόσια κριτικὴ στὶς ἐνέργειές μας.»

Σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ ἡ ζωὴ κυλᾶ εἰρηνικά. Ὁ καθένας συμβάλλει ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις του καὶ παίρνει ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ἡ κομμούνα Ἀλκορίζ πιστοποιεῖ ὅτι εἶναι δυνατὸς ὁ ἀναρχικὸς κομμουνισμὸς χροποτκινικοῦ εἴδους.

Δημιουργήθηκε ὅμως μιὰ διαμάχη μὲ τὸ γειτονικὸ χωριὸ Ἀλμπαλάτε ντὲλ Λουτσαντόρ. Ἐκεῖ βρισκόταν τὸ ἠλεκτρικὸ ἐργοστάσιο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔπαιρνε ρεῦμα ἡ Ἀλκορίζ. Τὸ ἐργοστάσιο τὸ εἶχαν κολλεκτιβοποιήσει οἱ ἐργάτες, ποὺ ἀνῆκαν σὲ δυὸ ὀργανώσεις, στὴν ἀναρχικὴ C. N.T. καὶ στὴν σοσιαλιστικὴ U.G.T. Ἡ κολλεκτίβα αὐτὴ ἀπαιτοῦσε τὴν ἴδια τιμὴ ρεύματος ὅπως καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλκορίζ ἦταν πρόθυμοι νὰ συμβάλλουν στὰ ἔξοδα παραγωγῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀλλὰ νὰ μὴν πληρώνουν ὑπεραξία. Ἡ διαμάχη συνεχιζόταν.

Στὸ χωριὸ δὲν ὑπῆρχε πανδοχεῖο. Οἱ ξένοι φιλοξενοῦνταν στὸ νέο σχολικὸ κτίριο, ὅπου εἶχαν διαρυθμίσει μερικὰ δωμάτια γι' αὐτὸ τὸ σκοπό. Οἱ ἐπισκέπτες ἔτρωγαν στὸ κοινὸ ἑστιατόριο. Στὴν ἐκκλησία προβάλλονταν τρεῖς φορὲς τὴ βδομάδα κινηματογραφικὰ ἔργα. Ἀντὶ γιὰ ψαλμωδίες ἀκούγονταν τώρα ἐκεῖ ἐπαναστατικὰ τραγούδια. Ἄλλοτε μιλοῦσε ἐκεῖ ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ γιὰ τὴ μεταθανάτια

ζωὴ καὶ τὴν πίστη στὸ θεό. Σήμερα ὁ πρώην δικηγόρος Χαΐμ Νταντὲν μιλᾶ γιὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ καὶ τὴν πίστη στὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ κατεύθυνση ἀντιστράφηκε. Στὴν Ἀλχορὶζ πραγματοποιήθηκε ὁ πρωτοχριστιανισμός. Ὁ Τολστόι θὰ ἦταν εὐτυχισμένος μέσα σ' αὐτὴ τὴν κοινότητα τῆς ἐργασίας, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐπίγειας εὐτυχίας.

Μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ἀτομικὴ ἰδιοκτησία; «Ναί», ἀπαντοῦσαν οἱ μικρογεωργοὶ στὴν Μὰς ντὲ λὰ Μάτα....

Σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ ὑπῆρχε ἕνας ὑφαντουργός. Εἶχε μερικοὺς πρωτόγονους ἀργαλειοὺς καὶ ἀπασχολοῦσε 15 κορίτσια. Δὲν ζοῦσε ἄσχημα, εἶχε ὅμως, ὅπως ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίες, καὶ τὰ προβλήματά του.

Μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση τὸ ἐργοστάσιό του ἐνσωματώθηκε στὴν κολλεκτίβα. Τὸ χρῆμα καταργήθηκε, ἀλλὰ μαζὶ μ' αὐτὸ καταργήθηκαν καὶ οἱ μισθοί. Ὁ ὑφαντουργὸς δὲν χρειάζεται πιὰ νὰ πληρώνει τὶς ἐργάτριες, τὶς ἔχει ἀναλάβει ἡ κολλεκτίβα. Ἀλλὰ κι αὐτὸς δὲν ἔχει πιὰ τὰ προηγούμενα ἔσοδά του. Τὰ ὑφάσματά του δὲν τοῦ πληρώνονται.

«Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὸ νέο σύστημα τῆς κολλεκτιβοποίησης;»

«Δὲν ἀνήκω στοὺς ὀργανωτὲς τοῦ νέου συστήματος. Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, πρέπει νὰ πῶ πὼς μὲ παρέσυρε τὸ γενικὸ ρεῦμα. Συνηθίζει κανεὶς στὴ νέα κατάσταση. Ἔχω παραιτηθεῖ ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου. Δὲν ἦταν βέβαια ποτὲ μεγάλα. Τώρα δὲν ἔχω οἰκονομικὲς φροντίδες. Ἡ κολλεκτίβα μὲ ἀπάλλαξε ἀπ' αὐτές. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς οἱ ἄνθρωποι τῆς κολλεκτίβας μὲ συγκινοῦν. Ὅ,τι χρειάζομαι γιὰ νὰ ζήσω, τὸ παίρνω ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα. Ὁ γιός μου πηγαίνει μὲ ἔξοδα τῆς κολλεκτίβας στὸ Γυμνάσιο τῆς Κάσπε. Στὸ καπιταλιστικὸ σύστημα δὲν ἔκανα περισσότερα πράγματα.»

Σὰν αὐτὸν τὸν ὑφαντουργὸ συμβιβάστηκαν οἱ περισσότεροι ἐπαγγελματίες μὲ τὴ νέα κατάσταση τῶν πραγμάτων. Στὸ χωριὸ ὑπάρχουν 300 ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίες. Ὁ ὑ-

φαντουργός μπῆκε στὴν κολλεκτίβα ἐθελοντικά. Οἱ ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίες ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πουλᾶνε τὰ προϊόντα τους ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Αὐτὸ ὅμως δὲν τοὺς συμφέρει καὶ γι' αὐτὸ τὰ πουλᾶνε στὴν κολλεκτίβα. Ἐκεῖ ἔχουν ἕναν τρέχοντα λογαριασμό. Ἐκκαθάριση γίνεται κάθε μήνα. Ἡ ἀξία τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἀντικειμένων ποὺ ἔχουν ἀγοράσει ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα στὴ διάρκεια τοῦ μήνα ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ λογαριασμό τους καὶ τὸ ὑπόλοιπο τοὺς καταβάλλεται σὲ χρῆμα. Ἡ συναλλαγὴ γίνεται τίμια ὅπως μὲ ὁποιαδήποτε ἄλλη οἰκονομικὴ ἐπιχείρηση.

«Ἀπὸ τότε ποὺ οἱ ἀναρχικοὶ βρίσκονται στὴν ἐξουσία», μοῦ εἶπε ἕνας τεχνίτης, ἕνας ἐλεύθερος ἐπαγγελματίας, «ἡ τοπικὴ φυλακὴ εἶναι ἄδεια. Ἡ ἀστυνομία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ. Δὲν ὑπάρχουν ὁπλισμένα ὄργανα τῆς τάξης καὶ ὅμως ὅλα πᾶνε καλά. Ὁ καθένας ἔχει ὅ,τι χρειάζεται. Ἡ ἐλευθερία μας δὲν ἔχει ὑποστεῖ περιορισμούς. Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ νέα κατάσταση εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν παλιά. Ἐργάζομαι σὰν ἀνεξάρτητος τεχνίτης ὅπως καὶ πρίν. Δὲν μοῦ πείραξαν τὸ μικρό μου κατάστημα καὶ τὴ μικρή μου ἰδιοκτησία. Ὑπάρχει σήμερα μεγαλύτερη δημόσια ἀσφάλεια ἀπὸ πρίν.».

Στὶς ὄχθες τοῦ Ρίο Μάρτιν, ἑνὸς παραπόταμου τοῦ Ἴβηρου κοντὰ στὴν Τερουέλ βρίσκεται τὸ χωριὸ Ὀλιέτε. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἐδῶ δὲν ὑπῆρχαν ποτὲ «λίγοι πλούσιοι καὶ πολλοὶ φτωχοί». Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε στὴν πραγματικότητα αἰτία γιὰ ἀπαλλοτρίωση καὶ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ὁ καθένας εἶχε τὸ κομματάκι τῆς γῆς του ἢ τὸ καταστηματάκι του. Βιομηχανικὸ προλεταριάτο δὲν ὑπῆρχε.

Οὔτε πρόοδος ὑπῆρχε. Οἱ τρόποι παραγωγῆς ἦταν πρωτόγονοι, ἡ ἐργασία σκληρή, οἱ ὧρες ἐργασίας πολλὲς καὶ τὰ ἔσοδα μόλις ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν κάλυψη τῶν στοιχειωδέστερων ἀναγκῶν.

Καὶ ἐδῶ φύσηξε ὁ ἀέρας τῆς νέας ἐποχῆς. Πολλοὶ νέοι ἦταν πρὶν στὴ Μπαρτσελώνα καὶ ἄλλοι στὸ ἐξωτερικὸ καὶ εἶχαν ξαναγυρίσει στὸ χωριό. Εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὶς

νέες ἰδέες. Στὴ Μπαρτσελώνα εἶχαν συνδεθεῖ μὲ τὸ φιλελεύθερο ἐργατικὸ κίνημα. Εἶχαν μάθει τὴν ἰδεολογία τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τὶς ἀγωνιστικὲς μεθόδους τοῦ συνδικαλισμοῦ. Πίστευαν πὼς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φιλελεύθερων ἰδανικῶν θὰ ἔφερνε καὶ στὸν τόπο τους νέα ὤθηση στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ θὰ ἄνοιγε νέους πνευματικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς ὁρίζοντες.

Ὅταν στὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1936 ἔγινε γνωστὸ πὼς ὁ «Ἀφρικάνος», ὅπως ἔλεγαν τὸν Φράνκο, εἶχε σκηνοθετήσει τὸ πραξικόπημά του, μπῆκε στὸ χωριὸ νέα ζωή. Οἱ κάτοικοι συγκεντρώθηκαν στὴν πλατεία καὶ συζητοῦσαν ζωηρὰ γιὰ τὰ πολιτικὰ γεγονότα. Οἱ νέοι ἔλεγαν: «Ἡ ζωὴ ποὺ κάναμε μέχρι τώρα ἦταν γεμάτη μόχθο καὶ φτώχεια. Σπάνια τύχαινε νὰ εὐημερήσει κάποιος. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ἐργάζεται μόνος του. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ καταφέρει κανεὶς πολλὰ πράγματα στὴν ἐποχὴ τῆς σύγχρονης τεχνικῆς. Πρέπει νὰ ἐφαρμόσουμε τὶς μεθόδους τῆς σύγχρονης κοινότητας ἐργασίας, τὸν κολλεκτιβισμὸ καὶ τὴ συνεργασία, ὅπως ἐφαρμόζονται σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς χώρας μας καὶ στὸ ἐξωτερικό. Μόνοι μας μένουμε ἀδύνατοι καὶ φτωχοί. Ὅλοι μαζὶ ἀποκτοῦμε δύναμη καὶ εὐημερία.» Τὰ λόγια αὐτὰ εἶχαν ἀπήχηση. Γιὰ ἀπαλλοτρίωση δὲν ὑπῆρχε τίποτε. Μεγαλοκτηματίες καὶ κεφαλαιοῦχοι δὲν ὑπῆρχαν στὸ χωριό. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴ δημιουργία μιᾶς κολλεκτίβας. Ὁ καθένας προσφέρθηκε νὰ παραχωρήσει τὸ χωράφι του, τὰ ἐργαλεῖα του, τὰ ζῶα του ἢ τὰ μηχανήματά του, ἂν ἦταν τεχνίτης, στὴν κολλεκτίβα. Ὅλα αὐτὰ θὰ ἀποτελοῦσαν κοινὴ ἰδιοκτησία.

Τὸ εἶπαν καὶ τὸ ἔκαναν. Ἡ Ὀλιέτε ἔγινε μιὰ φιλελεύθερη οἰκονομικὴ κοινότητα. «Νομίζω πὼς ἐνεργήσαμε σωστά», μοῦ εἶπε ὁ πατέρας ἑνὸς νέου, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ δραστήρια μέλη τῆς κολλεκτίβας. «Ὅ,τι πετύχαμε στὸ μικρὸ διάστημα τῆς συνεργασίας, δὲν θὰ τὸ καταφέρναμε ποτὲ μὲ τὸν παλιὸ τρόπο. Ἔχουμε ἀρκετὴ τροφή. Ἡ κολλεκτίβα μοιράζει τὰ τρόφιμα δίκαια σὲ ὅλους. Κρασὶ παίρ-

νουμε ἕνα λίτρο τὴν ἡμέρα τὸ ἄτομο. Μόνο γάλα ὑπάρχει λίγο. Τὸ παίρνουμε μὲ συνταγὴ τοῦ γιατροῦ. Οἱ στρατιῶτες ἀπὸ τὸ μέτωπο ἔχουν στείλει στὴν κολλεκτίβα 5.000 πεσέτες ἀπὸ τὶς οἰκονομίες του· Ἡ κολλεκτίβα φροντίζει ὑποδειγματικὰ γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν ἀγωνιστῶν.»

Ἡ κολλεκτίβα εἶναι ὑπερήφανη γιὰ τὸ νέο ἀνθρακωρυχεῖο. Κοντὰ στὸ χωριὸ ἀνακαλύφθηκε ἕνα μικρὸ κοίτασμα ἄνθρακα. Ἕνας νεαρὸς ἀναρχικὸς εἶχε ἐργαστεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας σὰν πολιτικὸς πρόσφυγας στὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Βελγίου. Τώρα ἦταν ὁ εἰδικός. Ἡ κολλεκτίβα πούλησε ἐλαιόλαδο στὴ Μπαρτσελώνα καὶ ἀγόρασε τὰ ἀπαραίτητα μηχανήματα. Σὲ λίγο χρόνο ἐξόρυσσαν ἕνα βαγόνι τραίνου κάρβουνο τὴν ἡμέρα.

Ἡ παραγωγὴ θὰ ἦταν τρεῖς φορὲς μεγαλύτερη ἂν ὑπῆρχαν ἀρκετὰ ἐργατικὰ χέρια. Ἀπὸ τὴν ἄποψη ἑνὸς ἰδιώτη ἐπιχειρηματία ἡ ἐκμετάλλευση αὐτοῦ τοῦ κοιτάσματος δὲν θὰ ἦταν ἴσως ἀποδοτική. Γιὰ τὴν κοινότητα ὅμως ἦταν πρόοδος. Εἶχαν ἀρκετὸ κάρβουνο γιὰ οἰκιακὴ χρήση καὶ σκόπευαν νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν γιὰ βιομηχανικοὺς σκοπούς.

Ὅπως καὶ στὰ ἄλλα μέρη, ἔτσι καὶ στὴν Ὀλιέτε δὲν ἐξαναγκάστηκε κανένας νὰ μπεῖ στὴν κολλεκτίβα. Ὅποιος ἤθελε μποροῦσε νὰ διατηρήσει τὴ γῆ του ἢ τὸ κατάστημά του καὶ νὰ ἐργάζεται ἐκεῖ μὲ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς του. Μεροκαματιάρηδες δὲν ὑπῆρχαν ὅμως, γιατὶ ὅλοι οἱ ἀκτήμονες προσχώρησαν στὴν κολλεκτίβα· Οἱ ἀνεξάρτητοι εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀφήνουν τὶς γελάδες, τὶς γίδες, τὰ πρόβατά τους κλπ. νὰ βόσκουν στὸ κοινοτικὸ λιβάδι. Δὲν ἐπιτρεπόταν ὅμως σὲ κανέναν νὰ διατηρεῖ πάνω ἀπὸ 15 ζῶα. Ἡ κτηνιατρικὴ ὑπηρεσία ἦταν κοινοτική. Οἱ ἀνεξάρτητοι εἶχαν δικαίωμα νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά της. Ἕνα μέλος τῆς κολλεκτίβας, σηκώνοντας τὸ ποτήρι του μὲ κρασὶ τῆς Ἀραγωνίας, εἶπε τὸ βράδυ στὴν παρέα μας: «Ὅπως ἡ παλιὰ λάμπα τοῦ πετρελαίου ὑπάρχει ἀκόμη δίπλα στὸ σύγχρονο ἠλεκτρικὸ φῶς, ἔτσι ὑπάρχει δίπλα στὴν κολλεκτιβικὴ οἰκονομία ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία. Ὅπως ὅ-

μως ἐξαφανίζεται ἡ λάμπα τοῦ πετρελαίου καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν ἠλεκτρισμό, ἔτσι θὰ ἀντικαταστήσει σιγὰ-σιγὰ καὶ ὁ κολλεκτιβισμὸς τὴν ἰδιωτικὴ οἰκονομία.»

Τὸ ἑπόμενο χωριὸ ἦταν ἡ Μουνιέζα. Οἱ 1.700 κάτοικοι δὲν ἐξαναγκάστηκαν ἀπὸ κανένα νὰ κολλικτιβοποιήσουν τὴ ζωή τους. Στὸ χωριὸ δὲν ὑπῆρχαν μεγαλοκτηματίες παρὰ μικρογεωργοὶ ποὺ ἀγωνίζονταν σκληρὰ γιὰ νὰ ζήσουν. Ἡ δουλειὰ τοῦ ἀγρότη στὴν Ἀραγωνία εἶναι βαριὰ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα πενιχρό.

Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὰ πράγματα ἄλλαξαν στὴ Μουνιέζα. Πρωτεργάτης ἦταν ὁ γιὸς ἑνὸς ἀκτήμονα, ὁ Χοακὶν Βαλιέντε. Εἶχε ζήσει δεκαεφτὰ χρόνια στὴ Μπαρτσελώνα. Ἐκεῖ γνώρισε τὶς φιλελεύθερες ἰδέες. Ἦταν ἔνθερμος ὀπαδὸς τῆς ἀναρχικῆς κοσμοθεωρίας. Γυρίζοντας στὸ χωριό του, ἔφερε καὶ τὸ νέο κήρυγμα.

Ἡ πρότασή του γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ φιλελεύθερου κομμουνισμοῦ ἔπεσε σὲ πρόσφορο ἔδαφος. Μέχρι τότε οἱ γεωργοὶ δὲν εἶχαν ζήσει ποτὲ καλά. Τώρα ἤθελαν νὰ δοκιμάσουν κάτι ἄλλο καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἐφαρμόσουν τὴν κολλεκτιβοποίηση. Ὁ Χοακὶν Βαλιέντε ἔγινε κοινοτάρχης. Πάνω στὸ τραπέζι του στὸ γραφεῖο τῆς κοινότητας εἶχε τὴν ἱσπανικὴ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Κροπότκιν «Εὐημερία γιὰ ὅλους». Ἦταν τὸ νέο εὐαγγέλιο.

Ψωμί, κρέας, λάδι, κρασὶ καὶ μερικὰ ἄλλα τρόφιμα μοιράζονταν δωρεὰν σὲ ὅλους. Οἱ ἀγρότες ἔφερναν τὰ προϊόντα τους στὸ κοινοτικὸ κατάστημα, ὅπου ἀποθηκεύονταν. Πολλὰ ὅμως προϊόντα δὲν παράγονταν στὸ χωριὸ καὶ ἔπρεπε νὰ ἀγοραστοῦν ἀλλοῦ. Τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο πουλοῦσε ἐλαιόλαδο καὶ ἀγόραζε χοντρικὰ ὅ,τι ἔλειπε ἀπὸ τὸ χωριό. Μετὰ τύπωσε 100.000 πεσέτες τοπικὸ χαρτονόμισμα. Κάθε ἐνήλικος καὶ τῶν δύο φύλων ἔπαιρνε μιὰ πεσέτα τὴν ἡμέρα, καὶ τὰ παιδιὰ μισή· Μὲ αὐτὰ τὰ χρήματα ἀγόραζαν ὅ,τι χρειάζονταν ἀπὸ τὰ προϊόντα ποὺ δὲν παράγονταν στὸ χωριό.

«Ἡ ἀπεριόριστη διανομὴ τοῦ κρασιοῦ δὲν ὁδηγεῖ σὲ καταχρήσεις;»

«Ἐδῶ δὲν μεθᾶ κανένας. Ζοῦμε μὲ τὸ νέο σύστημα πάνω ἀπὸ χρόνο καὶ μέχρι τώρα πῆγαν ὅλα καλά.»

Ἀπὸ τὶς 100.000 πεσέτες ποὺ τύπωσε ἡ κοινότητα κυκλοφοροῦν μόνο οἱ 11.000. Τὶς ὑπόλοιπες τὶς φυλάγει ἡ κοινότητα. Τὸ τοπικὸ νόμισμα χρησιμοποιεῖται μόνο σὰν ἀνταλλακτικὸ μέσο καὶ δὲν τοκίζεται. Κανένας δὲν σκέφτεται νὰ τὸ ἀποταμιεύσει. Τὸ ξεχωριστὸ ἄτομο δὲν μπορεῖ νὰ συγκεντρώσει κεφάλαιο. Αὐτὸ τὸ κάνει ἡ κοινότητα γιὰ ὅλους. Ὅλοι ἔχουν τὴν ἴδια μεταχείριση. Τὸ μεγάλο πρόβλημα τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν τους. Στὸ χωριὸ δὲν ὑπάρχουν δάσκαλοι οὔτε μέσα διδασκαλίας. Ἡ κοινότητα εἶναι πρόθυμη νὰ κάνει τὰ πάντα γιὰ νὰ προσελκύσει μερικοὺς δασκάλους. Τὸ συνδικάτο τῶν δασκάλων στὴ Μπαρτσελώνα ὑποσχέθηκε νὰ στείλει μερικὲς δασκάλες. Στὸ μεταξὺ δυὸ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ κάνουν τὸ δάσκαλο, γιὰ νὰ μάθουν τουλάχιστον τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν.

Καθὼς ξαπλώναμε τὸ βράδι στὸ πρόχειρο κατάλυμά μας στὸ κοινοτικὸ κατάστημα, εἶπα στὸν συνοδό μου:

«Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μερικοὶ κοινωνιολόγοι καὶ οἰκονομολόγοι μάλωναν γιὰ τὸ ἂν ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι δυνατὸς ἢ εἶναι οὐτοπία. Ἂν παρατηρήσει κανεὶς σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ μὲ πόση πίστη καὶ πόσο πρακτικὸ μυαλὸ ἱδρύουν οἱ ἀγρότες μιὰ κολλεκτιβικὴ κοινότητα, χωρὶς ὁποιονδήποτε ἐξωτερικὸ ἐξαναγκασμό, παρὰ μόνο μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ βελτιώσουν τὴ ζωή τους μὲ κοινὴ ἐργασία, οἱ ψηλὲς συζητήσεις τῶν διανοούμενων τοῦ φαίνονται ἀφηρημένες καὶ ἄσχετες μὲ τὴν πραγματικότητα. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἀγρότες δὲν γνώριζαν ποτέ τους θεωρίες. Ἔχουν ὅμως καθαρὸ μυαλό. Ξέρουν πὼς ὅλοι μαζὶ πετυχαίνουν καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸ ἂν ὁ καθένας ἐνεργεῖ μόνος του. Τοῦτο εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ νόημα τοῦ κολλεκτιβισμοῦ.

Σὲ ἑκατοντάδες χωριὰ σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἱσπανία ἔγινε τὸ ἴδιο πράγμα. Στὶς μισὲς περιπτώσεις δὲν ἐφαρμόστηκε ἡ ἀπαλλοτρίωση. Τὸ νέο οἰκονομικὸ σύστημα δὲν εἰσάχθηκε βίαια. Ὅλα ἔγιναν εἰρηνικὰ πάνω σὲ φιλελεύθερη

βάση. Τὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα ὑπάρχει ἀπὸ αἰῶνες. Μολονοῦτο ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος ἀδικίες καὶ πολέμους. Οἱ ἀγρότες θέλουν τώρα νὰ δοκιμάσουν μήπως εἶναι δυνατὸ νὰ δημιουργήσουν μὲ τὸν κολλεκτιβισμὸ δικαιότερες καταστάσεις. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία βλέπουμε νὰ συντελεῖται ἐδῶ αὐτὴ ἡ νέα κοινωνικὴ τάξη.»

«Ἴσως ἔχεις δίκιο», μοῦ ἀπάντησε.

Τὸ χωριὸ Ἀλμπαλάτε ντὲ Τσίνκα βρίσκεται στὰ σύνορα Ἀραγωνίας καὶ Καταλωνίας. Καὶ ἐδῶ οἱ ἀγρότες δὲν γνώριζαν σχεδὸν τίποτε ἀπὸ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὲς θεωρίες. Μολονοῦτο μετὰ τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα οἱ μεροκαματιάρηδες καὶ οἱ μικρογεωργοὶ πρότειναν τὴν ἵδρυση μιᾶς κολλεκτίβας ὅπως σὲ ἄλλα μέρη. Δὲν ἀργοπόρησαν. Καὶ τώρα ζοῦν μὲ τὸ νέο σύστημα ἤδη ἕναν ὁλόκληρο χρόνο. «Ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ περνᾶμε τώρα καλύτερα ἀπὸ πρίν», μοῦ εἶπε μιὰ ἡλικιωμένη ἀγρότισσα. «Πρὶν δὲν ἐξασφαλίζαμε καλὰ-καλὰ τὸ καθημερινὸ μας ψωμί. Σήμερα ἔχουμε τὰ τρόφιμα καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα δωρεάν.»

Στὶς ἑφτὰ κιόλας τὸ πρωὶ τὸ χωριὸ βρισκόταν στὸ πόδι. Μιὰ γυναίκα ἔρχεται στὸ κοινοτικὸ κατάστημα. Θέλει νὰ πάει στὴ Λερίντα σὲ ἕναν εἰδικὸ γιατρό. Τὸ χρῆμα ἔχει καταργηθεῖ στὸ χωριό. Γιὰ μετακινήσεις ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ οἱ κάτοικοι ζητοῦν χρήματα ἀπὸ τὴν κοινότητα. «Ἔχεις πιστοποιητικὸ ἀπὸ τὸ γιατρὸ τοῦ χωριοῦ;» «Ὄχι». «Τότε δὲν μπορῶ νὰ σοῦ δώσω τὰ χρήματα. Ἡ συνέλευση ἀποφάσισε νὰ δίνουμε χρήματα σὲ περιπτώσεις ἀρρώστιας μόνο ὅταν ἐγκρίνει τὴ μετακίνηση ὁ γιατρὸς τοῦ χωριοῦ.»

Ἡ γυναίκα πῆγε στὸ γιατρὸ τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ πάρει τὸ πιστοποιητικό. «Πολλοὶ σύντροφοι», μοῦ ἐξήγησε ὁ προϊστάμενος τῆς κολλεκτίβας, ποὺ ταυτόχρονα εἶναι μέλος καὶ τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου, «ἐκμεταλλεύονται τὴν κατάσταση. Παλιὰ δὲν πήγαιναν σχεδὸν ποτὲ στὴν πόλη. Τώρα θέλουν ὅλοι νὰ κάνουν ταξίδια. Δὲν κοστίζει τίποτε, ἡ κοινότητα πληρώνει. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ σπαταλᾶ-

με τὰ χρήματα. Ἀνήκουν σὲ ὅλους μας.»

Ἴσως ὁ προϊστάμενος νὰ εἶναι λίγο γραφειοκράτης. Ὁ γιατρὸς θὰ ἀποφασίσει σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση.

Ὁ Δρ. Χοσὲ Μάριο Πουέγιο, ἕνας μεσόκοπος ἄνδρας, κατάγεται ἀπὸ τὴ Σαραγκόσα. Ζεῖ δώδεκα χρόνια στὴν Ἀλμπαλάτε ντὲ Τσίνκα καὶ γνωρίζει καλὰ πῶς εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας κάθε κατοίκου τοῦ χωριοῦ. Ὁ Δρ. Πουέγιο εἶναι φιλελεύθερος, ἀλλὰ δὲν ἀνήκει σὲ κανένα κόμμα. Εἶναι ἀγαπητὸς στὸ χωριό. Ἐδῶ ὑπῆρχε πρὶν τὸ παλιὸ σύστημα ἰατρικῆς περίθαλψης. Στὰ ἰσπανικὰ χωριὰ κάθε ἀγρότης πλήρωνε στὸν τοπικὸ γιατρὸ ἕνα ὁρισμένο ποσὸ τὸ χρόνο. Συνήθως ὁ ἀγρότης ἔτρεφε ἕνα γουρούνι τὸ χρόνο καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν πώλησή του τὰ ἔδινε στὸ γιατρὸ γιὰ τὴν ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη. Αὐτὸ τὸ σύστημα ἀσφάλισης δὲν ἦταν νομικὰ κατοχυρωμένο, ἀλλὰ στηριζόταν στὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Μιὰ παρόμοια συνήθεια ὑπῆρχε καὶ στὴν Κίνα. Οἱ Κινέζοι ὅμως ἦταν πιὸ εὐφάνταστοι. Ὁ γιατρὸς ἔπαιρνε ἕνα ἐτήσιο ποσό, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὅμως ὁ ἀγρότης ἀφαιροῦσε τὶς μέρες τῆς ἀρρώστιας του. Τὸ πράγμα ἔχει ἕνα βαθύτερο νόημα: Ὁ γιατρὸς εἶναι ὁ σύμβουλος τῆς ὑγείας. Ἂν ὁ ἀγρότης ἀρρώσταινε, ὁ γιατρὸς τὸν εἶχε συμβουλεύσει λάθος. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν πληρώνονται οἱ μέρες τῆς ἀρρώστιας. Κινέζικη βλαχοπονηριά!

Μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἡ ἀμοιβὴ τῶν γιατρῶν στὰ χωριὰ ἄλλαξε, γιατὶ καταργήθηκε καὶ τὸ χρῆμα.

«Πῶς ἀμείβεστε σήμερα;»

«Μὲ φροντίζει ἡ κοινότητα.»

«Ἔχετε ὅμως καὶ ἄλλες ἀνάγκες ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φαγητὸ καὶ τὰ ροῦχα. Χρειάζεται κάπου-κάπου βιβλία, ὄργανα κλπ.»

«Καὶ γι' αὐτὰ φροντίζει ἡ κοινότητα. Γίνεται ὅπως σὲ ἕνα δημοτικὸ νοσοκομεῖο. Ἡ διεύθυνση φροντίζει γιὰ ὅ,τιδήποτε χρειάζεται ὁ γιατρός.»

Ὁ Δρ. Πουέγιο μᾶς δείχνει μερικὰ νέα βιβλία. Τελευταῖα πῆγε μὲ ἔξοδα τῆς κολλεκτίβας στὴ Μπαρτσελώνα.

Ἐκεῖ ἀγόρασε ὅ,τι χρειαζόταν. Ἐπειδὴ στὸ χωριὸ δὲν ὑπάρχει φαρμακεῖο, ὁ Δρ. Πουέγιο ἔχει στὸ ἰατρεῖο του καὶ τὰ κυριότερα φάρμακα. Ἡ κολλεκτίβα βοηθᾶ μὲ κάθε τρόπο τὸν γιατρό. Ἀφροδίσια νοσήματα δὲν ὑπῆρχαν πρὶν στὸ χωριό, σύμφωνα μὲ δήλωση τοῦ γιατροῦ. Μετὰ τὸν πόλεμο παρουσιάστηκαν δυὸ περιπτώσεις.

«Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὸν κολλεκτιβισμό, γιατρέ;»

«Κατὰ τὴν γνώμη μου εἶναι ἕνα σύστημα μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Ἠθικὰ στέκει ψηλότερα ἀπὸ τὸν καπιταλισμό· Τὸ νέο σύστημα ἔχει βέβαια ἀκόμη πολλὲς ἀτέλειες. Οἱ δυσκολίες του βρίσκονται στὴν ἀνομοιομορφία του. Στὶς πόλεις ἔχει διατηρηθεῖ τὸ χρῆμα, στὰ περισσότερα χωριὰ ἔχει καταργηθεῖ. Πολλὰ χωριά, χρησιμοποιοῦν δικό τους, τοπικὸ χρῆμα. Αὐτὸ δὲν εἶναι πρακτικό. Ὅταν καταργεῖται τὸ χρῆμα, πρέπει νὰ καταργεῖται σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα. Ὅταν ὅμως διατηρεῖται, πρέπει νὰ ὑπάρχει ἕνα ἑνιαῖο νόμισμα. Ἐπαναλαμβάνω ὅμως: Ἀπὸ κοινωνικὴ ἄποψη, ὁ κολλεκτιβισμὸς εἶναι δικαιότερο σύστημα ἀπὸ τὸν καπιταλισμό.»

Ὁ Δρ. Πουέγιο ἀναφέρθηκε στὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τοῦ φιλελεύθερου κομμουνισμοῦ. Τὸ νέο σύστημα ξυπνοῦσε στοὺς ἀνθρώπους αἰσθήματα ἀλληλεγγύης, ποὺ δὲν τὰ εἶχαν κάτω ἀπὸ τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα. Τὸ μικρὸ χωριὸ Ἀλμπαλάτε ἔστειλε αὐθόρμητα στὸν πληθυσμὸ τῆς πολιορκημένης Μαδρίτης 10 γουρούνια, 500 κιλὰ λίπος, 87 κοτόπουλα, 50 κουνέλια, δυόμιση τόνους πατάτες, 200 δωδεκάδες αὐγὰ καὶ πολλὰ σακιὰ ὄσπρια. Ἡ στρατιωτικὴ διοίκηση προθυμοποιήθηκε νὰ τὰ πληρώσει, ἀλλὰ ἡ κολλεκτίβα ἀρνήθηκε.

Στὴ Μπινεφάρ, μιὰ πόλη μὲ 5.000 κατοίκους, ἔγιναν τὴν 19η Ἰουλίου καὶ τὶς ἑπόμενες ἡμέρες συγκρούσεις ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους καὶ τὴν ἀστυνομία· Ὁ λαὸς νίκησε τὴν ἀντίδραση. Μετὰ τὴ νίκη τοποθετήθηκε μιὰ πολιτοφυλακή. Ἀκολούθησαν σὲ διάστημα ἑβδομάδων συνελεύσεις καὶ συνεδριάσεις καὶ τελικὰ σὲ μιὰ γενικὴ συνέλευση οἱ κάτοικοι ἀποφάσισαν νὰ καταργήσουν τὴν

ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Κολλεκτιβοποιήθησαν 1.200 στρέμματα γῆς. Γιὰ τὴν καλλιέργεια ἡ γῆ χωρίστηκε σὲ κομμάτια ποὺ τὰ ἀνέλαβαν ἀντίστοιχα ἑφτὰ μεγάλες ὁμάδες ἐργασίας. Κάθε ὁμάδα εἶχε ἕναν προϊστάμενο. Μετὰ ἀπὸ κάθε σοδειὰ ὁ προϊστάμενος ἄλλαζε. Ἔτσι δινόταν σὲ ὅλους ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναλάβουν εὐθύνες. Οἱ προϊστάμενοι συναθροίζονται κάθε βράδυ στὸ γραφεῖο τῆς κολλεκτίβας καὶ ὁ καθένας ἐκθέτει τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν. Ἡ συνέλευση τῶν προϊσταμένων ἀποφασίζει μὲ ψηφοφορία γιὰ ὁ,τιδήποτε ἀφορᾶ τὴν ἐργασία καὶ τὴν παραγωγή.

Ἡ ρύθμιση τῆς κατανάλωσης δὲν τοὺς δημιούργησε κεφαλόπονους. Ἀλεύρι, πατάτες, ὄσπρια, κρέας, λάδι, λαχανικὰ καὶ κρασὶ μοιράζονται σὲ ὅλους δωρεάν. Αὐτὰ εἶναι προϊόντα ποὺ παράγονται στὸν τόπο. Ὅσα φέρνει ἡ κολλεκτίβα ἀπὸ ἀλλοῦ, τὰ διαθέτει πρὸς πώληση. Ἡ κολλεκτίβα ἐξέδωσε τοπικὸ νόμισμα ἀξίας 45.000 πεσετῶν σὲ κουπόνια. Οἱ ἄνδρες παίρνουν 2,50 πεσέτες, οἱ γυναῖκες 1,50 καὶ τὰ παιδιὰ 1 πεσέτα τὴν ἡμέρα. Μὲ αὐτὰ μποροῦν νὰ ἀγοράσουν ὅ,τι χρειάζονται ἀπὸ τὸ κατάστημα τῆς κολλεκτίβας. Οἱ τιμὲς καθορίζονται στὴ συνέλευση τῶν μελῶν.

Οἱ δάσκαλοι παίρνουν τὸ μισθό τους ἀπὸ τὸ κράτος, γιατὶ ἡ Μπινεφὰρ ἔχει κρατικὸ σχολεῖο. Παραδίνουν ὅμως τὸ μισθό τους στὴν κολλεκτίβα καὶ αὐτὴ τοὺς προμηθεύει ὅ,τι χρειάζονται.

Ἡ Μπινεφὰρ εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας καὶ ἡ ἕδρα τῆς νέας ἕνωσης τῶν κολλεκτιβῶν τῶν χωριῶν. Αὐτὲς οἱ κολλεκτίβες φέρνουν τὰ προϊόντα τους στὴν κεντρικὴ ἀποθήκη τῆς ἕνωσης. Ἡ διοίκηση τῆς ἕνωσης τακτοποιεῖ τοὺς λογαριασμοὺς μὲ τὶς ἑνωμένες κολλεκτίβες. Ἡ ἕνωση στέλνει κάθε μέρα δυὸ φορτηγὰ αὐτοκίνητα μὲ τρόφιμα στὸ μέτωπο. Στὴ Μαδρίτη ἡ ἕνωση ἔστειλε 32 βαγόνια τρόφιμα δωρεάν. Ἡ ἕνωση ἀναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα καὶ φρόντισε μάλιστα γιὰ τὸν ἐξηλεκτρισμὸ καὶ τὴν τηλεφωνικὴ σύνδεση γειτονικῶν χωριῶν. Αὐτὸ ἦταν μεγάλη πρόοδος. Πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου δὲν ὑπῆρχε στὴν πό-

λη νοσοκομεῖο. Συγκεντρώθηκαν 100.000 πεσέτες γιὰ τὸ χτίσιμο τοῦ νέου νοσοκομείου. Ἀπὸ τὴ Μπαρτσελώνα ἦλθαν δυὸ γιατροὶ καὶ ἀνέλαβαν ὑπηρεσία.

Ἡ Μπινεφὰρ εἶναι ἀπόλυτα κολλεκτιβοποιημένη. Μόνο οἱ κρατικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ ἐφορειακοί, οἱ σιδηροδρομικοὶ καὶ οἱ ταχυδρομικοὶ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα. Τὰ περισσότερα τρόφιμα καὶ ἀντικείμενα ποὺ χρειάζονται οἱ κρατικοὶ ὑπάλληλοι τὰ ἀγοράζουν ἀπὸ τὸ κατάστημα τῆς κολλεκτίβας.

Στὴν Ἀραγωνία οἱ ὀπαδοὶ τοῦ παλιοῦ συστήματος ὀνομάζονται «ἀτομιστές». Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ νέου συστήματος ὀνομάζονται «κολλεκτιβιστές». Ὁ Ἱσπανὸς κολλεκτιβιστὴς διαφέρει ἀπὸ τὸν Γάλλο, Ἄγγλο ἢ Γερμανὸ σοσιαλιστή. Ὅποιος προσχωρεῖ σὲ μιὰ κολλεκτίβα στὴν Ἀραγωνία παραιτεῖται ἀπὸ τὴν ἀτομική του ἰδιοκτησία καὶ ἀπὸ ἀτομικὰ ἔσοδα. Ὁλόκληρη ἡ μέχρι τώρα ζωή του ἀλλάζει. Δὲν ἐργάζεται πιὰ γιὰ μισθὸ καὶ κέρδος. Πολλὲς φορὲς παραιτεῖται καὶ ἀπὸ προσωπικὲς ἀνέσεις, ἂν τὰ ἄλλα μέλη τῆς κολλεκτίβας δὲν ἔχουν τὴν ἴδια δυνατότητα. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν περισσότερων ἀγροτῶν βελτιώθηκε οὐσιαστικὰ μὲ τὸν κολλεκτιβισμό. Ὁ κολλεκτιβισμὸς στὴν Ἀραγωνία ἀποτελεῖ μιὰ μορφὴ σοσιαλισμοῦ ποὺ μοιάζει ἴσως περισσότερο μὲ τὸν πρῶτο χριστιανισμό.

«Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ κολλεκτιβισμοῦ μποροῦν νὰ τὸ ἀποδεχτοῦν ἄνθρωποι ποὺ ἦταν πρὶν πολὺ φτωχοὶ ἢ εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀλλάξουν ριζικὰ τὴν μέχρι τώρα ζωή τους καὶ νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ πολλὰ πράγματα», εἶπε ὁ συνοδός μου.

«Ἴσως ἔχεις δίκιο», τοῦ ἀπάντησα.

«Δὲν πιστεύω», συνέχισε, «πὼς ἕνας ἐργάτης ἢ ἕνας γιατρὸς στὶς ΗΠΑ θὰ ἦταν σύμφωνος μὲ μιὰ τόσο ριζικὴ ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς του.»

«Καὶ σ' αὐτὸ πρέπει νὰ σοῦ δώσω δίκιο», τοῦ ἀπάντησα. «Ἀλλὰ ἐδῶ ἔγκειται ἀκριβῶς τὸ προτέρημα τοῦ φιλελεύθερου κομμουνισμοῦ, ποὺ δὲν ἐξαναγκάζει κανέναν νὰ τὸν ἀκολουθήσει. Σὲ αὐτὴ τὴν ἐλευθερία βλέπω τὴ μεγάλη ὑ-

περοχὴ τοῦ ἱσπανικοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ ἀπέναντι στὸν καπιταλισμὸ καὶ τὸν κρατικὸ κομμουνισμό. Ἀλλὰ ἂς κοιτάξουμε πρῶτα τὴ Μπαρμπάστρο, ποὺ ἔχει τὴ φήμη μιᾶς «ἀτομιστικῆς» πόλης καὶ ὅπου ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ δὲν δείχνει ἰδιαίτερο ζῆλο γιὰ κοινωνικὲς ἀλλαγές.»

Ἡ Μπαρμπάστρο εἶναι μιὰ πόλη μὲ 10.000 κατοίκους. Μόνο 150 ἀγρότες μὲ ἀναρχικὲς ἰδέες ἵδρυσαν μιὰ κολλεκτίβα. Κοντὰ σ' αὐτὴ ἱδρύθηκε καὶ μιὰ κολλεκτίβα τῶν συνδικαλιστῶν οἰκοδόμων.

Ἡ κολλεκτίβα τῶν ἀγροτῶν δὲν μπόρεσε νὰ προβεῖ σὲ ἀπαλλοτριώσεις, ἐπειδὴ ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἀντίθετη. Θὰ μποροῦσαν νὰ τὸ κάνουν μὲ τὴ βία, πράγμα ποὺ θὰ ἦταν εὔκολο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴ Μπαρτσελώνα. Δὲν τὸ ἔκαναν ὅμως. Ὅλα ἔπρεπε νὰ γίνουν ἐθελοντικά. Στὸν περίγυρο τῆς πόλης ὑπῆρχαν ὅμως ἀρκετὲς χέρσες ἐκτάσεις ποὺ ἔμεναν ἀκαλλιέργητες ἀπὸ χρόνια. Αὐτὲς τὶς ἐκτάσεις τὶς πῆραν οἱ κολλεκτιβιστὲς μὲ τὴ συμφωνία ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ.

Πηγαίνοντας πρὸς τὴν ἕδρα τῆς ἕνωσης τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτιβῶν, εἶπα στὸν συνοδό μου:

«Ἡ ἀντίρρηση τοῦ Δρ. Πουέγιο στὴν Ἀλμπαλάτε ἀπέναντι στὸν κολλεκτιβισμὸ εἶναι δικιολογημένη ἐφόσον ἀναφέρεται στὸ ἑνιαῖο νόμισμα σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα. Ἡ ἀπαίτηση γιὰ ἑνιαία οἰκονομικὴ μορφὴ ὅμως εἶναι ἀνελεύθερη καὶ ἀνοίγει τὸ δρόμο στὸν οἰκονομικὸ ὁλοκληρωτισμό. Τὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν συνεπῆ ἑνιαία μορφή. Δίπλα στὶς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ὑπάρχουν οἱ συνεταιριστικές, οἱ κρατικές, οἱ ἐθνικοποιημένες καὶ οἱ διεθνεῖς. Ἡ οἰκονομικὴ πολυμορφία δὲν εἶναι καινωνικὸ κακό. Εἶναι ἔκφραση τῆς ἐλευθερίας. Γιὰ τὴν οἰκονομία δὲν ἔχει δυσμενεῖς συνέπειες ἂν δίπλα στὶς κολλεκτίβες ὑπάρχουν καὶ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Μιὰ ἑνιαία καταναγκαστικὴ μορφὴ ἀντίθετα ὠφελεῖ μόνο τὸ ὁλοκληρωτικὸ κράτος καὶ βλάπτει τὸν λαό.»

Σὲ αὐτὴ τὴν παρατήρηση δὲν ἀπάντησε ὁ φίλος μου.

Ἡ Μπαρμπάστρο ἦταν περιτριγυρισμένη ἀπὸ φιλελεύθε-

ρες ἀγροτικὲς κολλεκτίβες. Ἐδῶ εἶχε τὴν ἕδρα της ἡ ἕνωση τῶν κολλεκτιβῶν τῆς περιφέρειας. Ἡ ἕνωση ἱδρύθηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1936 καὶ μετὰ ἀπὸ μισὸ χρόνο εἶχαν προσχωρήσει 60 κολλεκτιβοποιημένα χωριὰ μὲ 15.000 κατοίκους.

Ἡ ἕνωση εἶχε ἕναν κατάλογο μὲ ὅλες τὶς κολλεκτιβικὰ καλλιεργούμενες περιοχές, μὲ τοὺς δρόμους, τὰ μεταφορικὰ μέσα, τὶς μηχανές, τὰ ἀγροτικὰ μηχανήματα καὶ τὰ ζῶα. Εἶχε ἕνα τμῆμα γιὰ ἀγορὲς καὶ πωλήσεις. Οἱ ἑνωμένες κολλεκτίβες φέρνουν ἐδῶ τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα τους καὶ παίρνουν βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ ἕνωση φτιάχνει νέους δρόμους, φροντίζει γιὰ τὴν κατασκευὴ νέων τηλεφωνικῶν γραμμῶν κλπ. Προσφέρει μεγάλες ποσότητες τροφίμων στὰ ἀντιφασιστικὰ στρατεύματα. Μετὰ ἀπὸ μισὸ χρόνο δραστηριότητας εἶχε ἕνα κεφάλαιο ἀπὸ 3,5 ἑκατομμύρια πεσέτες. Ἐργάζεται σὲ φιλελεύθερη βάση ὅπως οἱ ἀγροτικοὶ συνεταιρισμοὶ σὲ ἄλλες χῶρες.

Ὁ συνοδός μου ἔκανε μιὰ εὔστοχη παρατήρηση:

«Οἱ φιλελεύθερες ἀγροτικὲς κολλεκτίβες τῆς Ἱσπανίας ἀποκατάστησαν τὴ δυσφημισμένη ἰδέα τοῦ κολλεκτιβισμοῦ. Στὴ δημοκρατική μας Ἱσπανία ὁ κολλεκτιβισμὸς καὶ ἡ ἐλευθερία δημιουργοῦν μιὰ νέα κοινωνικὴ σύνθεση: Τὸν φιλελεύθερο σοσιαλισμό.»

«Βλέπω πῶς ἡ ἀτομιστικὴ Μπαρμπάστρο σὲ ἔπεισε γιὰ τὸ πραγματοποιήσιμο καὶ τὰ προτερήματα τοῦ φιλελεύθερου κολλεκτιβισμοῦ», τοῦ ἀπάντησα εἰρωνικά.

Μὲ κοίταξε στὰ μάτια καὶ χαμογέλασε ἐπιδοκιμαστικά.

Τὸ ταξίδι μας στὴν Ἀραγωνία εἶχε τελειώσει.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς στὴν Λεβάντε καὶ στὴν Καστίλλη

Ὁ κολλεκτιβισμὸς εἶναι γιὰ τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῆς Ἱσπανίας μιὰ ἔννοια παρόμοια μὲ τὸν συνεταιρισμὸ τῶν Δανῶν ἀγροτῶν. Τὸ κύριο βάρος βρίσκεται καὶ στοὺς δυὸ στὴ συνεργασία. Παρὰ τὴ λειτουργικὴ συγγένεια ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἱσπανικὴ κολλεκτίβα καὶ σὲ ἕναν δανικὸ ἀγροτικὸ συνεταιρισμὸ μιὰ βασικὴ διαφορὰ ἀναφορικὰ μὲ τὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας. Ὁ δανικὸς συνεταιρισμὸς εἶναι μιὰ κοινότητα ἐργασίας ἀνεξάρτητων ἀγροτῶν· τὸ κάθε μέλος διατηρεῖ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία του. Στὴν Ἱσπανία ἡ γῆ εἶναι κολλεκτιβικὴ ἰδιοκτησία. Λειτουργικὰ οἱ δύο αὐτὲς μορφὲς στηρίζονται στὴν ἀρχὴ τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας. Ἐνῶ ὅμως ἡ ἱσπανικὴ κολλεκτίβα ἀποσκοπεῖ στὴν πλήρη κολλεκτιβοποίηση τῆς ζωῆς, ὁ δανικὸς συνεταιρισμὸς ἀποσκοπεῖ στὴν κοινὴ ρύθμιση ἑνὸς μέρους τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν μελῶν.

Θὰ ἦταν λάθος νὰ δοῦμε σὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κολλεκτιβισμοῦ τὴν ἀπαλλοτρίωση καὶ τὴν ἀναδιανομὴ τῆς γῆς. Ἡ ἀπαλλοτρίωση εἶναι μιὰ στιγμιαία πράξη, ἡ κολλεκτιβικὴ οἰκονομικὴ μορφὴ ἕνας διαρκὴς τρόπος ζωῆς. Στὴν κολλεκτιβικὴ οἰκονομία δὲν ὑπάρχει ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ἀπαλλοτριώσεις καὶ κατασχέσεις γῆς καὶ περιουσιῶν δὲν εἶναι κατὰ κανέναν τρόπο ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ κάθε πόλεμο οἱ νικητὲς ἀπαλλοτρίωναν τοὺς νικημένους. Ἡ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἁρπαγὲς τῆς περιουσίας τῶν ἀδύνατων ἀπὸ τοὺς δυνατούς. Ὁ κολλεκτιβισμὸς καὶ ὁ συνεταιρισμὸς ἀντίθετα πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ νὰ ἀπαλλαγεῖ μὲ κοινὴ ἐργασία καὶ ἀμοιβαία βοήθεια ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση καὶ νὰ δημιουργήσει μὲ τὴ δράση του δίκαιες κοινωνικὲς συνθῆκες.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς στὴν Ἱσπανία εἶχε κάνει τὰ πρῶτα βήματά του πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου. Ἕνα τέτοιο παράδειγμα μᾶς προσφέρει ἡ ἀγροτικὴ κολλεκτίβα τῆς Γκάν-

τια, μιᾶς πόλης στὴν ἐπαρχία Βαλέντσια. Ἐκεῖ εἶχαν ἀρχίσει πολλοὶ ἀγρότες ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 30 νὰ καλλιεργοῦν μαζικὰ τὴ γῆ· Ἵδρυσαν ἕνα κολλεκτιβικὸ πτηνοτροφεῖο καὶ ἕνα κολλεκτιβικὸ ραφεῖο γιὰ γυναικεῖα φορέματα. Τὰ φορέματα τὰ πουλοῦσαν στὰ γύρω χωριά. Ἡ κολλεκτίβα εἶχε 30 μέλη, διέθετε κοινὰ ἀγροτικὰ μηχανήματα, ζῶα, ἕνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο καὶ πέντε ραπτομηχανές. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν μελῶν τῆς κολλεκτίβας ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ τῶν ἄλλων μικρογεωργῶν τῆς περιοχῆς. Μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους εἶχαν ἀποκτήσει τὴ συμπάθεια τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου τρόπου ἐργασίας ἀπέναντι στὴν ἐργασία τοῦ μεμονωμένου μικρογεωργοῦ ἦταν ὁλοφάνερα.

Αὐτὴ ἡ μικρὴ κολλεκτίβα ἦταν ὁ πρωτοπόρος τοῦ μεγάλου κολλεκτιβικοῦ κινήματος μετὰ τὴν καταστολὴ τοῦ φρανκικοῦ πραξικοπήματος στὴ Λεβάντε.

Οἱ μεγαλοκτηματίες, κυρίως ὀπαδοὶ τοῦ Φράνκο, ἐγκατέλειψαν τὴν περιοχὴ μὲ τὴν ἔκρηξη τοῦ στρατιωτικοῦ πραξικοπήματος. Τὰ κτήματά τους τὰ πῆραν οἱ μικρογεωργοὶ καὶ τὰ καλλιεργοῦσαν κολλεκτιβικά. Ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἦταν μεγάλος. Ἡ στάση τῶν μικρογεωργῶν ἀπέναντι στὸ νέο κίνημα ἦταν στὴν ἀρχὴ διστακτική. Μερικοὶ πέρασαν στὴν πλευρὰ τῶν κολλεκτιβιστῶν. Ἄλλοι τηροῦσαν στάση ἀναμονῆς. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ὁ κολλεκτιβισμὸς κέρδιζε διαρκῶς περισσότερους ὀπαδούς. Μέσα σὲ δύο χρόνια ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς εἶχε ἐξαπλωθεῖ σὲ ὁλόκληρη τὴ Λεβάντε·

Οἱ τοπικὲς κολλεκτίβες συγκεντρώθηκαν γιὰ συνέδριο στὴ Βαλέντσια καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἱδρύσουν μιὰ ἕνωση τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτιβῶν τῆς Λεβάντε. Ἡ νέα ἕνωση ἐξελίχθηκε μὲ θαυμαστὸ τρόπο. Ὁ πνευματικὸς αὐτουργὸς τῆς νέας ὀργάνωσης ἦταν ἡ μικρὴ κολλεκτίβα τῆς Γκάντια. Μιὰ χούφτα ἔνθερμων ἰδεαλιστῶν εἶχε ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ μιὰ νέα οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη.

Στὰ εὐρύχωρα γραφεῖα τοῦ ἐπιβλητικοῦ κτιρίου τῆς ἕνωσης ἐπικρατεῖ ζωηρὴ κίνηση. Πάνω ἀπὸ διακόσιοι ὑ-

πάλληλοι εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ τακτοποιοῦν τὶς διοικητικὲς ὑποθέσεις τῆς νέας οἰκονομικῆς κοινότητας. Οἱ ἀναρχικοὶ μισοῦν τὴ γραφειοκρατία. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ τὰ ὀργανώσουν ὅλα ἔτσι ὥστε ἡ γραφειοκρατία νὰ μὴν ἀπορροφᾶ ἄδικα τοὺς καρποὺς τῶν ἐργαζόμενων. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πάρθηκαν μέτρα γιὰ τὴν ἔγκαιρη πάταξη τῶν γραφειοκρατικῶν παραφυάδων. Στὴν κορυφὴ κάθε τμήματος στέκει ἕνας ἀπεσταλμένος. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἕνωσης διαβιβάζονται σὲ ὅλες τὶς κολλεκτίβες ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο ποὺ συνεδριάζει δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα. Μιὰ φορὰ τὸ ἑξάμηνο συγκαλεῖται γενικὴ συνέλευση ὅπου συζητοῦνται οἱ ὑποθέσεις τῆς ἕνωσης καὶ παίρνονται ἀποφάσεις. Οἱ συνελεύσεις ἐλέγχουν γενικὰ τὴ λειτουργία τῆς ἕνωσης.

Ἡ ἕνωση ἔχει ἕναν ἐτήσιο κύκλο ἐργασιῶν ὕψους 500 ἑκατομμυρίων πεσετῶν. Οἱ ἑνωμένες ἀγροτικὲς κολλεκτίβες καλλιεργοῦν πορτοκαλιές, ρύζι, λαχανικὰ καὶ φροῦτα. Ἕνα μεγάλο μέρος τῆς παραγωγῆς ἐξάγεται στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἑλβετία καὶ στὶς σκανδιναβικὲς χῶρες. Σὲ αὐτὲς τὶς ἐξαγωγὲς χρωστᾶ ἡ ἕνωση τὴν ἄνθησή της. Παραχωρεῖ δάνεια σὲ λιγότερο ἀνθηρὲς περιφερειακὲς κολλεκτιβικὲς ἑνώσεις. Οἱ ἑνώσεις τῆς Ἀνδαλουσίας, τῆς κεντρικῆς Ἱσπανίας καθὼς καὶ τῆς Καταλωνίας ὑποστηρίζονται ἀπὸ τὴ συναδελφικὴ ἕνωση τῆς Λεβάντε. Νοσοκομεῖα καὶ ὁλόκληρα τμήματα στρατοῦ ἐφοδιάζονται μὲ τρόφιμα ποὺ στέλνει ἡ ἕνωση τῆς Λεβάντε.

Οἱ ἀγρότες εἶναι ἐχθροὶ τοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Κάθε κολλεκτίβα ρυθμίζει τὶς ὑποθέσεις της μὲ τὸν δικό της τρόπο. Οἱ γειτονικὲς κολλεκτίβες ἀνταλλάσσουν ἀπόψεις. Οἱ συμβουλὲς καλοπροαίρετων συντρόφων γίνονται δεκτές. Ἀπορρίπτονται ὅμως οἱ ἐπεμβάσεις μιᾶς κεντρικῆς ἀρχῆς. Ἂν σὲ μιὰ κολλεκτίβα δὲν ὑπάρχει ἕνας ἱκανὸς σύντροφος γιὰ τὰ λογιστικά, ἡ κολλεκτίβα ἀποτείνεται στὴν ἕνωση. Στὸ συνέδριο ἀποφασίστηκε ἡ ἵδρυση μιᾶς σχολῆς λογιστῶν. Μερικὲς κολλεκτίβες ἔχουν εἰσαγάγει τὸν οἰκογενειακὸ μισθό, ἄλλες μοιράζουν τὰ κέρδη στὰ μέλη ἀ-

νάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τους. Σὲ μερικὰ μέρη καταργήθηκε τὸ χρῆμα, σὲ ἄλλα διατηρήθηκε. Κάθε κολλεκτίβα ἐνεργεῖ αὐτόνομα, χωρὶς ἐπεμβάσεις ἀπέξω.

Οἱ ἐμπορικὲς ὑποθέσεις τῆς ἕνωσης διευρύνθηκαν τόσο πολύ, ὥστε ἀποφάσισε νὰ ἱδρύσει μιὰ δική της τράπεζα. Ἐνεργοῦσαν ἀπὸ τὸν ἁπλὸ στὸ σύνθετο, ἀπὸ τὴν περιφέρεια στὸ κέντρο. Αὐτὸ ἀνταποκρινόταν στὴν ψυχολογία τῶν ἀγροτῶν. Ἡ τράπεζα μεσολαβεῖ γιὰ τὴν ἀνταλλαγὴ καὶ τὴν πώληση τῶν προϊόντων στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ρυθμίζει τὶς συναλλαγματικὲς ὑποθέσεις ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς ἐξαγωγὲς καὶ τὶς εἰσαγωγές. Εἰδικοὶ ἀπὸ τὸ συνδικάτο τῶν τραπεζιτικῶν ὑπαλλήλων ἔχουν ἀναλάβει τὴ λειτουργία τῆς τράπεζας.

Ἡ ἕνωση ἵδρυσε καὶ ἕναν ἀριθμὸ ἐργοστασίων κονσερβοποιίας καὶ λιπασμάτων. Ἕνα ἰδιαίτερο τμῆμα ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων τῶν ἑνωμένων κολλεκτιβῶν, μὲ τὴν πώληση τῶν προϊόντων τους στὴν κυβέρνηση, μὲ τὴν ἀγορὰ μηχανῶν καὶ ἀγροτικῶν μηχανημάτων καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ προϊόντων μὲ τὶς κολλεκτιβοποιημένες βιομηχανίες. Ἑκατοντάδες φορτηγὰ αὐτοκίνητα τῆς ἕνωσης διασχίζουν τὴ χώρα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Μεταφέρουν ἀγροτικὰ προϊόντα στὰ λιμάνια καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν Καταλωνία. Ἕνα σημαντικὸ μέρος τῆς οἰκονομίας τῆς Λεβάντε βρίσκεται στὰ χέρια τῆς ἕνωσης.

Σὲ ἕνα συνέδριο ἕνας ἀγρότης πρότεινε νὰ ἱδρύσουν μιὰ γεωπονικὴ σχολή. Ἡ πρόταση ἔγινε δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμό. Ἄρχισαν ἀμέσως τὶς ἐνέργειες, ἔφεραν διδακτικὸ προσωπικὸ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ σὲ λίγο ἡ νέα γεωπονικὴ σχολὴ ἄρχισε τὴ λειτουργία της. Οἱ ἀγρότες εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὸ νέο τους ἐπίτευγμα. Ἡ ἕνωση ἵδρυσε μιὰ βιβλιοθήκη, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ γεωπονικὰ βιβλία ἔχουν συγκεντρωθεῖ καὶ βιβλία ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς ἐπιστήμης. Ἐκδίδει τὸ γεωπονικὸ περιοδικὸ «Vida» (Ζωή), καὶ τὴν ἀγροτικὴ ἐπετηρίδα. Τὴν καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια αὐτῶν τῶν ἐκδόσεων τὴν ἔχει ἀνα-

λάβει ὁ γνωστὸς Βαλεντσιάνος ζωγράφος Βισέντε Μπαλέστερ.

Αὐτὸ τὸ τεράστιο ἔργο, ποὺ ἐκτελέστηκε μὲ γνήσιο λεβαντίνικο ἐνθουσιασμό, σήμαινε μεγάλη οἰκονομικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέλιξη γιὰ τοὺς ἀγρότες. Μερικὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ κρατικοὶ λειτουργοὶ δὲν ἔβλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν συμμετεῖχε τὸ κράτος. Ἂν αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη συνεχιζόταν, τὰ κόμματα καὶ τὸ κράτος θὰ ὑποβιβάζονταν σὲ δευτερεύουσες ἀρχὲς καὶ θὰ ἔχαναν τὴν πολιτικὴ δύναμή τους. Γι' αὐτὸ ἤθελαν νὰ ἀνακόψουν τὴν ἐξέλιξη μὲ κάθε μέσο. Μὲ τὴν πρόφαση ὅτι ἡ κυβέρνηση σὰν ἔκφραση τῆς γενικῆς θέλησης τοῦ λαοῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καθορίζει τὴ νέα πορεία, δημιούργησε ἀναρίθμητες δυσκολίες στὸ κολλεκτιβικὸ κίνημα. Κατασχέθηκαν κτίρια τῆς ἕνωσης καὶ ἀγροτικὰ προϊόντα, καὶ ἐπιτάχθηκαν φορτηγὰ αὐτοκίνητα. Αὐτὲς οἱ ἐπεμβάσεις ἀποσκοποῦσαν στὴν ἐνίσχυση τῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους καὶ στὸ ἀποδυνάμωμα τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ. Οἱ κολλεκτιβιστὲς ἀμύνθηκαν. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους σκλήρυνε τὴ στάση της. Οἱ κολλεκτιβιστές, ποὺ ἀμύνονταν ἐνάντια στὴν ἀνάρμοστη ἐπέμβαση τῆς κρατικῆς γραφειοκρατίας, συλλαμβάνονταν ἀπὸ τὴν ἀντιφασιστικὴ κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας. Οἱ μεγαλύτεροι ἐχθροὶ τοῦ κολλεκτιβισμοῦ ἦταν οἱ κομμουνιστές. Ὁ κομμουνιστὴς ὑπουργὸς Γεωργίας Βισέντε Οὐρίμπε ἦταν ὀργανωτὴς τῶν κυβερνητικῶν ἐπεμβάσεων ἐνάντια στὶς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες τῆς Λεβάντε.

Οἱ ἀγρότες θὰ μποροῦσαν νὰ ἀντιδράσουν βίαια ἐνάντια στὴ βία τῆς κρατικῆς γραφειοκρατίας. Παραιτήθηκαν ὅμως ἀπὸ τὴ χρησιμοποίηση τῆς βίας ἐνόψει τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ἀρκέστηκαν νὰ ἀκολουθήσουν δικαστικὸ δρόμο ἐνάντια στὶς κρατικὲς καὶ κομματικὲς ἐπεμβάσεις.

Μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Φράνκο καὶ τὴν κατάλυση τῆς Δημοκρατίας, οἱ κολλεκτίβες καταστράφηκαν καὶ ἡ ἕνωση τῶν ἀγροτῶν τῆς Λεβάντε διαλύθηκε. Οἱ περιοχὲς

ὅμως, ποὺ μὲ κοπιαστικὴ συλλογικὴ ἐργασία εἶχαν μεταβληθεῖ σὲ εὔφορες ἐκτάσεις δὲν μποροῦσαν νὰ καταστραφοῦν. Μένουν ἀκόμη παντοτινὸ ὀρόσημο μιᾶς μεγάλης ἐποχῆς. Τὰ πολιτιστικὰ ἱδρύματα τῆς ἕνωσης τὰ ἀνέλαβαν ἐν μέρει οἱ φρανκικοὶ καὶ συνέχισαν τὴν λειτουργία τους μὲ αὐταρχικὸ καθεστώς.

Οἱ ἀγρότες τῆς Λεβάντε δὲν ξεχνοῦν τὴ σύντομη μὰ καρποφόρα περίοδο τῆς φιλελεύθερης ἀναδημιουργίας. Παρὰ τὴν ἀφόρητη καταπίεση καὶ τὴν ὑλικὴ στέρηση κάτω ἀπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ Φράνκο, οἱ ἀγρότες τῆς Λεβάντε ἔχουν τὰ βλέματά τους στραμένα στὸ μέλλον. Ζοῦν μὲ τὴν πεποίθηση πὼς θὰ ξανάλθει ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐημερίας.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς εἶχε ἀποκτήσει ἐξαιτίας τῆς πλατιᾶς του ἐξάπλωσης μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ τῶν πόλεων μὲ τρόφιμα. Σὲ λίγο ἐμφανίστηκαν διαμάχες ἁρμοδιότητας ἀνάμεσα στὴν ἕνωση τῶν ἀγροτῶν καὶ στὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης.

Τὸ Ἰνστιτοῦτο εἶχε τὸ καθῆκον, σύμφωνα μὲ τὴν ἀγροτικὴ νομοθεσία τοῦ 1931, νὰ μοιράσει γῆ σὲ ἀκτήμονες καὶ νὰ τοὺς βοηθήσει μὲ δάνεια. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου 1936 οἱ ἀγρότες, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν, ἀπαλλοτρίωσαν τὴ γῆ τῶν φασιστῶν μεγαλοκτηματιῶν καὶ ἵδρυσαν κολλεκτίβες χωρὶς νὰ πάρουν ἔγκριση ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο. Οἱ νέες κολλεκτίβες δὲν ὑπόκεινταν στὸν ἔλεγχο τοῦ Ἰνστιτούτου. Μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου τὸ ὑπουργεῖο Γεωργίας περιῆλθε στὰ χέρια τῶν κομμουνιστῶν καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης βρέθηκε στὴ δικαιοδοσία τοῦ ὑπουργοῦ Γεωργίας. Στὸν κομμουνιστὴ ὑπουργὸ δὲν ἄρεσαν οἱ πολλὲς αὐτόνομες κολλεκτίβες, ποὺ βρίσκονταν ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἐπιρροῆς του. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ἡ στὴν πλειοψηφία τους ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς κολλεκτίβες δὲν ἦταν προσιτὲς στὴν κομμουνιστικὴ προπαγάνδα.

Γιὰ νὰ μὴ χωλαίνει πίσω ἀπὸ τὰ γεγονότα προχώρησε καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου στὴν ἵδρυση κολ-

λεκτιδῶν καὶ συνεταιρισμῶν, παραχωροῦσε δάνεια, μεσολαβοῦσε στὴν προμήθεια ἀγροτικῶν μηχανῶν, ἔφτιαχνε συνεργεῖα ἐπισκευῆς καὶ προσπαθοῦσε νὰ ἀγοράζει τὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς. Τὸ κρατικὸ Ἰνστιτοῦτο καὶ ἡ συνδικαλιστικὴ ἕνωση τῶν ἀγροτῶν ἦταν σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἀνταγωνιζόμενες ὀργανώσεις. Τὸ Ἰνστιτοῦτο διατεινόταν πὼς ἦταν ἡ μόνη ἁρμόδια ὀργάνωση. Ἡ ἕνωση τῶν ἀγροτῶν ἦταν μιὰ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ κράτος οἰκονομικὴ ὀργάνωση. Ἡ πρώτη διεπόταν ἀπὸ τὴν κρατικὴ γραφειοκρατία, ἡ δεύτερη ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν. Τὸ Ἰνστιτοῦτο στηριζόταν στὴν κρατικὴ ἐξουσία, οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς κολλεκτίβες ἀναζητοῦσαν προστασία στὴν ἐθνικὴ ἕνωσή τους. Ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς εἶχε τὶς ρίζες του στὸ λαό. Τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης ἦταν μιὰ κρατικὴ ὀργάνωση ποὺ προσπαθοῦσε νὰ ἐπιβληθεῖ μὲ τὴν κρατικὴ ἐξουσία.

Ἡ ἕνωση τῶν ἐργατῶν ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ πρόβλημα τῆς διανομῆς τῶν τροφίμων. Ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς χώρας μὲ τρόφιμα ἦταν πολὺ κρίσιμο σημεῖο ἐξαιτίας τοῦ ἐμφύλιου πολέμου.

Ὅπως στὶς περισσότερες ἄλλες χῶρες ἔτσι καὶ στὴν Ἱσπανία τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἦταν κατώτερο ἀπ' αὐτὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Ἡ ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιτευχθεῖ ἀπὸ ἕνα μέρος μὲ βελτίωση τῶν μεθόδων παραγωγῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μὲ αὔξηση τῆς τιμῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Ὁ πρῶτος τρόπος ἀπαιτοῦσε χρόνο καὶ συνδεόταν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου μὲ πολλὲς δυσκολίες. Ὁ δεύτερος τρόπος ἦταν εὐκολότερος, ἀφοῦ ὑπῆρχε μάλιστα ἔλλειψη προϊόντων. Ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων ὅμως θὰ σήμαινε χειροτέρευση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ βιομηχανικὲς κολλεκτίβες θὰ ἐξαναγκάζονταν νὰ αὐξήσουν τοὺς μισθοὺς μὲ συνέπεια νὰ αὐξηθοῦν τὰ ἔξοδα παραγωγῆς καὶ σὲ τελικὴ ἀνάλυση οἱ τιμὲς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ὁ πληθωρισμὸς θὰ ἦταν ἀναπόφευκτος.

Ἡ γενικὴ αὔξηση τῶν τιμῶν θὰ περιστρεφόταν σὲ κλειστὸ κύκλωμα καὶ δὲ θὰ ὠφελοῦσε τελικὰ κανέναν.

Σὲ μερικὲς χῶρες, ὅπου ἐμφανίστηκε τὸ ἴδιο πρόβλημα, προσπάθησαν νὰ ὑπερνικήσουν αὐτὲς τὶς δυσκολίες μὲ ἐπέμβαση τοῦ κράτους. Καθορίστηκαν ἀνώτατες τιμὲς γιὰ τὰ βασικὰ εἴδη διατροφῆς καὶ στοὺς ἀγρότες, ποὺ δὲν κάλυπταν τὰ ἔξοδά τους μὲ αὐτὲς τὶς τιμές, δόθηκαν κρατικὲς ἐπιχορηγήσεις. Στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, στὶς ΗΠΑ καὶ σὲ μερικὲς ἄλλες χῶρες ἡ ἐπιχορήγηση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὸ κράτος ἔχει γίνει γενικὸς κανόνας ποὺ ἀκολουθεῖται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ πορεία· Ἐξαιτίας τῶν ἀλλαγμένων κοινωνικῶν συνθηκῶν τὸ πρόβλημα ἀντιμετωπίστηκε στὴν Ἱσπανία μὲ ἄλλον τρόπο. Οἱ συνδικαλιστές, ποὺ μὲ τὶς ἀγροτικὲς καὶ τὶς βιομηχανικὲς κολλεκτίβες τους ἔλεγχαν μεγάλο μέρος τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἀκολούθησαν δικό τους δρόμο, ποὺ δὲν ἦταν οὔτε καπιταλιστικὸς οὔτε κομμουνιστικός.

Οἱ ἀγροτικὲς κολλεκτίβες καθὼς καὶ οἱ ἰδιωτικὲς ἀγροτικὲς ἐπιχειρήσεις εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κρατοῦν γιὰ δική τους κατανάλωση τὰ ἀπαραίτητα ἀγροτικὰ προϊόντα. Ἀφηνόταν στὴν κρίση τους νὰ μὴν κρατοῦν μεγαλύτερη μερίδα ἀπὸ τὴ μερίδα τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Ἂν καὶ δὲν γινόταν ἔλεγχος, αὐτὴ ἡ ἠθικὴ ἔκκληση ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ μὴν παρουσιαστοῦν ἄξιες λόγου ἀποκρύψεις προϊόντων. Οἱ κολλεκτίβες παρέδιδαν τὰ προϊόντα τους στὶς περιφερειακὲς ἑνώσεις τους σὲ τιμὲς ποὺ εἶχαν καθοριστεῖ ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἐπιτροπὲς τροφίμων. Τὰ προϊόντα αὐτὰ διανέμονταν στὰ ὄργανα τῆς ἕνωσης τῶν ἀγροτῶν, στοὺς καταναλωτικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ στὸ ἰδιωτικὸ ἐμπόριο - τὸ τελευταῖο ἐλεγχόταν ἀπὸ τὰ συνδικάτα - καὶ κατέληγαν στοὺς καταναλωτὲς σὲ τιμὲς καθορισμένες ἀπὸ τὰ ἐργατικά, ἀγροτικὰ καὶ βιομηχανικὰ συνδικάτα.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καθορίζονταν καὶ οἱ τιμὲς τῶν βασικότερων βιομηχανικῶν προϊόντων. Αὐτὴ ἡ ἄμεση ρύθμιση ἀπὸ τὰ συνδικάτα, ποὺ λάμβανε ὑπόψη της τὰ συμφέροντα τόσο τῶν παραγωγῶν ὅσο καὶ τῶν καταναλωτῶν, ἔκανε περιττὴ

τὴν ἐπέμβαση τοῦ κράτους. Μὲ τὸ κολλεκτιβικὸ σύστημα ἐπιτεύχθηκε ἡ ἐξάλειψη τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων. Ἐργάτες καὶ ἀγρότες ἦταν μέλη μιᾶς μεγάλης οἰκογένειας παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν. Ἡ συνδικαλιστικὴ ἕνωση τῶν ἀγροτῶν εἶχε νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας στὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Ἡ κύρια αἰτία τῆς ἀνεργίας στὴν Ἱσπανία ἔπρεπε ν' ἀναζητηθεῖ στὶς ἄδικες σχέσεις ἰδιοκτησίας. Σὲ μερικὰ μέρη τῆς χώρας ὑπῆρχαν ἐκτεταμένες ἀκαλλιέργητες ἐκτάσεις ποὺ ἀνῆκαν σὲ μεγαλοκτηματίες. Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν καὶ ἡ ἵδρυση τῶν κολλεκτιβῶν ἔδωσε σὲ πολλοὺς ἀγρότες τὴ δυνατότητα νὰ μετοικήσουν στὶς ἀκαλλιέργητες ἐκτάσεις.

Μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν εἶχε πραγματοποιηθεῖ μιὰ οἰκονομικὴ ἐπανάσταση, στὴν ὁποία δὲν συμμετεῖχε τὸ κράτος. Ἦταν ἕνας γνήσιος λαϊκὸς σοσιαλισμός. Τὰ πάντα ρυθμίζονταν ἀπὸ τὶς συνελεύσεις τοῦ προσωπικοῦ στὶς ἐπιχειρήσεις, ἀπὸ τὶς συνελεύσεις τῶν ἀγροτῶν στὰ χωριὰ καὶ τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ στὴν κοινότητα.

Ὁ ἱσπανικὸς κολλεκτιβισμὸς δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα βιαστικῶν ἐπαναστατικῶν μέτρων καὶ ἀπερίσκεπτων ἐνεργειῶν. Εἶχε τὶς ρίζες του βαθιὰ στὸ λαὸ καὶ εἶχε ὡριμάσει ἀπὸ παλιά. Τὸ κράτος καὶ ἡ νομοθεσία ἀναγκάστηκαν νὰ τοῦ παραχωρήσουν νομικὸ πλαίσιο.

Τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου 1936. Καθῆκον του ἦταν νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ γιὰ δίκαιη κατανομὴ τῆς γῆς. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ λαοῦ τὸ κράτος ἀναγκάστηκε νὰ ἀναγνωρίσει τὶς ἀλλαγὲς στὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας καὶ τὶς κολλεκτιβικὲς οἰκονομικὲς μορφές. Ἡ νομοθεσία δὲν δημιούργησε τὸν κολλεκτιβισμό. Ἁπλῶς πρωτοκολλοῦσε ὅ,τι δημιουργοῦσε ὁ λαός. Στὶς διατάξεις τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου ἀντικατοπτρίζεται καθαρὰ ἡ ἀλλαγὴ ποὺ εἶχε πραγματοποιηθεῖ στὴ χώρα.

Ἤδη μὲ τὴν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας (1931) ἡ κυβέρνηση εἶδε πὼς εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ προωθήσει τὴν

ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση γιὰ νὰ ἐξαλείψει τὶς μεγαλύτερες ἀδικίες στὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας.

Στὶς 15 Σεπτεμβρίου 1932 δημοσιεύτηκε ἕνας νόμος, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο «μπορεῖ νὰ ἀπαλλοτριωθεῖ γῆ, ἐφόσον διατίθεται ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες της στὸ κράτος γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ τὸ 'Ινστιτοῦτο 'Αγροτικῆς Μεταρρύθμισης κρίνει σκόπιμη τὴν ἀπόκτηση αὐτῆς τῆς γῆς». Ὁ νόμος ἦταν ἀτελὴς καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσει τοὺς ἀγρότες. Δηλώνει βέβαια πὼς ἐπιτρέπεται ἡ ἀπαλλοτρίωση, μὲ ἀποζημίωση, γαιῶν ποὺ δὲν καλλιεργοῦνται ἀρκετὰ ἢ καθόλου καὶ εἶναι κατάλληλες ἀπὸ ἄποψη θέσης καὶ γενικῶν συνθηκῶν γιὰ ὀρθολογιστικότερη καλλιέργεια, δὲν κάνει ὅμως τὴν ἀπαλλοτρίωση ἀναγκαστική.

Στὶς 9 Δεκεμβρίου 1935 τὸ 'Ινστιτοῦτο 'Αγροτικῆς Μεταρρύθμισης δημοσίευσε ἕνα νέο διάταγμα ποὺ ἐπέτρεπε κάτω ἀπὸ ὁρισμένες προϋποθέσεις τὴν ἀπαλλοτρίωση μεγάλων ἐκτάσεων γιὰ κοινωφελεῖς σκοπούς. 'Αλλὰ καὶ μ' αὐτὸ τὸ διάταγμα δὲν λύθηκε τὸ πρόβλημα ἱκανοποιητικά.

Δυὸ μῆνες μετὰ τὴν 19η 'Ιουλίου 1936 - στὶς 15 καὶ 23 Σεπτεμβρίου - ὁ ὑπουργὸς Γεωργίας δημοσίευσε νέο διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζονταν οἱ ἀπαλλοτριώσεις τῶν πρώτων ἡμερῶν μετὰ τὴν 19η 'Ιουλίου καθὼς καὶ οἱ κολλεκτίβες καὶ οἱ συνεταιρισμοὶ ποὺ ἱδρύθηκαν στὰ ἀπαλλοτριωμένα ἐδάφη.

Στὶς 7 'Οκτωβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ ὑπουργὸς Γεωργίας δημοσίευσε ἕνα ἀκόμη διάταγμα, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ἀναγνωριζόταν νομικὰ ἡ χωρὶς ἀποζημίωση ἀπαλλοτρίωση γαιῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν ἰδιοκτησία ἀτόμων ποὺ συμμετεῖχαν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα στὸ πραξικόπημα τῆς 19ης 'Ιουλίου ἐνάντια στὴ Δημοκρατία.

Στὶς 8 'Ιουνίου 1937 δημοσιεύτηκε νέο διάταγμα ποὺ ἀναγνώριζε ὅλες τὶς κολλεκτίβες ποὺ εἶχαν ἱδρυθεῖ μετὰ τὴν 19η 'Ιουλίου 1936. Στὶς 15 'Ιουλίου 1937 ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Νεγκρὶν δημοσίευσε διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο καθοριζόταν ἡ καταβολὴ φόρων στὸ κράτος. Μὲ τὸ ἴδιο διάταγμα τὸ κράτος γινόταν ἰδιοκτήτης τῶν κατασχεμένων ἀπὸ

τὸν λαὸ κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων ἐργοστασίων καὶ κατοικιῶν. Οἱ κολλεκτίβες ἢ οἱ ἄλλες ὀργανώσεις ποὺ κατεῖχαν τώρα αὐτὰ τὰ κτίρια καλοῦνταν νὰ καταβάλλουν ἀπευθείας στὸ κράτος τοὺς φόρους ποὺ πλήρωναν καὶ πρὶν οἱ ἰδιοκτῆτες τους. Αὐτὸ τὸ διάταγμα ἀποσκοποῦσε στὴν αὔξηση τῶν πόρων τοῦ κράτους, σήμαινε ὅμως ταυτόχρονα καὶ ἀναγνώριση τῶν πραγματοποιημένων ἀπὸ τὸ λαὸ ἀπαλλοτριώσεων καὶ κολλεκτιβοποιήσεων.

Ἡ ἐπαναστατικὴ διαδικασία τῶν ἀπαλλοτριώσεων εἶχε πάρει νομικὴ μορφή. Τὸ κράτος ἐπικύρωσε νομικὰ τὶς συλογικὲς σχέσεις ἰδιοκτησίας ποὺ εἶχαν προκύψει μὲ ἐπαναστατικὸ τρόπο.

Μὲ αὐτὰ τὰ διατάγματα τὸ κράτος ἀκολούθησε τὶς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες. Ἀφετηρία τῆς νέας νομικῆς μορφῆς ἦταν ἡ ἄμεση ἐπέμβαση τοῦ λαοῦ. Ἡ ἱσπανικὴ παροιμία : «El hecho va ante el derecho» ἐπαληθεύτηκε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά.

Ἡ πράξη προηγήθηκε τοῦ νόμου.

Ἐκδόσεις Ἐπίκουρος

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

1. ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ: Ἀφορισμοί.
2. ΦΡΗΝΤΡΙΧ ΝΤΥΡΡΕΝΜΑΤ: Ἡ βλάβη.
3. ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ: Ἡ ἀπόρριψη.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Μ. ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ — Χ. ΜΑΡΚΟΥΖΕ — Κ. ΚΟΖΙΚ: Διαλεκτική.
2. ΕΡΙΧ ΦΡΟΜ: Δοκίμια ἀναλυτικῆς κοινωνιοψυχολογίας.
3. ΓΙΟΧΑΝΕΣ ΑΝΙΟΛΙ: Ὁ μετασχηματισμὸς τῆς δημοκρατίας.
4. ΧΑΝΣ ΧΑΪΝΤΣ ΧΟΛΤΣ—ΡΟΜΠ. ΣΤΑΪΓΚΕΡΒΑΛΝΤ: Ἡ ἀριστερὰ ἀπαντᾶ στὸν Χ. Μαρκοῦζε.
5. ΓΚΑΓΙΟ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ — ΒΕΡΝΕΡ ΧΟΦΜΑΝ — ΤΕΟΝΤΟΡ Β. ΑΝΤΟΡΝΟ: Ἀλλοτρίωση.
6. ΜΙΧΑΗΛΟ ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ: Αὐτοδιαχείριση.
7. Χ. Μ. ΕΝΤΣΕΝΣΜΠΕΡΓΚΕΡ — Α. ΓΚΟΡΤΣ — Μ. ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ: Περιβάλλον καὶ ποιότητα τῆς ζωῆς.
8. ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ: Κολλεκτιβισμὸς καὶ αὐτοδιαχείριση στὴν Ἱσπανία 1936 - 1939.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ — ΣΕΞΟΛΟΓΙΑ

1. ΑΝΤΟΝ - ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΚΟΥΑ: Σεξουαλικότητα καὶ πορνογραφία.
2. ΝΤΗΤΡΙΧ ΧΕΝΣ: Ἡ καταπιεστικὴ οἰκογένεια.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

1. ΑΛΦΡΕΝΤ ΑΝΤΛΕΡ: Τὸ νόημα τῆς ζωῆς.
2. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΫΝΤ: Ὁ πολιτισμὸς πηγὴ δυστυχίας.
3. ΚΑΡΛ ΓΚΟΥΣΤΑΦ ΓΙΟΥΝΓΚ: Ἄνθρωπος καὶ ψυχή.
4. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΫΝΤ: Ψυχολογία τῆς ἐρωτικῆς ζωῆς.
5. ΚΑΡΕΝ ΧΟΡΝΕΫ: Ὁ νευρωτικὸς ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας.
6. ΜΠΕΡΤΡΑΝΤ ΡΑΣΣΕΛ: Ἡ κατάκτηση τῆς εὐτυχίας.
7. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΫΝΤ: Πρακτικὴ ψυχανάλυση.